

Evaluering af Mestringsluppen

En gruppebaseret indsats til børn og unge med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser

Niels Peter Mortensen, Martin Williams Strandby, Laurits Trelborg Kjær,
Sidsel Frida Andersen og Pernille Skovbo Rasmussen

VIVE

Evaluering af Mestringsluppen – En gruppebaseret indsats til børn og unge med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser

© VIVE og forfatterne, 2024

e-ISBN: 978-87-7582-290-4

Modelfoto: Mathilde Bech

Projekt: 302021

Finansiering: Social- og Boligstyrelsen

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Forord

Udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser, som fx autisme og ADHD, kan ofte medføre vanskeligheder for børn i forhold til at fungere i hverdagen, og kommunerne efterspørger virksomme sociale indsatser til at støtte dem.

Denne rapport præsenterer og evaluerer 'Mestringsluppen', en nyudviklet, gruppebaseret indsats til 8-14-årige med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser. Formålet med evalueringen har, ud over vurderingen af indsatsen, været at understøtte modning og udvikling i tæt samarbejde med Social- og Boligstyrelsen og seks deltagende kommuner. En stor tak skal lyde til de deltagende kommuner for deres aktive medvirken i workshops og dataindsamling i forbindelse med evalueringen.

Senioranalytiker Pernille Skovbo Rasmussen har projektlejt indsatsudviklingen og har sammen med seniorforsker Nichlas Permin Berger stået for udarbejdelsen af indsatsens guider. Evalueringen er projektlejdt af projektchef Niels Peter Mortensen, og evalueringsgruppen har bestået af senioranalytiker Martin Williams Strandby, senioranalytiker Pernille Skovbo Rasmussen, praktikant Laurits Trelborg Kjær samt analytiker Sidsel Frida Andersen.

Evalueringen er igangsat og finansieret af Social- og Boligstyrelsen.

God læselyst!

Kræn Blume Jensen

Forsknings- og analysechef for VIVE Social

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	6
-----------------	---

Afrapportering	10
----------------	----

1	Indledning	11
1.1	Baggrunden for udvikling af Mestringsluppen	11
1.2	Mestringsluppen – beskrivelse, deltagelse og udvikling	14
1.3	Forandringsteoretisk tilgang	19
1.4	Metodetilgang	22
1.5	Læsevejledning	24

2	Resultater for deltagende børn og voksne	25
2.1	Mestring af hverdagens udfordringer	26
2.2	Deltagelse i sociale børnefællesskaber i skole, fritid og familie	32
2.3	Redskaber, så nære voksne kan støtte børnene	36

3	Hvordan virker Mestringsluppen?	40
3.1	Kerneelement 1 – Afdæk ressourcer og behov	41
3.2	Kerneelement 2 – Styrk barnets viden samt tænke- og handlemuligheder	48
3.3	Kerneelement 3 – Styrk nære voksnes forudsætninger for at understøtte barnet	60
3.4	Kerneelement 4 – Anerkend barnet og børnegruppens perspektiver	71
3.5	Kerneelement 5 – Overlevér viden	78

4	Indsatsens implementering og potentiale for videre afprøvning	85
4.1	Tilpasning ud fra kommunernes tilbagemeldinger	87
4.2	Implementering vurderes som succesfuld	90

5	Omkostninger og efterspørgsel efter mestringsindsatsen	94
---	--	----

5.1	Omkostninger til indsatsen	95
5.2	Efterspørgsel efter indsatsen	101
<hr/>		
6	Konklusion	108
<hr/>		
	Dokumentation	110
<hr/>		
	Bilag 1 Mestringsluppens teoretiske afsæt	111
<hr/>		
	Bilag 2 Mestringsluppens sessioner	113
<hr/>		
	Bilag 3 Metode	114
<hr/>		
	Bilag 4 Data	116
<hr/>		
	Litteratur	121

Hovedresultater

Børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser er en voksende gruppe, som kommunerne efterspørger virksomme sociale indsatser til at støtte både i at få bedre indsigt i egne ressourcer og udfordringer samt i at udvikle strategier for at mestre hverdagen bedre.

Udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser, som fx autisme og ADHD, kan ofte medføre vanskeligheder i forhold til at fungere i hverdagen, herunder problemstillinger som bl.a. ensomhed, angst, adfærdsproblemer, begrænset tro på egne evner og bekymrende skolefravær, og en stor del af børnene i denne målgruppe står uden for de sociale fællesskaber i skolen (Socialstyrelsen, 2016; Rasmussen, 2018; Rasmussen et al., 2019).

Børnene kan have behov for at lære og træne kognitive færdigheder, følelsesmæssig kontrol, problemløsning, interpersonelle færdigheder og social perspektivering, som kan hjælpe barnet til bedre at kunne indgå i og mestre skole, fritid og familieliv. Ligeledes kan barnet have gavn af, at voksne opnår en bedre forståelse af barnets udfordringer, hvilke strategier barnet benytter til at håndtere disse udfordringer, samt af hvordan barnet lærer at mestre virksomme strategier.

Manglende indsatser til målgruppen

Der findes mestringsprogrammer målrettet smallere definerede grupper af børn, fx børn diagnosticeret med enten ADHD eller autisme. Kun få programmer går på tværs af den forholdsvis brede målgruppe af børn med autisme og/eller ADHD (samtidig), og typisk har eksisterende programmer begrænset fokus på at inddrage voksne i den hverdag, som barnet skal lære at mestre. Dette peger på nødvendigheden af at udvikle en relevant og helhedsorienteret indsats for målgruppen, som er anvendelig i en dansk kommunal kontekst.

Mestringsluppen: En nyudviklet indsats til målgruppen

'Mestringsluppen', der er udviklet af VIVE – i et tæt samarbejde med Social- og Boligstyrelsen og de seks deltagende kommuner – er et bud på, hvordan en indsats til målgruppen kan designes. Mestringsluppen er en tidligt forebyggende indsats målrettet 8-14-årige børn, som tager udgangspunkt i kognitiv adfærdsterapeutiske og ressourcefokuserede tilgange.

Mestringsluppens kerneelementer er:

- Afdæk ressourcer og behov
- Styrk barnets viden samt tænke- og handlemuligheder
- Styrk nære voksnes forudsætninger for at understøtte barnet
- Anerkend barnet og børnegruppens perspektiver
- Overlevér viden.

Mestringsluppen består af et gruppebaseret forløb for børnene og et parallelt gruppeforløb for deres nære voksne. Børnene får gennem forløbet redskaber til at styrke deres mestring af hverdagen og de udfordringer, som de møder der. Forløbet for de nære voksne giver indsigt i, hvordan de kan støtte børnene i arbejdet med at anvende mestringsstrategierne i hverdagen.

Evalueringresultater

Denne evaluering har fulgt indsatsen i en modningsfase, hvor Mestringsluppen er blevet udviklet i tæt samarbejde med seks udvalgte kommuner. Således har evalueringen haft et formativt sigte undervejs i udviklingen og modningen af Mestringsluppen. Samtidig har evalueringen haft fokus på at opsamle indikationer på virkninger af indsatsen.

Virkningerne er i evalueringen udelukkende belyst under og umiddelbart efter Mestringsluppens afslutning. Derfor kan evalueringen kun bruges som belæg for indsatsens potentielle virkninger på længere sigt, som de er formuleret i forandringskæder på teoretisk plan i forandringsteorien, som er formuleret i forbindelse med evalueringen.

Evalueringen af Mestringsluppen viser, at der er **indikationer på positive virkninger for de deltagende børn**. På tværs af datakilder er der positive tilbagemeldinger fra børn, nære voksne og gruppeledere.

Dermed understøttes det, at Mestringsluppen har potentiale for at indfri de forventede virkninger på længere sigt, som de er skitseret i forandringsteorien for indsatsen (se Figur 1.2).

En principbåret og fleksibel indsats med tilpasning til den konkrete deltagergruppe

Mestringsluppen er designet med en udtømmende, men relativt åben indholdsbeskrivelse. Principperne for indsatsen og forløbet i gruppesessionerne ligger fast. Men tilrettelæggelsen og udførelsen af hver enkelt session skal varieres og tilpasses de børn, der er del af hvert enkelt specifikke gruppeforløb. Består gruppen overvejende af 8-9-årige børn, tilpasses indsatsen en mere legende tilgang, mens det for en gruppe af 13-årige børn vil være muligt med flere mere dialogbaserede øvelser og aktiviteter. De deltagende kommuner ser denne fleksibilitet som en fordel, men det kræver samtidig, at der sættes tid af til tilpasningen af hvert eneste forløb, særligt ved opstarten.

Fleksibiliteten i indsatsen ses også i forhold til, at forløbene kan tilpasses til at rumme en bred målgruppe af aldersgrupper og forskellige udfordringer blandt børnene. I modningen har kommunerne haft forskellige deltagergrupper i forløbene. Kommunerne har erfaret, at målgruppen aldersmæssigt ikke bør være alt for bred. Det kan samtidig være fordelagtigt med en blanding af mere udadvendte samt mere stille eller indadvendte børn, som kan have gavn af at lytte til andre børns åbenhed og initiativ.

Indikationer på positive resultater for børnene

Evalueringen har fokus på forventede virkninger i forhold til de deltagende børn og de nære voksnes egne oplevelser af at kunne mestre hverdagens udfordringer bedre (børnene) og at have redskaberne til at støtte børnene i at mestre hverdagen bedre (de nære voksne). Af de udfyldte før- og eftermålinger ses det, at børnene og de nære voksne selv oplever en positiv virkning.

En anden del af de forventede virkninger er også børnenes deltagelse i sociale børnefællesskaber. Her vurderer børn og nære voksne, at børnene efter deltagelse i et forløb med Mestringsluppen har nemmere ved at deltage i sociale fællesskaber.

Omkostningsvurdering af Mestringsluppen

En del af evalueringen er også en omkostningsvurdering, der skal give andre kommuner et billede af det forventede omkostningsniveau for indsatsen. Af omkostningsvurderingen ses det, at hovedomkostningen til indsatsen er medarbejderudgifter. Omkostningsvurderingen viser stor variation i de kommunale omkostninger, både når priserne opgøres pr. barn eller pr. forløb.

Efterspørgsel efter Mestringsluppen

I forlængelse af omkostningsvurderingen er der foretaget en efterspørgselsanalyse i seks andre kommuner for at afdække efterspørgslen efter Mestringsluppen. Her vurderes det, at de beregnede udgifter til Mestringsluppen i 2 ud af 6 deltagende kommuner ligger inden for de maksimale udgifter, som

det forventes, at en kommune vil bruge til en sådan indsats. Konklusionen på disse interviews er, at Mestringsluppen kan være en relevant indsats i kommunernes tilbudsvifte, hvis udgifterne til den ikke overstiger de udgifter, der er til den nuværende indsats til målgruppen. Internt i de seks deltagende kommuner vurderes det, at der er efterspørgsel på Mestringsluppen. Her er vurderingen, at man tidligere har manglet denne indsats.

Fakta om undersøgelsen

Undersøgelsen baserer sig på følgende datakilder:

- Spørgeskemaer udfyldt af deltagende børn, deres nære voksne samt gruppelederne før og efter forløbet, om social trivsel og mestring samt synet på gruppen og forløbet. En tredjedel af børnene, som har gennemført forløbet, har svaret på både før- og eftermåling.
- Logbøger, hvori gruppelederne løbende har nedfældet noter og refleksioner om forløbene.
- Seks kommunespecifikke evalueringsworkshops/fokus-gruppeinterviews med projektledere og gruppeledere fra kommunen, samt Social- og Boligstyrelsen, afholdt både i 2022 og igen i 2023.
- Fælles modningsworkshop med alle seks kommuner og Social- og Boligstyrelsen afholdt både i 2022 og igen i 2023.
- Seks telefoninterviews med seks andre kommuner om deres efterspørgsel efter indsatsen
- Omkostningsvurderingen baserer sig på data om timeforbrug og priser indsamlet af projektlederne i hver af de seks kommuner.

> Afrapportering

1 Indledning

Denne rapport omhandler en evaluering af en nyudviklet indsats, kaldet Mestringsluppen, der skal styrke social mestring hos børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser. Indsatsen er udviklet i perioden 2021-2023 i et tæt samarbejde mellem seks udvalgte kommuner, VIVE og Social- og Boligstyrelsen (sidstnævnte som projektejere af mestringsindsatsprojektet). Som led i udvikling og modning af Mestringsluppen igennem projektperioden har VIVE gennemført en modningsevaluering, herunder både en formativ og summativ evaluering, omkring udviklingen af Mestringsluppen, som denne rapport beskriver resultaterne af.

I dette indledende kapitel beskrives helt overordnet, hvad baggrunden er for udviklingen af en mestringsindsats, og hvordan Mestringsluppen som indsats overordnet set er udviklet og modnet gennem projektperioden. Kapitlet er tænkt som et "baggrundskapitel", der introducerer den indsats, som evalueringsrapporten omhandler. Kapitlet afsluttes med en præsentation af forandrings teorien omkring indsatsen, og det metodemæssige grundlag som evalueringsrapporten står på.

1.1 Baggrunden for udvikling af Mestringsluppen

Antallet af børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser har været stødt stigende over de senere år (Social- og Boligstyrelsen, 2018; Dalsgaard et al., 2020). Det anslås, at 2,8 % af alle 16-årige i Danmark i dag har en autismediagnose (HBS Economics, 2022), og at 4,5 % af alle 10-24-årige i Danmark har en ADHD-diagnose (Jeppesen et al., 2020).

Udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser betegner tilstande, hvor barnets udvikling er afvigende fra den almindelige udvikling, og hvor barnet har vedvarende symptomer relateret til fx uopmærksomhed. De mest almindelige forstyrrelser er autisme (autismespektrumforstyrrelse) og ADHD (Attention Deficit/Hyperactivity Disorder), som er måder at erfare verden på, som følger barnet livet igennem. Nogle børn og unge har både autisme og ADHD samtidig (Holstein et al., 2021; Jeppesen et al., 2020), ligesom en del børn med autisme og/eller ADHD har andre samtidige udfordringer.

Børn i denne målgruppe kan opleve en øget mistrivsel sammenlignet med andre børn, herunder mobning, ensomhed, angst, adfærdsproblemer, bekymrende skolefravær og lavere livstilfredshed (Bøttcher, 2019; Nelausen et al., 2022). I kommunerne oplever man, at det stigende antal børn og unge med udviklings-

og opmærksomhedsforstyrrelser, samt heraf følgende udfordringer, fylder meget (Iversen et al., 2019; Jeppesen et al., 2020). Der efterspørges virksomme indsatser til at styrke målgruppens sociale færdigheder og mestring, særligt på almenområdet, hvor der stilles store krav til børnenes sociale færdigheder.

En kortlægning af virksomme indsatser til børn og unge med autisme og/eller ADHD viser, at der findes en del indsatser målrettet enten barnet, forældrene eller miljøet omkring børnene (Nielsen et al., 2023). Men der findes kun i begrænset omfang indsatser, der arbejder samlet med både børnene, deres nære voksne og de hverdagskontekster, børnene indgår i. Ligeledes savnes der indsatser målrettet styrkelse af social mestring for børn på almenområdet.

1.1.1 Målgruppen for indsatsen

Boks 1.1 Indsatsens målgruppe

- Børn i alderen 8-14 år med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser, eller tilsvarende udfordringer, som oplever udfordringer i sociale samspil
- Nære voksne til børnene, typisk forældre eller øvrige primære omsorgspersoner.

Målgruppen for indsatsen er børn i alderen 8-14 år med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser, eller tilsvarende udfordringer (diagnosticerede eller ikke-diagnosticerede) som har vanskeligheder ved at indgå i sociale sammenhænge. På tværs af målgruppen kan de sociale mestringsudfordringer variere. For nogle handler det om udfordringer med at indgå i sociale relationer og sociale fællesskaber, fordi der eksempelvis opstår misforståelser eller konflikter, for andre handler det om udfordringer med at opsøge eller fastholde sociale relationer og samvær med andre.

De deltagende børn skal have de kognitive forudsætninger for at kunne indgå i indsatsen, og derfor er målgruppen afgrænset til børn, der går i skole på almenområdet, i et specialiseret skoletilbud tilknyttet en skole på almenområdet eller i en specialklasse på en skole på almenområdet. Børn, der går på en specialskole, er ikke inkluderet i indsatsens målgruppe. Samlet set er der tale om en relativt bred målgruppe, både i forhold til alder og grad af sociale vanskeligheder.

Børn udvikler sig i samspil med deres omgivelser. Derfor er målgruppen for indsatsen tillige nære voksne til de deltagende børn. De nære voksne udgør typisk forældre eller øvrige primære omsorgspersoner (for eksempel plejeforældre, bedsteforældre og lignende). De nære voksnes rolle i indsatsen er at understøtte barnets arbejde med at styrke den sociale mestring i hverdagen ved at træne det lærte på gruppeforløbet i Mestringsluppen. De nære voksne skal medvirke til at sikre, at læring fra Mestringsluppens forløb videreføres og trænes i hverdagen hos barnet, også uden for indsatsens "øverum" i form af gruppen, barnet deltager i under Mestringsluppens forløb.

Endelig indgår som et led i Mestringsluppen, at der løbende videndeles med barnets skolekontakter, som ligeledes skal hjælpe barnet med at træne de nye tænke- og handlemuligheder, som barnet introduceres til på gruppeforløbet.

1.1.2 En indsats med fokus på social mestring

Mestringsluppen blev igangsat som et udviklingsprojekt med det formål at udvikle og modne en dansk indsats, der kan styrke de sociale kompetencer hos børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser. Samtidig er formålet at øge kompetencer og viden hos voksne omkring barnet med henblik på at understøtte børnenes sociale mestring i hverdagssituationer.

Social mestring handler i denne sammenhæng om barnets kompetencer til at håndtere situationer og deltage i sociale samspil med andre samt barnets vurderinger af, hvor vigtigt det er at være kompetent på det aktuelle område. Jo større overensstemmelse mellem egne færdigheder og egne normer for, hvad der har betydning, desto stærkere selvbillede og bedre evne til social mestring (Gjærum et al., 2000). Social mestring handler også om tilknytning og samspil med nærmiljøet samt om muligheden for at påvirke sine omgivelser ved at forstå situationer bedre. Når barnet oplever, at det er hensigtsmæssigt at forstå og kommunikere med andre, vil det i højere grad benytte sig af disse strategier og dermed mestre flere sociale samspilssituationer.

Sociale mestringsstrategier kan således ansues som barnets indre 'tolkeinstrument' til bedre at kunne forstå signaler udefra (og indefra). Både den konkrete håndtering af situationer og håndtering af de følelser, der kommer af situationer, indgår i social mestring. Arbejdet med mestringsstrategier omfatter følgelig en styrkelse af barnets bevidsthed om egne handle-, tanke- og følelsesmønstre (Metner & Storgaard, 2007).

Børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser eller tilsvarende udfordringer kan have behov for at lære og træne kognitive færdigheder, følelsesmæssig kontrol, problemløsning, interpersonelle færdigheder og social perspektivering for bedre at kunne indgå i skole, fritid og familieliv. Ligeledes kan

barnet have gavn af, at voksne omkring barnet opnår en bedre forståelse af dets udfordringer, og hvilke strategier det kan benytte til at håndtere disse udfordringer. Baggrunden for udviklingen af en mestringsindsats har således været at beskrive, udvikle og modne en indsats målrettet børn og deres nære voksne samt indsamle viden og erfaringer med implementering af en sådan indsats og indikatorer på effekter af indsatsen.

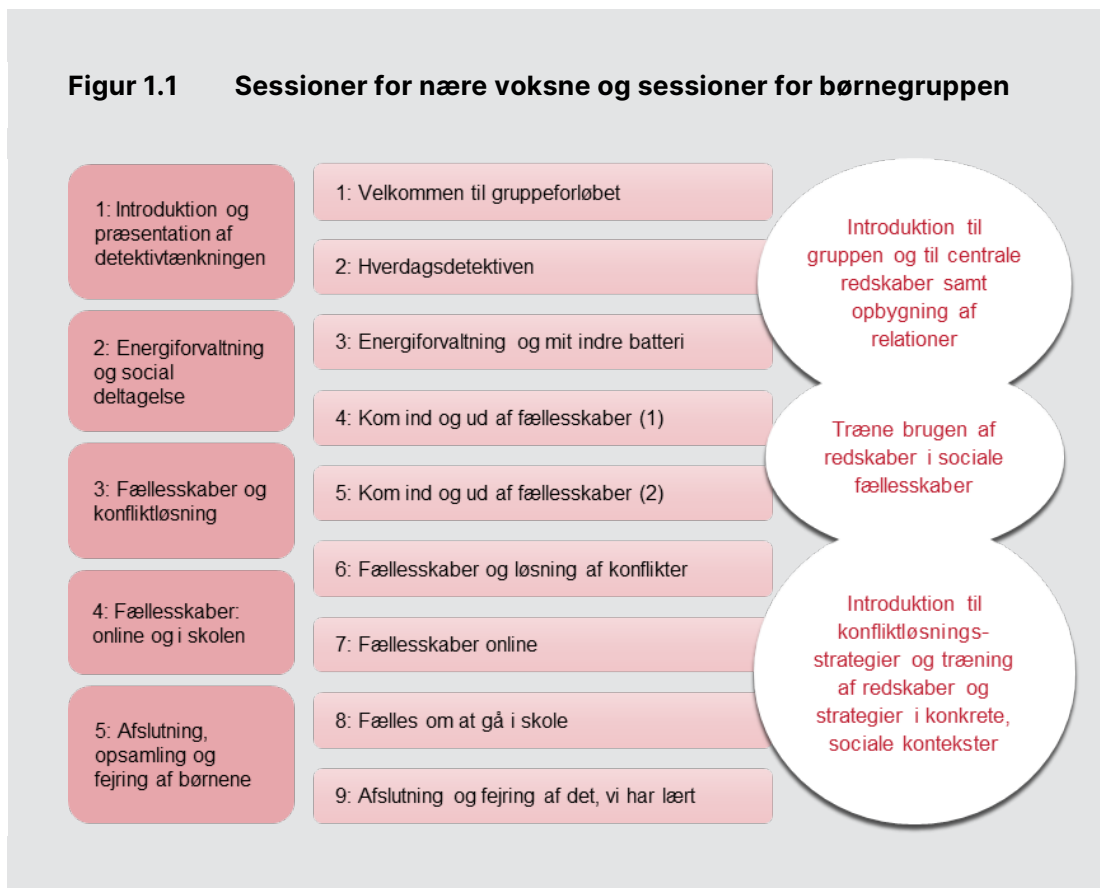
For en nærmere beskrivelse af det teoretiske afsæt for udviklingen af indsatsen henvises til Bilag 1.

1.2 Mestringsluppen – beskrivelse, deltagelse og udvikling

Mestringsluppen er udviklet som en fleksibel indsats, der skal tilpasses den konkrete gruppe af børn og voksne i hvert enkelt gruppeforløb. Mestringsluppen består af en række gennemgående tematikker og mestringsredskaber, der arbejdes med igennem gruppeforløbene til hhv. børn og nære voksne, og hvor viden om temaerne og redskaberne sideløbende deles med barnets skolekontakter.

Gruppeforløbet for børn forløber over i alt ni sessioner, mens gruppeforløbet for nære voksne forløber over fem sessioner, der tilsammen kommer omkring de samme tematikker, som børnene træner og indføres i på deres gruppeforløb. Figur 1.1 viser tematikkerne for de to gruppeforløb for hhv. børn og deres nære voksne.

Figur 1.1 Sessioner for nære voksne og sessioner for børnegruppen

Kilde: VIVE.

Til afvikling af gruppeforløbene medfølger der handleanvisninger, som skal tilpasses og målrettes under afvikling af de konkrete børne- og voksengrupper. Mens grupperne af 8-9-årige børn overvejende skal træne mestringsstrategier gennem leg, kan 12-13-årige evt. have gavn af flere samtalebaserede øvelser og andre former for lege omkring sociale mestring. Ligeledes kan voksengrupperne, som tilbydes mestringsforløbet, være forskellige steder i deres viden omkring muligheder for og tilgange til at støtte barnets mestring.

Mestringsluppen er bygget op omkring fem tværgående kerneelementer, der ses i Boks 1.2, som udgør dens fundament. Kerneelementerne er ikke styrende for grupeledernes brug af indsatsen i det daglige, men for udviklingen af den.

Boks 1.2 Kerneelementer i Mestringsluppen

Udviklingen af Mestringsluppen er foretaget med afsæt i nogle overordnede kerneelementer, som omfatter:

- Afdæk ressourcer og behov hos barnet
- Styrk barnets viden samt tænke- og handlemuligheder
- Styrk nære voksnes forudsætninger for at understøtte barnet
- Anerkend barnet og børnegruppens perspektiver
- Overlever viden i barnets netværk.

Note: For yderligere information om Mestringsluppens teoretiske afsæt henvises til Bilag 1.

Kilde: Mestringsluppens indsatsbeskrivelse.

Det første kernelement indebærer at afdække ressourcer og behov hos barnet for at sikre, at gruppen matcher barnets og familiens muligheder. Det er vigtigt, at afdækningen sker så tidligt som muligt.

Det andet kerneelement søger at styrke barnets muligheder for at forstå og indgå i sociale sammenhænge, hvilket skal ske via afprøvning i det trygge fællesskab i gruppen.

Det tredje kerneelement søger på samme vis at styrke de nære voksne, så de kan støtte børnene. Det skal ske ved at give dem viden og konkrete redskaber, så de kan understøtte og fastholde børnenes udvikling.

Det fjerde kernelement omhandler anerkendelse, hvilket skal sikre de enkelte børns, såvel som hele børnegruppens, engagement og motivation for at deltage aktivt i gruppen.

Det femte og sidste kerneelement om overlevering skal sikre, at også voksne uden for indsatsen kan bidrage til at støtte op om børnenes (fortsatte) udvikling.

Gruppeforløbene for børn hhv. nære voksne er tematisk opbygget omkring deltagelse i fællesskaber, energiforvaltning i sociale samspil, konflikthåndtering, skolefællesskaber og online fællesskaber mv. som illustreret i Bilag 2.

Forud for deltagelse i gruppeforløbene gennemføres en forsamtale med familierne, hvor barnet og de nære voksne orienteres om Mestringsluppen og de parallelle gruppeforløb, og hvor gruppelederne danner sig et indtryk af barnets ressourcer, behov og interesser, som bringes i spil undervejs i gruppeforløbet i den konkrete afvikling af sessionerne.

1.2.1 Deltagere i forløb i Mestringsluppen

For at give et billede af deltagerkredsen kobler vi data fra gruppeledernes deltagerregistrering med spørgeskemabesvarelser fra børnene selv samt deres nære voksne.

Tabel 1.1 herunder viser en oversigt over antal forløb samt antal deltagende børn i hver af de seks kommuner.

Tabel 1.1 Antal forløb og antal børn i Mestringsluppen i de seks kommuner

	Antal børn, som har gennemført Mestringsluppen	Antal forløb i kommunen
Kommune 1	4	1
Kommune 2*	12	2
Kommune 3*	7	2
Kommune 4*	8	2
Kommune 5	10	2
Kommune 6	13	2
I alt	54	11

Anm.: Tabellen indeholder data fra anden afprøvning af forløbet (2022-2023), hvor Mestringsluppen blev afprøvet i sin "færdige" version, og ikke de børn og forløb, som har fundet sted i første afprøvning (2021-2022).

Note: I alt tre børn er faldet fra efter forløbets start, fra tre forskellige kommuner, hvorfor i alt 57 børn er startet i forløbene.
* indikerer dette frafald.

Kilde: Deltagerlister udfyldt af gruppeledere, spørgeskemaer fra børn og nære voksne samt workshops.

De seks kommuner har i alt gennemført 11 forløb. Alle kommuner ud over én enkelt, har gennemført to forløb i det sidste års afprøvning¹. I alt 57 børn er startet på forløbet, og 54 af disse har gennemført. Der er typisk lige under fem børn sammen på hvert forløb.

¹ Se afsnit 4.2 for en beskrivelse af forløbene i første afprøvning.

Børnene er typisk lige knap 12 år gamle (medianen er 11,5 år). Mestringsluppen retter sig mod børn fra mindst 8 til højst 14 år, men der er klart flest børn i de 'midterste' aldersgrupper, og relativt få 8- eller 14-årige.

Forud for deltagelse i Mestringsluppen har de nære voksne angivet forskellige informationer om sig selv og deres barn, herunder om barnets eventuelle diagnose(r). Det har været muligt at vælge flere svarmuligheder. Det hyppigst angivne svar vedrørende barnets diagnoser, er 'Ingen af ovenstående', som 4 ud af 10 nære voksne har angivet. Det er relevant at være opmærksom på, at målgruppen i Mestringsluppens indsatsbeskrivelse *ikke* er afgrænset ved konkrete diagnoser, men ved udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser *eller tilsvarende* udfordringer. Derfor er det også muligt, at svarkategorien rummer børn, der ligger inden for eller tilgrænsende en udviklings- eller opmærksomhedsforstyrrelse, men uden at have en egentlig udredning omkring dette hos barnet.

Blandt de nære voksnes øvrige svar har 3 ud af 10 angivet 'Adfærdsforstyrrelser', hver sjette har angivet 'Indlærings-, ord-, tal- og talevanskeligheder', mens hver tiende har angivet 'Autismespektrumforstyrrelser'².

1.2.2 Modningsprocessen: de seks kommuners arbejde med Mestringsluppen

En første version af mestringsindsatsen blev afprøvet i seks udvalgte kommuner over foråret 2022. Kommunerne modtog forud for afprøvningen kompetenceudvikling til at forestå indsatsen. De kommunale afprøvninger med forskellige børne- og voksengrupper, i forskellige aldre og med forskellige udfordringsniveauer hos børnene, affødte justeringer i mestringsindsatsbeskrivelsen og ledte til en version 2 af mestringsindsatsen. Version 2 blev afprøvet i de seks kommuner, med nye børne- og voksengrupper, fra efteråret 2022 og over foråret 2023. Modning og tilpasning af Mestringsluppen qua de første afprøvninger har primært omfattet følgende:

- Skærpelse af beskrivelser omkring Mestringsluppens centrale og bærende redskaber ('Hverdagsdetektiven', 'Energibatteriet' og 'Konfliktløsningshjulet').
- Mestringsluppens centrale redskaber introduceres tidligt i forløbet i både voksen- og børnegrupperforløbene, så de kan anvendes gennemgående igennem sessionerne.
- Der er lagt vægt på eksternalisering frem for at "kigge indad" i øvelserne i børnegrupperforløbet på baggrund af børnenes udfordringer med selvindsigt i de første afprøvninger af Mestringsluppen.

² De øvrige svarmuligheder – eksempelvis 'sensorisk funktionsnedsættelse' – er det kun mellem 1 og 3 % af de nære voksne, som har angivet. Se mere i Afsnit 4.2.

- Skærpelse af beskrivelser omkring "hvordan temaerne kan leges ind" og trænes gennem bevægelige aktiviteter i børnegrupperløbet.
- Tilretning af "Træn løs"-øvelserne (til at træne hjemme), så de matcher børnene bedre og er nemmere at gå til derhjemme for børn og voksne.
- Skærpelse af beskrivelser omkring, hvornår og hvordan barnets skole-kontakter skal involveres gennem vidensdeling omkring Mestringsluppens bærende mestringsredskaber. Dette for at sikre videreføring af det lærte også i barnets skole.

Som et led i modningsprocessen har Mestringsluppen desuden fået sit navn, og rækkefølgen på sessionerne i gruppeforløbene er blevet fastlagt. Der henvises til indsatsbeskrivelse for Mestringsluppen og tre guider til a) gruppeforløb til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser, b) gruppeforløb til nære voksne til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser, samt c) guide til opstart, vidensdeling og opfølgning, som findes i selvstændige dokumenter, der fås i forbindelse med kompetenceudvikling til gruppeleder i Mestringsluppen.

1.3 Forandringsteoretisk tilgang

I evalueringen af Mestringsluppen har vi benyttet os af en forandringsteoretisk tilgang, dvs. en tilgang, som beskriver forventede resultater på hhv. kort og længere sigt, såfremt Mestringsluppen viser sig virksom for målgruppen. Som en del af evalueringens forandringsteori er kerneelementerne i mestringsindsatsen blevet forbundet med forventede virkninger på langt sigt. Forandringsteorien er dermed blevet den bærende forståelse af, hvordan indsatsens kernelementer forventes at starte forandringskæder, der i sidste ende aktiverer de forventede virkninger på langt sigt.

Forandringsteorien er oprindeligt formuleret af VIVE og er derefter kvalificeret af Social- og Boligstyrelsen ad flere omgange. På den måde har forandringsteorien fulgt Mestringsluppens udvikling gennem evalueringsperioden.

Vi har fokus på at identificere de mekanismer, som vi forventer, er virksomme i indsatsen, i forhold til formuleringen af virkningskæderne i forandringsteoriene. En mekanisme er det, der forventes at aktivere sammenhængen mellem et kerneelement i en indsats og indsatsens virkning. En mekanisme er således ikke identisk med hverken selve indsatsen eller kerneelementet i indsatsen, men er derimod den respons, som kerneelementet iværksætter hos målgruppen. Målgruppen kan i denne sammenhæng variere aldersmæssigt og i forhold til specifikke udfordringer mv., og et led i evalueringen har således også været

at foretage en målgruppeanalyse af bl.a., hvilke børn og nære voksne kommunerne hver især får afprøvet Mestringsluppen med.

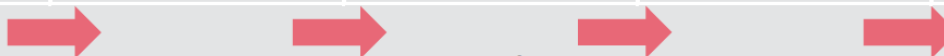
Til processen omkring den løbende tilpasning og formulering af forandringsteorien har vi formuleret en række hjælpe spørgsmål:

1. I hvilken grad er Mestringsluppens beskrivelse svarende til den udførte indsats, logisk sammenhængende og godt planlagt?
2. Er den påtænkte anvendelse af Mestringsluppen gennemtænkt og velbeskrevet?
3. Er Mestringsluppen i sin helhed designet til optimalt at tilgodese den påtænkte anvendelse og formål?
4. Er de fornødne ressourcer hertil beskrevet og afsat til formålet?
5. Hvilke forestillinger er der om centrale aktørers adfærd i implementeringsfeltet og involverede interessenters adfærd i øvrigt i relation til Mestringsluppens implementering og anvendelse?

Forandringsteorien har undervejs i VIVEs evalueringsarbejde været anvendt til kommunikationen med de deltagende kommuner om de forventede resultater og sammenhængen mellem kerneelementer og resultater. Forandringsteorien har ikke været styrende for kommunernes arbejde med indsatsen, men har været en bagvedliggende forståelse af indsatsens forbindelser mellem kerneelementer og virkninger.

I Figur 1.2 ses forandringsteorien for Mestringsluppen.

Figur 1.2 Mestringsluppens forandringsteori

Kerneelementer	Output	Resultater kort sigt	Resultater mellemlangt sigt	Resultater langt sigt
Afdæk ressourcer og behov	Barnets ressourcer og behov afdækkes gennem forsamtaler	Barnet afprøver ny viden og nye tænke- og handlemuligheder til brug i afgrænsede fællesskaber	<ul style="list-style-type: none"> Barnet anvender nye tænke- og handlemuligheder i almene og mere komplekse fællesskaber. Barnet har udviklet hensigtsmæssige mestringsstrategier til at håndtere mere eller mindre udfordrende situationer i hverdagen. Barnet har styrket sine evner til at forstå både egne og andres følelser og interesser. Barnet bruger de nye perspektiver på, hvordan situationer i hverdagen kan forstås og håndteres. 	<ul style="list-style-type: none"> Børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser oplever, at de mestrer hverdagens udfordringer bedre. Børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser deltager i højere grad i sociale børnefællesskaber i skole, fritid og familie. Voksne omkring børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser har redskaber til at støtte børnene i at mestre hverdagen.
	Indsatsen tilrettelægges med blik for det enkelte barns udfordringer og ressourcer			
Styrk barnets viden samt tænke- og handlemuligheder	Barnet introduceres til udvikling af egne strategier til at mestre det at indgå i sociale relationer			
	Barnet indgår i en gruppe, der udgør et afgrænset socialt læringsfællesskab			
Styrk nære voksnes forudsætninger for at understøtte	Barnets nære voksne får hjælp til at understøtte børnenes udvikling og læring	Nære voksne understøtter barnet i at træne ny viden og nye tænke- og handlemuligheder i hverdagslivet		
	Barnets nære voksne får værktøjer til at bringe indsatsen ind i barnets hverdagskontekster			
Anerkend barnet og børnegruppens perspektiver	Barnets perspektiver inddrages løbende	Barnet er engageret i og motiveret til at deltage i den videre indsats		
	Barnet anerkendes for sin deltagelse og udvikling			
Overlever viden	Relevant viden fra indsatsen overleveres til øvrige voksne i barnets skole og nærmiljø	Barnets udvikling understøttes af relevante voksne på tværs af sociale sammenhænge		
	Øvrige voksne i barnets skole og nærmiljø involveres i at understøtte barnets udvikling			
 <p>Modererende faktorer:</p> <ul style="list-style-type: none"> Implementeringsudfordringer Organisatoriske forudsætninger for implementering Frafald af børn og/eller nære voksne Videreudvikling af indsatsen fra forløb 2 til afprøvning 				

1.4 Metodetilgang

Evalueringen har været tilrettelagt med både formative og summative elementer, herunder elementer såsom logbogsnoter efter hver gruppesession ved både første og anden afprøvningsrunde, før- og efter-spørgeskemamålinger med hhv. børn og deres nære voksne, spørgeskemabesvarelser fra gruppeledere, indsamling af mål for omkostninger forbundet med afvikling af gruppeforløbene og evalueringsworkshops både individuelt med de seks deltagende kommuner og tværgående i projektet (se Bilag 3 for uddybende metodebeskrivelse og Bilag 4 for uddybende databeskrivelse).

Vægtningen, hvad angår formative og summative elementer, har qua modningsfasen, som Mestringsluppen aktuelt befinder sig i, været på de formative elementer, hvor vi har samlet viden om kommunernes arbejde med deres egen indsats ud fra de formulerede kerneelementer for Mestringsluppen. Vi har fulgt afprøvningserne med Mestringsluppen gennem de deltagende kommunale gruppelederes skriftlige og mundtlige tilbagemeldinger både i opstart, undervejs og i afslutningen af evalueringen.

Begrænsninger i den metodiske tilgang

Evalueringen hviler på en vurdering af indsatsen fra tre forskellige datakilder (børnene, de nære voksne og gruppelederne), hvilket ses som en styrke. I Tabel 1.2 herunder følger en gennemgang af de anvendte datakilder.

Tabel 1.2 Overblik over datakilder og anvendelse

Datakilder	Antal besvarelser	Anvendelse
Børnemålinger (før- og eftermåling)	17	Kapitel 2 og 3
Voksenmålinger (før- og eftermåling)	20	Kapitel 2 og 3
Gruppeleder, førmåling	19	Kapitel 2, 3 og 5.2.1
Gruppeleder, eftermåling	16	Kapitel 2, 3 og 5.2.1
Logbøger	Besvaret af gruppeledere efter hver endt session	Kapitel 3 og 4.2
Workshops	Seks kommunale virtuelle evalueringsworkshops og én samlet tværgående modningsworkshop.	Kapitel 3, 5.1.1 og 4
Omkostningsskemaer	Seks skemaer, et fra hver af de deltagende kommuner	Kapitel 5.1
Efterspørgselsinterview	Seks interview fra seks andre kommuner	Kapitel 5.2.2 og 5.1.1

Anm.: Enkelte steder indgår der også spørgsmål, som kun er stillet i før- eller eftermålingerne.

I forhold til evalueringens tilgang henviser vi til et par forhold, der evt. kan virke begrænsende i forhold til evalueringens styrke:

- Vi måler børnenes, de nære voksnes og gruppeledernes vurderinger af indsatsen.
- Logbøger er udfyldt af gruppeledere og workshoppene er lavet for gruppelederne. Vi får ikke samme indblik fra børnene selv eller de nære voksne.

I evalueringen medtages udelukkende besvarelser fra de børn og nære voksne, som både har svaret på før- og eftermålingerne. Dette er gjort for at modvirke bias. I vores målinger er der en forskel på, hvor mange der har svaret på før- og eftermålingerne modsat eftermålingerne. Hvis vi kiggede direkte på tallene fra før- til eftermåling, ville der være sandsynlighed for bias i, hvem der svarer på eftermålingen. De børn og nære voksne, som har svaret på eftermålingerne, er sandsynligvis mere tilfredse med indsatsen end dem, som ikke svarede på eftermålingen. Denne bias undgår vi ved at kun tage børn og nære voksne med, som har svaret på begge målinger.

Der er i anden udgave af mestringsindsatsen startet 57 børn, og der er 54, som gennemførte. Der er således kun tre børn, som ifølge registreringerne er faldet fra indsatsen. Det giver en svarprocent blandt de deltagende børn på 31 %. Fordelingen mellem besvarelser og gennemførte forløb kan ses i Bilagstabel 4.3.

Vi anvender spørgeskemaet KIDSCREEN-10 til at måle børnenes trivsel samt sociale og psykiske velbefindende. Det er et valideret måleinstrumentet, der med ti hverdagsrelaterede spørgsmål afdækker børns trivsel på områderne: relation til forældre, skole, egen oplevede tilstand og trivsel samt relation til venner. Spørgsmålene er overvejende positive eller neutralt formulerede, og er valideret til selvbesvarelse hos børn ned til 8 år og tillige valideret til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser. Spørgsmålene er stillet til børnene i før- og eftermålingerne. De samme spørgsmål er ligeledes stillet til de nære voksne, hvor der bliver spurgt, hvad de ville vurdere børnene til. Ud over at KIDSCREEN-10 er lavet til, at børn kan forstå dem, samt er validerede, kan man beregne en ændring i normscore ud fra validerede mål. Vi har valgt ikke at bruge normscoren aktivt i vores vurdering af Mestringsluppen, fordi vi har medtaget en 'ved ikke'-svarmulighed i spørgeskemaet, hvilket afviger fra den validerede udgave (som *ikke* har denne 'ved ikke'-svarmulighed). Derudover har vi kun 17 besvarelser fra samme barn både før og efter, hvorfor normscoren ville være forholdsvis usikker at tolke på.

1.5 Læsevejledning

Rapporten formidler resultater fra primært anden afprøvning af Mestringsluppen, dvs. efter indsatsbeskrivelsens tilretning (modning) som følge af første afprøvning, og efter at kommuner således havde gjort sig erfaringer med, hvordan Mestringsluppen kan tilrettelægges og afvikles.

Det følgende Kapitel 2 beskriver evalueringens fund, hvad angår resultater for de deltagende børn og deres nære voksne. Ud fra forandringsteorien er det resultater 'på langt sigt', hvilket vil sige de resultater, som ligger tættest på selve indsatsens formål, og som typisk er de resultater, man som beslutningstager eller interessent omkring en indsats som Mestringsluppen vil være særligt interesseret i: Har indsatsen virkning for målgruppen og evt. hvordan og hvorfor eller hvorfor ikke?

Kapitel 3 sætter fokus på, hvordan Mestringsluppen i praksis har taget sig ud, og ser på de umiddelbare og nære virkninger – hvad sker der for børn og nære voksne, mens de deltager i Mestringsluppen? Det gøres ved at undersøge Mestringsluppens kerneelementer, og i hvilken udstrækning indsatsen efterlever målsætningerne omkring disse, samt hvilken betydning kerneelementerne hver især vurderes at have.

Kapitel 4 undersøger indsatsens implementering samt dens potentiale for videre udbredelse. Her vurderes kommunernes implementering, både i forhold til deres organisering af indsatsen og i forhold til, hvordan de har arbejdet med de enkelte dele af indsatsen og tilpasset Mestringsluppen til de enkelte grupper af børn og nære voksne.

I Kapitel 5 synliggøres omkostningerne forbundet med Mestringsluppen, ligesom efterspørgslen efter indsatsen undersøges – det gøres både hos gruppelederne i de deltagende kommuner og hos kommunale ledere i seks *andre* kommuner.

Konklusionen findes i Kapitel 6, der samler op på de forskellige undersøgelsesformål for evalueringen.

I Bilag 1 gennemgås Mestringsluppens teoretiske afsæt, og det beskrives, hvordan de socialfaglige værdier og teorier informerer indsatsens aktiviteter samt dens udviklings- og børnesyn. I Bilag 2 beskrives Mestringsluppens sessioner og sammenhængen mellem forløbene for børn og nære voksne. I Bilag 3 beskrives evalueringsrapportens metode og evalueringstilgang med formativ og summativ evaluering. I Bilag 4 beskrives datakilderne til evalueringen.

2 Resultater for deltagende børn og voksne

I dette kapitel vurderer vi, om der er tegn på, at Mestringsluppen opnår de forventede resultater angående børnenes mestring og deltagelse samt de nære voksnes understøttelse af børnenes udvikling. I forandringsteorien (se Figur 1.2) svarer det til resultaterne "på langt sigt". Det vil typisk være de langsigtede resultater af en indsats, som interesserer, fordi sociale indsatser igangsættes med et ønske om (lang)varig forbedring i sigte, og det er således også rationale i at præsentere de langsigtede resultater af evalueringen først. Det er dog væsentligt at være opmærksom på, at resultaterne hos de deltagende børn og nære voksne er målt umiddelbart efter indsatsens ophør. Det kan dermed ikke afgøres, om resultaterne også findes om lang tid.

I arbejdet med udvikling og modning af Mestringsluppen har følgende evalueringsmål været styrende for vurderingen af resultaterne:

- Børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser oplever, at de mestrer hverdagens udfordringer bedre.
- Børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser deltager i højere grad i sociale børnefællesskaber i skole, fritid og familie.
- Voksne omkring børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser har redskaber til at støtte børnene i at mestre hverdagen.

For at belyse disse langsigtede mål med Mestringsluppen, præsenterer dette kapitel indikationer på, om børnene har mestret hverdagen bedre efter at have medvirket i Mestringsluppen, samt om de nære voksne i højere grad end før deres deltagelse i Mestringsluppen oplever at kunne støtte børnene i at mestre hverdagen.

Metodiske forbehold

Da Mestringsluppen er en nyudviklet indsats, og evalueringen i vid udstrækning har været formativ (dvs. fulgt udviklingen og modningen af Mestringsluppen), skal resultaterne tolkes varsomt.

Der er kun medtaget data fra de børnebesvarelser, hvor samme barn har svaret på både før- og eftermålingerne, for at vi kan spore en eventuel ændring over tid. Det samme gælder de nære voksnes besvarelser. Den lave svarprocent blandt deltagende børn (31 %), understreger endvidere behovet for forsigtighed i tolkningen af resultaterne.

Før- og eftermålingerne kan ikke isolere virkningen af Mestringsluppen, og i hvilken grad eventuelle ændringer over tid i oplevelser omkring social mestring (og muligheder for at støtte barnet heri), *direkte* kan henføres til Mestringsluppen eller er affødt af andre ændringer i barnets liv og udvikling. Vores vurderinger bygger udelukkende på børnenes og de nære voksnes egne vurderinger af udvikling i før- og eftermålingerne, og på viden fra gruppeledernes logbøger og spørgeskemaer, og er dermed ikke noget, vi har observeret direkte.

Boks 2.1 Delkonklusion – resultater for børn og nære voksne

- Vi ser en forbedring i børnenes mestring af hverdagens udfordringer, ud fra deres besvarelser før og efter forløbet. Børnene giver udtryk for en bedre mestring af hverdagen i håndtering af følelser, trivselsspørgsmål og i at være opmærksomme. Dette er også gældende, når vi medtager de nære voksnes svar om børnene.
- Børnene vurderer selv, at de generelt har nemmere ved at deltage i sociale børnefællesskaber. Samlet set svarer børnene, at de efter Mestringsluppen har nemmere ved at kunne gøre de ting, de gerne vil i deres fritid. De nære voksne vurderer, at de selv har nemmere ved at støtte og hjælpe børnene til aktiviteter på skolen, i fritiden og i familien som følge af forløbet.
- De nære voksne svarer, at de efter Mestringsluppen har redskaber til at støtte børnene i at mestre hverdagen. Dette understøttes af, at de nære voksne har nemmere ved at støtte børnene i at have gode venner. I spørgsmålene til gruppeforløbet er de nære voksne meget motiverede for at arbejde videre med de værktøjer, de har lært at benytte. De vurderer desuden, at gruppeforløbet har givet dem et positivt udbytte.

2.1 Mestring af hverdagens udfordringer

For at give en meningsfuld vurdering af, om børn i mestringsindsatsen oplever, at de mestrer hverdagens udfordringer bedre, har vi i spørgeskemaet spurgt børnene, om de føler, de er blevet bedre til at finde løsninger og berolige sig selv. Vi har samtidig spurgt dem om flere forhold, som kan give indikationer

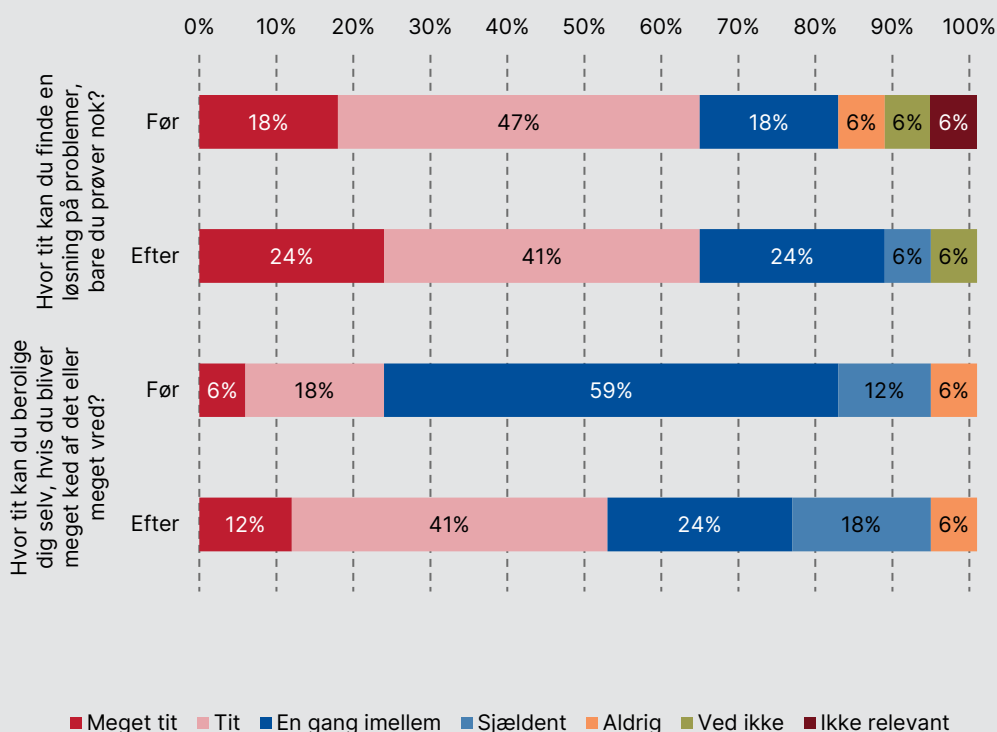
på, om børnene mestrer deres hverdag bedre. Til sidst sammenholder vi børnenes vurdering af, om de føler, de er i stand til at være opmærksomme, med de nære voksnes vurdering heraf.

Børnene oplever i højere grad at kunne berolige sig selv

For at kunne mestre hverdagens udfordringer bedre er det vigtigt at kunne håndtere problemer og følelser selv. For at undersøge det har vi stillet børnene to spørgsmål før og efter forløbet: "Hvor tit kan du finde en løsning på problemer, bare du prøver nok?" og "Hvor tit kan du berolige dig selv, hvis du bliver meget ked af det eller meget vred?". Svarene på begge spørgsmål fremgår af Figur 2.1 herunder.

Figur 2.1 Børnenes håndtering af problemer og følelser

Spørgsmålene besvares på en femtrinsskala, fra 'meget tit' til 'aldrig'. Respondenterne kan også svare 'ved ikke' og 'ikke relevant', hvilket ikke medregnes i gennemsnittet. I spørgsmålene er en lav værdi positiv, da den udtrykker, at børnene kan finde en løsning på problemer eller berolige sig selv.

Anm.: n = 17. Alle procenterne summer ikke til 100, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Før- og eftermålinger af deltagende børn, VIVE 2023.

Samlet set peger børnenes besvarelser på, at børnene er blevet bedre til at håndtere deres følelser, men vi kan ikke se en forskel i deres håndtering af problemer.

I spørgsmålet om, hvor tit børnene kan finde en løsning på deres problemer, er gennemsnittet faldet fra 2,20 til 2,13, hvilket ikke er en markant fremgang. Svarene på dette spørgsmål er dog allerede forholdsvis positive (gennemsnittet er allerede meget lavt). Det er positivt, at der ikke længere er nogen af børnene, som 'aldrig' kan løse deres problemer. Og der er ingen børn, der svarer 'ved ikke' eller 'ikke relevant', hvilket kunne have været tolket som et udtryk for at have svært ved at løse problemer, når børnene i målgruppen netop kan have svært ved at identificere og forstå problemer.

I forbindelse med spørgsmålet om, hvorvidt børnene kan berolige sig selv, hvis de bliver meget kedede af det eller vrede, er der en noget mere positiv udvikling, da gennemsnittet er faldet fra 2,94 til 2,65. I førmålingen svarede i alt 24 % af børnene, at de 'meget tit' eller 'tit' kunne berolige sig selv, hvorimod der i eftermålingen er 53 %, der mener dette. Det bør bemærkes, at svarene på dette spørgsmål ikke var lige så positive i udgangspunktet, som svarene på spørgsmålet om selv at finde en løsning var. Børnenes evne til at berolige sig selv "ender" dermed på samme niveau som der, hvor deres evne til at finde en løsning på problemer konstant har ligget.

Ud fra disse to spørgsmål er der således indikationer på, at der er sket en positiv udvikling i børnenes mestring i forhold til at berolige sig selv, hvis de bliver kedede af det eller vrede, så det nu er sammenligneligt med deres evne til at finde løsninger på problemer, som har ligget stabilt.

Børnene vurderer selv, at de trives bedre

Trivsel i hverdagen er et væsentligt tegn på, om børnene oplever at mestre hverdagen bedre – og et vigtigt mål i sig selv. Vi har stillet børnene tre spørgsmål:

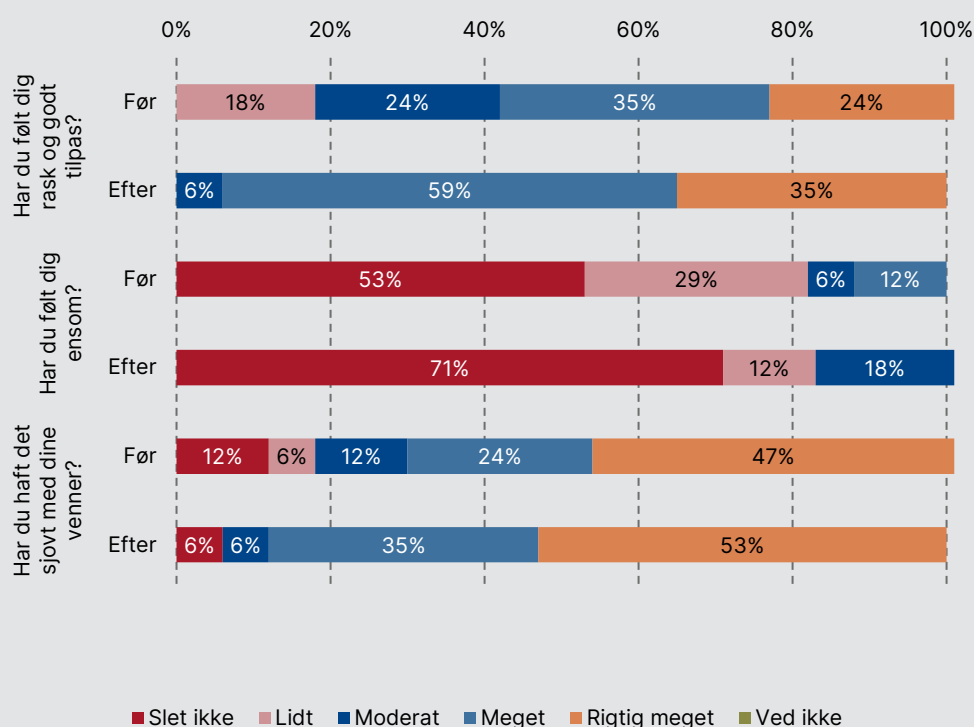
- Det første spørgsmål: "har du følt dig rask og godt tilpas?" relaterer sig til barnets egen oplevede tilstand og trivsel.
- Det andet spørgsmål: "har du følt dig ensom?" relaterer sig til begge områder.
- Det tredje spørgsmål: "har du haft det sjovt med dine venner?" omhandler barnets relation til venner.

Tolkningen af spørgsmålene er i de tre spørgsmål forskellig, alt efter om de er positive eller negative udsagn. En høj værdi i spørgsmål ét og tre er positiv, da

børnene så hhv. er mere raske og godt tilpas samt har haft det sjovt med deres venner. I det andet spørgsmål er en lav værdi positiv, fordi den udtrykker mindre ensomhed. Besvarelserne fremgår af Figur 2.2 herunder.

Figur 2.2 Børnenes vurdering af trivselsspørgsmålene

Spørgsmålene besvares på en femtrinsskala, fra 'slet ikke' til 'rigtig meget'. Respondenterne kan også svare 'ved ikke', der ikke medtages i gennemsnittet.

Anm.: n = 17. Alle procenterne summer ikke til 100, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Før- og eftermålinger af deltagende børn, VIVE 2023.

Når vi ser nærmere på resultaterne af børnenes svar på før- og eftermålinger på de tre spørgsmål, tyder det på, at de samlet set er bedre til at mestre hverdagen efter forløbet.

Børnenes vurdering af, om de føler sig raske og godt tilpas, er steget markant – gennemsnittet går fra 3,65 til 4,29. Bemærkelsesværdig er den store fremgang i svarkategorierne 'meget' og 'rigtig meget' i eftermålingen. I førmålingen har 6 ud af 10 børn svaret sådan, hvorimod det i eftermålingen er mere end 9 ud af 10 børn. Det er også værd at bemærke, at der i eftermålingen ikke er nogen børn, der svarer 'slet ikke' eller 'lidt' (i førmålingen var det knap hver femte, der svarede 'lidt').

Der er også sket en fremgang i, om børnene har det sjovt med deres venner. Gennemsnittet i førmålingen er 3,88, og i eftermålingen stiger det til 4,29. Stigningen dækker over en høj andel børn, som svarer enten 'meget' eller 'rigtig meget', hvilket er steget fra 71 % til 88 %. Før var det hver femte der svarede 'slet ikke' eller 'lidt', efterfølgende er det 6 %.

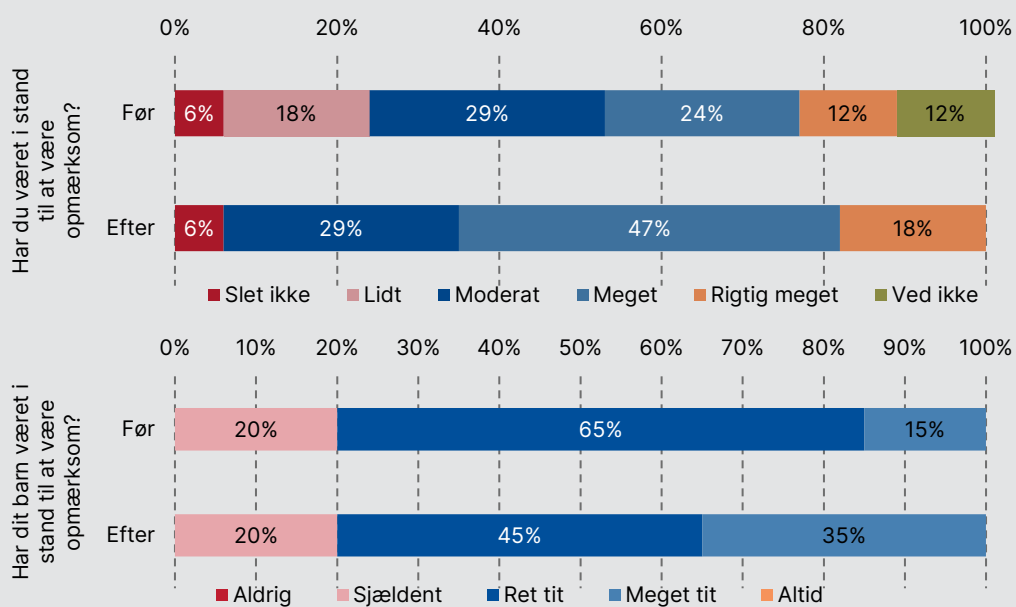
I spørgsmålet om, hvorvidt børnene føler sig ensomme er der ligeledes sket en positiv udvikling, idet børnene er mindre ensomme. Gennemsnittet falder – hvilket er positivt – fra 1,76 til 1,47. Gennemsnittet er lavt i førmålingen, hvilket i sig selv er positivt. Før forløbet udtrykker 12 % af børnene, at de enten har følt sig 'meget' eller 'rigtig meget' ensomme, i eftermålingen angiver 0 % dette.

Børnene er mere opmærksomme

I dette afsnit berører vi, om børnene har følt, at de har været bedre i stand til at være opmærksomme efter Mestringsindsatsen. Herefter sammenholder vi det med de nære voksnes svar. Spørgsmålet, som børnene er blevet stillet, lyder: "Har du været i stand til at være opmærksom?", og de voksne har fået spørgsmålet "Har dit barn været i stand til at være opmærksomt?". Først kigger vi nærmere på resultaterne fra børnenes før- og eftermåling, herefter på de nære voksnes, og til sidst vil vi komme med en samlet vurdering. Besvarelserne fremgår af Figur 2.3 herunder.

Figur 2.3 Børnenes vurdering af, om de har været i stand til at være opmærksomme, sammenholdt med de nære voksnes vurdering

Øverste figur er fra børnenes svar på spørgsmålet i før- og eftermåling, nederste figur er de nære voksnes svar på spørgsmålet i før- og eftermåling. Spørgsmålene besvares på en femtrinsskala, fra 'meget tit' til 'aldrig'. Respondenterne kan også svare 'ved ikke'. 'Ved ikke' tæller ikke med i gennemsnittet. De nære voksnes spørgsmål svares ved hjælp af en femtrinsskala, fra 'aldrig' til 'altid'.

Anm.: Børnemåling n= 17, nære voksnes måling n= 20. Alle procenterne summer ikke til 100, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Før- og eftermålinger af deltagende børn og nære voksne, VIVE 2023.

Resultaterne fra før- og eftermåling af børnene viser, at der overordnet er sket en fremgang i børnenes vurdering af, om de har været i stand til at være opmærksomme. I børnenes vurdering er der sket en stigning i gennemsnittet, fra en værdi på 3,2 til en værdi på 3,71. Stigning i børnenes vurdering er et resultat af, at flere børn i eftermålingen har svaret 'meget' eller 'rigtig meget'. I førmålingen giver lidt under 4 ud af 10 børn disse to svar, mens det i eftermålingen er lidt over 6 ud af 10 børn. I vurderingen af, om børnene har været bedre i stand til at være opmærksomme, skal det medtages, at der i førmålingen er 12 % af børnene, som har svaret 'ved ikke'. I udregningen af gennemsnittet er der taget højde for de børn, som har svaret, at de ikke ved det. Når man spørger børnene selv, er der således sket en positiv ændring i deres vurdering til at kunne være opmærksomme fra før- til eftermåling.

Resultaterne fra før- og eftermålingen af de nære voksne støtter til dels, at børnene har været bedre i stand til at være opmærksomme. De nære voksnes svar på, om deres barn har været i stand til at være opmærksomt, er gået fra i førmålingen at have en gennemsnitlig værdi på 2,95 til i eftermålingen at have en gennemsnitlig værdi på 3,15. Det er sket en fremgang på 0,2 fra før- til eftermåling, hvilket tyder på, at de nære voksne som helhed føler, at deres børn har været bedre i stand til at være opmærksomme. Det skal dog medtages, at det ikke er en stor stigning. Yderligere er det værd at bemærke, at de nære voksnes gennemsnit starter lavere end børnenes. Hvis vi kigger på fordelingen af svar, er der sket en stigning blandt de nære voksne, som mener, at deres barn meget tit har været i stand til at være opmærksomt. Hvor der i førmålingen er 15 %, der svarede 'meget tit', er der i eftermålingen 35 %. Der er desuden ikke sket en ændring i andelen af de nære voksne, der mener, at deres barn sjældent er i stand til at være opmærksomt. I vurderingen af, om børnene har været bedre i stand til at være opmærksomme, ser vi, at de nære voksne mener, at deres børn gennemsnitligt er blevet bedre til at være opmærksomme, men i mindre grad end børnene selv.

Der er altså sket en overvejende forbedring på de spørgsmål, der omhandler børnenes mestring af hverdagen. Når vi ser på, hvad børnene svarer efter mestringsindsatsen, giver de udtryk for en bedre mestring af hverdagen i håndtering af følelser, trivselsspørgsmålene og i at være opmærksomme. Dette er også gældende, når vi medtager de nære voksnes svar om børnene. Det skal dog nævnes, at vi for nogle af spørgsmålenes vedkommende ikke kan se en betydelig fremgang. Her kan nævnes børnenes vurdering af at kunne løse deres egne problemer, hvilket stadig har en lille fremgang. Der er ikke nogen af spørgsmålene, hvor værdierne er faldet betydeligt, de er enten steget eller forblevet på samme niveau som i førmålingen.

2.2 Deltagelse i sociale børnefællesskaber i skole, fritid og familie

I nærværende afsnit vil vi afdække, om der er indikationer på, at børnene, der har deltaget i mestringsindsatsen, i højere grad deltager i sociale fællesskaber i skole, fritid og familie efter indsatsen. Besvarelsen af dette er todelt, da vi bruger datakilder fra både børnenes samt de nære voksnes målinger.

Børnene mener, at de har evnerne til at deltage i det, de gerne vil i deres fritid

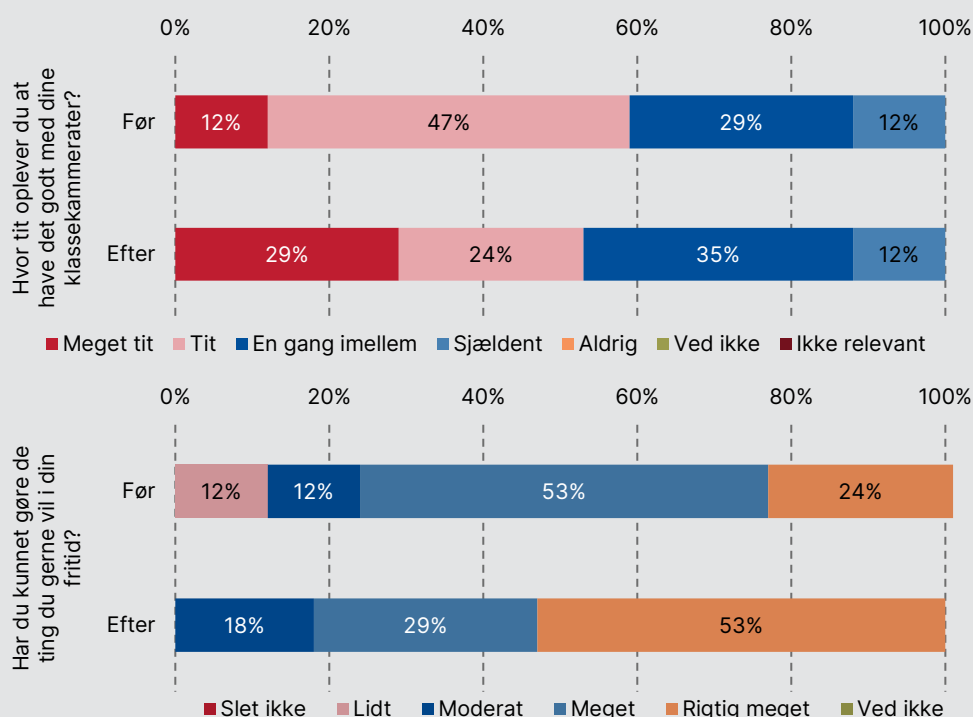
To spørgsmål fra børnenes spørgeskema kan anvendes som indikatorer på, om de i højere grad har deltaget i sociale fællesskaber. Det første spørgsmål omhandler børnenes fritid. Spørgsmålet er ikke direkte møntet på, hvorvidt

børnene har deltaget i sociale fællesskaber i deres fritid, men hvis de i højere grad har kunnet gøre de ting, de gerne vil i deres fritid, formoder vi også, at børnene har deltaget i en form for socialt fællesskab. Det andet spørgsmål omhandler børnenes sociale fællesskaber i skolen. Spørgsmålet vender omvendt, hvor en lav værdi udtrykker, at barnet ofte oplever at have det godt med sine klassekammerater. Besvarelserne fremgår af Figur 2.4 herunder.

Figur 2.4 Børnenes svar på, om de deltager i sociale børnefællesskaber

Det første spørgsmål: "Hvor tit oplever du at have det godt med dine klassekammerater?" besvares på en femtrinsskala, fra 'meget tit' til 'aldrig'. Herudover har det været muligt at svare 'ved ikke' og 'ikke relevant'.

Det andet spørgsmål er: "Har du kunnet gøre de ting, du gerne vil, i din fritid?". Her går skalaen fra 'slet ikke' til 'rigtig meget'. Desuden kunne børnene svare 'ved ikke'.

Anm.: n = 17. Alle procenterne summer ikke til 100, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Før- og eftermålinger af deltagende børn, VIVE 2023.

Børnene udtrykker samlet set, at de efter indsatsen føler, at de bedre kan gøre de ting, de har lyst til i deres fritid. I spørgsmålet om, hvorvidt børnene oplever at have det bedre med deres klassekammerater, er der ikke sket en stor ændring med hensyn til, hvor tit de mener at have det godt med deres

klassekammerater. I førmålingen var gennemsnittet på 2,41, hvor det i eftermålingen er faldet til 2,29. Selvom der ikke sker en større udvikling, er der forskel fra før- til eftermåling i forhold til de børn, som svarer, at de meget tit oplever at have det godt med deres klassekammerater. Der er sket en ændring fra, at 12 % af børnene i førmålingen svarer dette, til, at 29 % af børnene svarer det i eftermålingen.

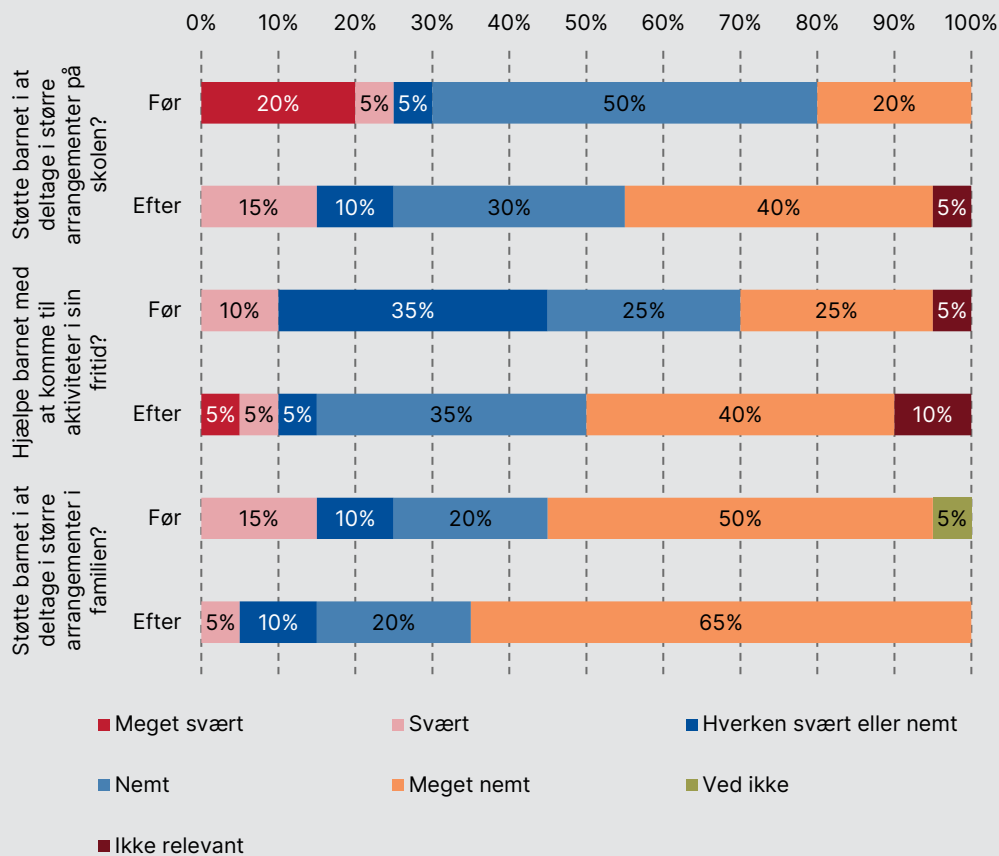
I det andet spørgsmål er, om børnene synes, de har kunnet gøre det, de ville, i deres fritid, er der overordnet sket en positiv udvikling i gennemsnittet fra før- og eftermåling. Gennemsnittet stiger fra 3,88 til 4,35, hvilket tyder på, at børnene føler, at de efter indsatsen i meget høj grad kan gøre det, de vil, i deres fritid. Dette understøttes af andelen af børnene, som svarer 'rigtig meget'. I førmålingen svarer 1 ud af 4 børn 'rigtig meget', og der sker en stigning i eftermålingen, hvor det er halvdelen af børnene svarer inden for denne kategori.

De nære voksne kan efter forløbet støtte og hjælpe børnene til at deltage i sociale børnefælleskaber

I anden del af besvarelsen om, hvorvidt børnene i højere grad deltager i sociale børnefællesskaber, tager vi udgangspunkt i, om de nære voksne mener, at det er nemmere at støtte børnene i at deltage i større arrangementer i skolen, fritiden og familien. Der fremhæves tre spørgsmål til at svare på, om de nære voksne er enige i, at børnene i højere grad deltager i sociale børnefællesskaber. Hvert af spørgsmålene relaterer sig til en af de tre steder, hvor børnene kan have sociale børnefællesskaber, nemlig skole, fritid eller familie. Ved at have disse spørgsmål som indikatorer for, om børnene i højere grad deltager i sociale børnefællesskaber, er der en formodning om, at de nære voksne mener, at det er lettere at støtte deres børn, fordi børnene gerne vil deltage i sociale børnefællesskaber, frem for at det er de voksne, der er blevet bedre til at støtte børnene. Besvarelserne fremgår af Figur 2.5 herunder.

Figur 2.5 De nære voksnes vurdering af børnenes deltagelse i sociale børnefælleskaber

Alle spørgsmålene indgår i det samme spørgsmålsbatteri, hvor der bliver spurgt "Hvordan har du/I det som nær voksen/nære voksne med at". Der svares på en femtrinsskala, fra 'meget svært' til 'meget nemt'. I batteriet er det også muligt at svare 'ved ikke' og 'ikke relevant'. Disse svar er ikke medtaget i gennemsnittene.

Anm.: n = 20.

Kilde: Før- og eftermålinger af deltagende nære voksne, VIVE 2023.

Besvarelserne viser, at det overordnet er nemmere at få børnene til at deltage i arrangementer i skole, fritid og familien i eftermålingen. Der er sket ændring i, hvor svært de nære voksne synes, det er at støtte deres barn i at deltage i større skolearrangementer. Gennemsnittet er steget fra 3,45 til 4,0. I denne stigning er det værd at bemærke, at det før var en ud af fem af de nære voksne, som svarer, at de har 'meget svært' ved at støtte barnet i at deltage i større skolearrangementer, hvorimod der i eftermålingen ingen er.

De nære voksne synes også, at det er blevet nemmere at hjælpe deres barn med at komme til aktiviteter i dets fritid. I førmålingen er gennemsnittet 3,68, og gennemsnittet vokser i eftermålingen til 4,11. En af grundene til stigningen i gennemsnittet er en ændring i andelen af de nære voksne, der svarer 'nemt' eller 'meget nemt'. I førmålingen er det 1 ud af 2 nære voksne, som svarer inden for de to kategorier, hvorimod tre ud af fire nære voksne svarer inden for en af de to kategorier i eftermålingen.

Der er lige som i de to tidligere spørgsmål sket en positiv ændring i de nære voksnes vurdering af, hvor let de synes, det er at støtte deres barn i at deltage i større arrangementer i familien. Den gennemsnitlige værdi i førmålingen er 4,11, og den er steget til 4,45 i eftermålingen.

Samlet set udtrykker børnene, at de efter mestringsindsatsen har nemmere ved at kunne gøre de ting, de gerne vil, i deres fritid. Herudover svarer børnene, at de overordnet har det bedre med deres klassekammerater. Det skal medtages, at børnenes svar på dette spørgsmål ikke er steget betydeligt. De nære voksne udtrykker, at de har nemmere ved at støtte og hjælpe barnet til aktiviteter på skolen, i fritiden og i familien. Efter indsatsen er det således både børnene og de nære voksne, der i højere grad mener, at deltagelse i sociale børnefællesskaber er nemmere.

2.3 Redskaber, så nære voksne kan støtte børnene

Sidste forventning omhandler de nære voksne og deres redskaber til at støtte børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser i at mestre hverdagen. For at afdække, hvorvidt de nære voksne mener at have fået redskaber til at støtte børnene, tager vi udgangspunkt i, hvad de selv mener i deres før- og eftermålinger. Først er der udvalgt spørgsmål, som ikke direkte spørger ind til, om de nære voksne har fået bedre redskaber til at støtte børnene, men i højere grad er indikatorer for, at de nære voksne har fået nemmere ved at hjælpe og støtte deres børn i at mestre hverdagen. Spørgsmålene omhandler, hvor svært eller nemt de nære voksne har det med at støtte børnene i at komme afsted om morgenen og hjælpe barnet med at have venskaber.

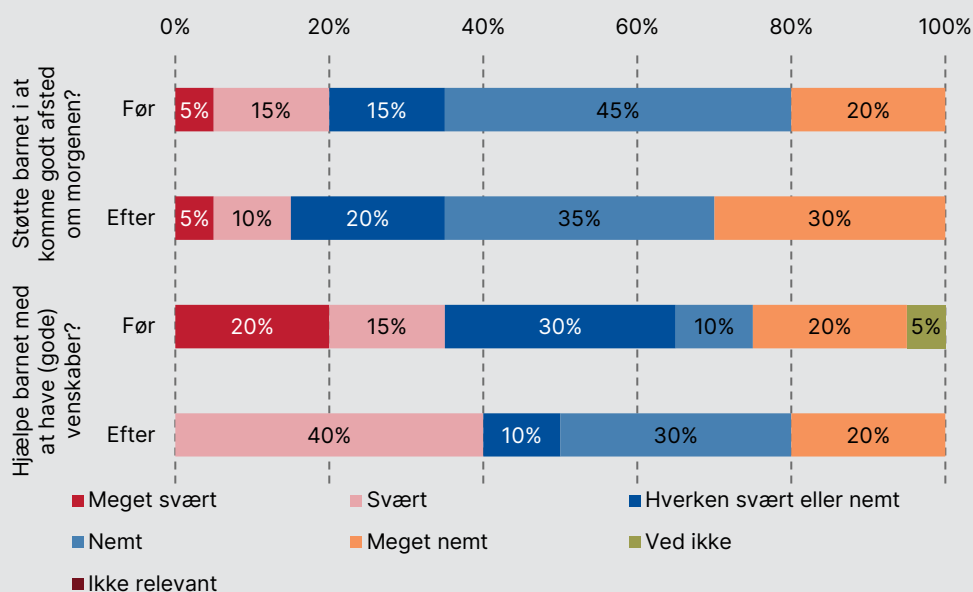
Herefter behandles to spørgsmål fra eftermålingen, som først handler om, hvor motiverede de nære voksne er for at arbejde videre med de værktøjer, som de har lært i gruppeforløbet. Dernæst er det medtaget et spørgsmål om, i hvilken grad de nære voksne vurderer, at de har haft et positivt udbytte. I de sidste to spørgsmål er det ikke muligt at se en udvikling, da de kun er spurgt i eftermålingen, dog kan det stadig give en god indikation på, om de voksne føler, at de har redskaber til at støtte børnene i at mestre hverdagen, når man sammenholder resultaterne med de andre spørgsmål.

De nære voksne har nemmere ved at støtte og hjælpe børnene til venskaber

Spørgsmålene går på, hvordan de nære voksne har det med at 'Støtte barnet i at komme godt afsted om morgenen?' og 'Hjælpe barnet med at have (gode) venskaber?'. Besvarelserne fremgår af Figur 2.6 herunder.

Figur 2.6 De nære voksnes vurdering af at kunne støtte og hjælpe deres barn

De to spørgsmål indgår i samme batteri, hvor der bliver spurgt "Hvordan har du/I det som nær voksen/nære voksne med at". Det er muligt at svare 'ved ikke' og 'ikke relevant'. De to svarmuligheder medregnes ikke i gennemsnittet.

Anm.: n = 20.

Kilde: Før- og eftermålinger af deltagende nære voksne, VIVE 2023.

Svarene på de to spørgsmål tyder på, at de nære voksne overordnet har nemmere ved både at støtte deres barn i at komme godt afsted om morgenen samt hjælpe deres barn med at have gode venskaber i eftermålingen sammenlignet med førmålingen. I spørgsmålet om, hvordan de nære voksne har det med at støtte barnet i at komme godt afsted om morgenen, har gennemsnittet udviklet sig positivt fra før- til eftermåling. Svaregennemsnittet for de nære voksne er gået fra 3,60 til 3,75, hvilket i sig selv ikke er nogen stor forskel. Andelen af nære voksne, som svarer 'meget nemt' er, steget fra 20 % til 30 %.

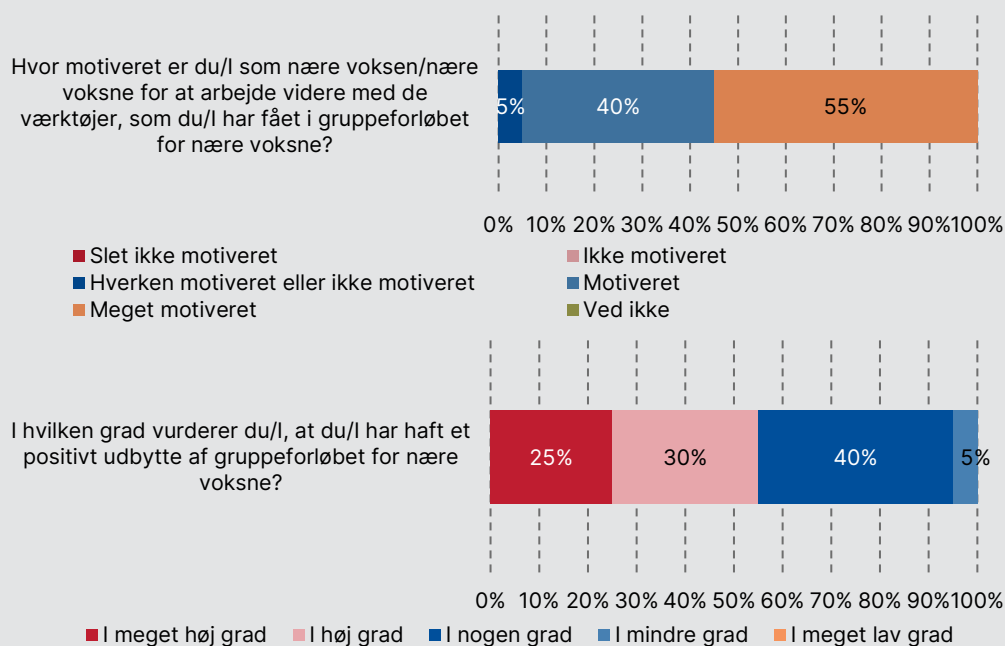
I det andet spørgsmål, som omhandler de nære voksnes hjælp til at have gode venskaber, er der forskel på før- og eftermålingerne. De nære voksnes gennemsnit i førmålingen er 2,95, hvor den i eftermålingen er steget til 3,30. Desuden er andelen af nære voksne, som svarer 'meget svært', gået fra 20 % i førmålingen til 0 % i eftermålingen. Ud fra de to spørgsmål er der indikationer på, at de nære voksne efter indsatsen har det nemmere ved at støtte børnene i at komme afsted om morgenen og hjælpe dem med at have gode venskaber.

De nære voksne er motiverede for at arbejde videre med værktøjer fra gruppeforløbet og vurderer et positivt udbytte af forløbet

De to sidste spørgsmål omhandler de nære voksnes egen oplevelse af forløbet. Begge spørgsmål er kun stillet i eftermålingen, og de giver en indikation på, om de nære voksne synes, at de kan bruge, hvad de har lært fra gruppeforløbet, både i forhold til konkrete værktøjer og en generel tilfredshed. Besvarelserne fremgår af Figur 2.7 herunder.

Figur 2.7 De nære voksnes motivation og udbytte i eftermålingen

De nære voksne kan svare på det første spørgsmål på en femtrinsskala fra 'slet ikke motiveret' til 'meget motiveret'. I spørgsmålet er det både muligt at svare 'ved ikke' og 'ikke relevant', men disse svar tæller ikke med i gennemsnittet. Andet spørgsmål svares ved hjælp af en femtrinsskala, fra 'i meget høj grad' til 'i meget lav grad'.

Anm.: n = 20.

Kilde: Eftermålinger af deltagende nære voksne, VIVE 2023.

De nære voksne angiver, at de er motiverede for at arbejde videre med de værktøjer, de har fået i gruppeforløbet. Samtidig vurderer de, at de i høj grad har haft et positivt udbytte af gruppeforløbet. I spørgsmålet om de nære voksnes motivation til at arbejde videre med de værktøjer de har fået, er der bred enighed blandt de nære voksne om, at de er motiverede – det ses tydeligt i gennemsnittet for spørgsmålet, som er på 4,50. Konkret svarer 95 % af de nære voksne, at de enten er motiverede eller meget motiverede for at arbejde videre med de værktøjer, de har fået fra gruppeforløbet. Det tyder også på, at de nære voksne har haft et positivt udbytte af gruppeforløbet – i spørgsmålet er gennemsnittet 2,25. I fortolkningen af gennemsnittet skal det medtages, at spørgsmålet er stillet omvendt. Der er desuden kun 5 % af de nære voksne, som enten i mindre grad eller i meget lav grad synes, at de har fået et positivt udbytte af gruppeforløbet.

I de nære voksnes svar er der således indikationer på, at de efter mestringsindsatsen har redskaber til at støtte børnene i at mestre hverdagen. Dette understøttes af, at de nære voksne har nemmere ved at støtte børnene i at have gode venner. Hertil har de nære voksne generelt set nemmere ved at støtte børnene i at komme godt afsted om morgenen, med det forbehold, at der ikke er sket en betydelig stigning. I spørgsmålene til gruppeforløbet er de nære voksne meget motiverede for at arbejde videre med de værktøjer, de har fået. De vurderer desuden, at gruppeforløbet har givet dem et positivt udbytte.

3 Hvordan virker Mestringsluppen?

I dette kapitel undersøger vi, hvordan Mestringsluppens forandringsteori i praksis har udfoldet sig. Det gør vi ved for det første at besvare de på forhånd stillede undersøgelsesspørgsmål, som knytter sig til hvert enkelt af de fem kernelementer. De fem kernelementer er³:

- Afdæk ressourcer og behov hos barnet
- Styrk barnets viden samt tænke- og handlemuligheder
- Styrk nære voksnes forudsætninger for at understøtte barnet
- Anerkend barnet og børnegruppens perspektiver
- Overlever viden i barnets netværk.

For det andet undersøger vi forandringsteoriens udfoldelse ved at inddrage observationer om hvert kernelement, uafhængigt af undersøgelsesspørgsmålene, såvel som observationer og refleksioner, der går på tværs af de fem kernelementer.

Datakilden udgør de kvalitative data fra workshops med kommunerne individuelt og fælles samt logbogsnotater fra gruppelederne. Der inddrages også kvantitative data fra særligt gruppeledernes besvarelse af spørgeskema samt fra de nære voksne og børnene selv. Den lave svarprocent blandt deltagende børn på 31 %, understreger behovet for forsigtighed i tolkningen af resultaterne.

³ Læs mere om kernelementerne i Afsnit 1.2 og om indsatsens teoretiske fundament i Bilag 1

Boks 3.1 Samlet vurdering af Mestringsluppens kerneelementer

Samlet set vurderer vi, at de fem kerneelementer er væsentlige for Mestringsluppens udfoldelse. Efterlevelse af kerneelementerne er med til at sikre, at gruppeforløbene tilpasses børnenes ressourcer og behov, at børnenes perspektiver anerkendes, og at børnene får de rette værktøjer til at mestre og indgå i sociale sammenhænge. Herudover er dette med til at sikre, at de nære voksnes forudsætninger for at understøtte barnets udvikling og læring styrkes, og at de voksne får de rette værktøjer til at overlevere viden til øvrige voksne i barnets nærmiljø og hverdagsliv.

Det varierer, i hvor høj grad kerneelementerne efterleves i udførelsen af Mestringsluppen. Gruppelederne giver udtryk for, at de i høj grad justerer de enkelte gruppeforløb til børnenes ressourcer og behov samt lytter til børnenes perspektiver. Børnenes besvarelser på spørgeskemaerne indikerer også, at de overordnet set er glade for at deltage i forløbet. Gruppelederne får desuden positive tilbagemeldinger fra de nære voksne på de værktøjer, som de voksne og børnene introduceres til, men oplever udfordringer i forbindelse med nogle af de nære voksnes engagement omkring nogle af rammerne omkring forløbet. Nogle nære voksne oplever, at det kan være vanskeligt at imødekomme forløbets rammer omkring regelmæssig deltagelse og hjemmeøvelser, mens andre har det nemt ved det. Herudover viser overleveringen af viden til øvrige nære voksne og barnets skole sig at være væsentlig, men meget vanskelig at imødekomme.

3.1 Kerneelement 1 – Afdæk ressourcer og behov

Ideen bag kerneelement 1 er at afdække barnets og familiens ressourcer og behov gennem tidlig inddragelse, så det sikres, at barnet indgår i en indsats og i en gruppe, der matcher barnet og familiens muligheder. Vi besvarer følgende tre undersøgelsesspørgsmål:

- Indeholder 'Mestringsluppen – Guide til opstart, vidensdeling og opfølgning' de informationer, som gruppelederen har brug for?
- Er inklusions- og eksklusionskriterierne for indsatsen tilstrækkelig tydelige?
- Har det været muligt at tage højde for diagnoser, alder og lignende særkender ved sammensætning af børnegruppe?

Boks 3.2 Hvad betyder kerneelement 1?

Samlet set vurderer vi, at afdækning af ressourcer og behov er væsentlig for indsatsen.

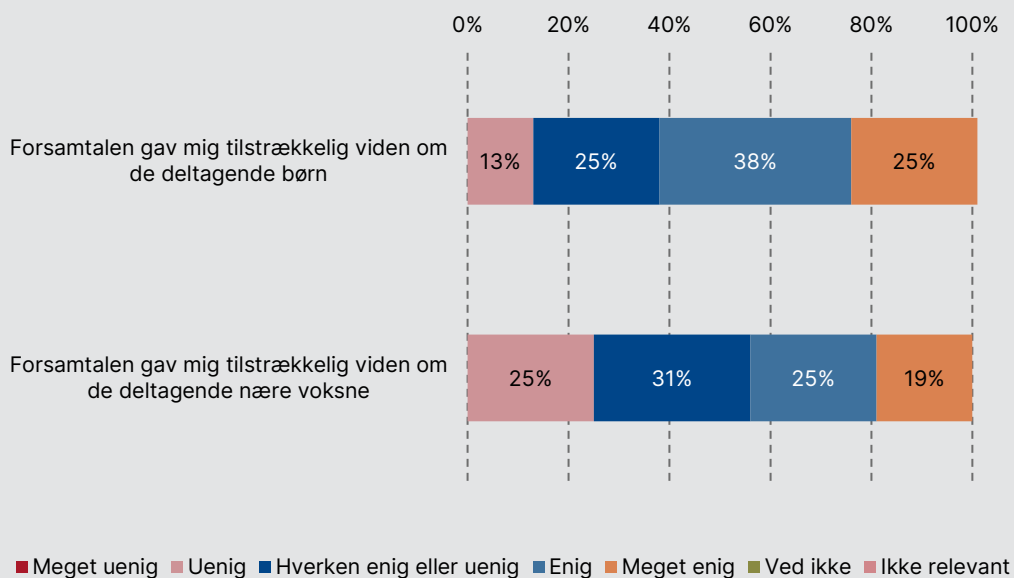
- Forsamtalerne, som er det klareste instrument til afdækningen af barnets og familiens ressourcer og behov, er både nødvendige og gavnlige, særligt angående børnene. Forsamtalerne har ikke en udtømmende funktion i forhold til afdækning, men har lige så stor selvstændig værdi som en katalysator for relationen og samarbejdet mellem familie og gruppeleder.
- Inklusions- og eksklusionskriterierne er tydelige for gruppelederne, men det er tydeligt, at de kræver megen omstilling for gruppelederne, særligt i det vigtige samarbejde med skolerne, der har stor betydning for forløbene. Der er ikke én model, som ser ud til at løse udfordringerne konsistent.
- Sammensætningen af børnegrupperne er helt central, og det er meget tydeligt, at alder er det væsentligste opmærksomhedspunkt. Der er endvidere (spredte) tegn på, at børn på mellemtrinnet får det største udbytte. Det er ikke nødvendigvis udfordrende, at Mestringsluppen skal kunne rumme børn med både udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser, men diagnoseperspektivet kan udfordre i rekrutteringen og kommunikationen om indsatsen til børn og nære voksne.

Guide til forsamtale og opfølgende samtale er brugbar for gruppelederne – selvom afdækning fortsætter gennem hele forløbet

Forsamtalen ligger som beskrevet før selve gruppeforløbet. Formålet med forsamtalen er bl.a. at screene børn og nære voksne for, om de er i målgruppen for indsatsen, samt at give gruppelederne kendskab til barnet og de nære voksne, som efterfølgende kan bruges til at tilpasse indsatsen (se mere i Af-snit 3.2). Det er også en måde, hvorpå familie og gruppeledere kan få et gensidigt indtryk af hinanden inden selve gruppeindsatsen.

Gruppelederne har i guiden en vejledning til forsamtalen, som de kan støtte sig op ad. For at undersøge, om guiden indeholder de relevante informationer, har vi spurgt gruppelederne, om de via forsamtalen har fået tilstrækkelig viden om de deltagende børn og nære voksne. Deres svar fremgår af Figur 3.1 herunder.

Figur 3.1 Gruppeledernes svar på, om de har fået tilstrækkelig viden til forsamtalen

Anm.: n = 16. Nogle af svarene summer ikke til 100 %, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

Figur 3.1 viser, at gruppelederne oplever forskel på, om forsamtalen giver tilstrækkelig viden om hhv. børnene og de nære voksne. Seks ud af ti gruppeledere er 'enige' eller 'meget enige' i, at forsamtalen har givet tilstrækkelig viden om de deltagende børn. Det samme gælder mellem 4 og 5 ud af 10 gruppeledere, når det drejer sig om de nære voksne. Samtidig er hver fjerde gruppeleder direkte 'uenig' i, at de har fået tilstrækkelig viden om de nære voksne, hvilket kun gælder lidt mere end hver tiende gruppeleder angående børnene. I de kvalitative tilbagemeldinger er der hyppige beskrivelser af forløb med nære voksne, hvor de voksne viser sig at agere anderledes end først forventet af gruppelederne efter samtalen. En gruppeleder italesætter eksempelvis, hvordan det kunne være en hjælp med en reel afdækning af de nære voksne selv, på samme måde som der fokuseres på barnet, fordi flere nære voksne kan have deres egne udfordringer som fx særlig adfærd eller modstand mod skolen.

Vi har også spurgt gruppelederne, om, hvorvidt børnenes ressourcer og behov er blevet tilstrækkeligt afdækket gennem forsamtalerne, hvilket kan ses i Figur 3.2.

På samme vis som i forrige spørgsmål er omkring halvdelen af gruppelederne 'enige' eller 'meget enige' i dette. Der er til gengæld færre, der er 'uene', og en langt større andel – over 4 ud af 10 – der er delte på spørgsmålet og svarer 'hverken enig eller uenig'.

De kvalitative data viser, at forsamtalerne på tværs af kommunerne opleves som vigtige for afdækning af deltagende børn og nære voksne. For det andet er de vigtige i deres egen ret, selvom børnenes situation ikke afdækkes fuldstændigt, som citatet herunder illustrerer:

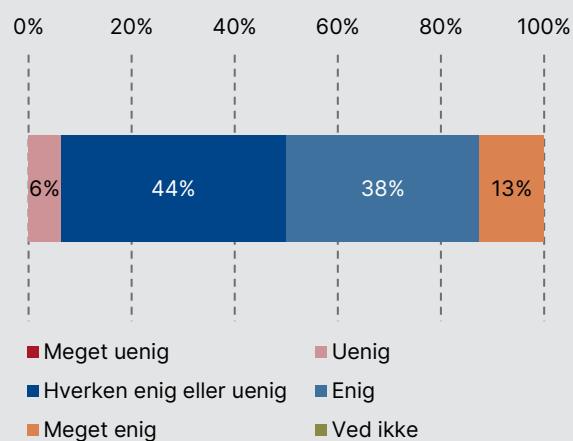
Forsamtalerne kan noget i forhold til, hvad børnene og forældrene [de nære voksne, red.] forventer at få ud af projektet – nogle gange er det noget helt andet end det, som vi tænker. Nogle gange oplever vi, at det er noget andet end det vi havde troet, som fylder for dem. (Gruppeleder)

En gruppeleder i en anden kommune oplever, at forsamtalen har en egentlig funktion som afdækning og fortæller, at det hjælper at høre barnet selv fortælle om sit liv og interesser, fordi det efterfølgende kan bruges aktivt i selve gruppeforløbet. Barnets perspektiv kan for eksempel anvendes i tilrettelæggelsen af gruppeforløbets øvelser, hvor gruppelederne kan tage udgangspunkt i hverdageksemples, der relaterer sig til de deltagende børns eget liv og interesser. Den samme gruppeleder ser dog også værdi i forsamtalen i sig selv for at sikre børnenes tryghed:

[forsamtalerne er, red.] gode til at få børnene i stemning. Vi holder forsamtalerne i samme lokale, som mestringsforløbet foregår. Så

Figur 3.2 Gruppeledernes svar på, om børnenes ressourcer og behov er blevet tilstrækkelig afdækket gennem forsamtalerne

Gruppelederne er spurgt, i hvilken grad de er enige i udsagnet "Børnenes ressourcer og behov er blevet tilstrækkelig afdækket gennem forsamtalerne"

Anm.: n = 16. Svarandelene summer ikke til 100 %, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

det er også en introduktion til lokalet (...) De skal mærke, hvor trygt det er at være der, mere end det er afdækning af ressourcer.
(Gruppeleder)

Det samlede indtryk på tværs af datakilderne er, at forsamtalerne er både nødvendige og gavnlige, men ikke kun til at afdække børnenes "statiske" behov – den enkelte forsamtale er i lige så høj grad en katalysator for samarbejdet. En gruppeleder udlægger det på følgende måde i forbindelse med et spørgsmål om, hvorvidt forsamtalen kan uddelegeres til andre personer eller instanser:

Det skal være mig, der holder forsamtalen, ellers får jeg ikke noget ud af det. Der er rigtig meget med at få sat ansigt på hinanden. Hvor er barn og forældre [nære voksne, red.] henne i forhold til at få snakket om de her problemer og udfordringer? Sammenspil mellem barn og forældre. Alle de her ting får man en fornemmelse af.
(Gruppeleder)

Derudover fremhæves det også, at materialet er blevet væsentligt forbedret fra første til anden afprøvning af mestringsindsatsen.

Inklusions- og eksklusionskriterierne er tydelige nok – men kræver omstilling

Mestringsindsatsen skal fungere i samspil mellem børn og nære voksne samt personale og primære kontaktpersoner på børnenes skoler. Dette er bl.a. vigtigt i relation til rekrutteringen af børn og nære voksne til indsatsen. Hvis det er utydeligt for skoler, nære voksne og andre samarbejdspartnere, hvem der er i målgruppen, risikeres det, at de forkerte børn og nære voksne sendes af sted og bruger tid på at blive "vendt" til forsamtalen, Derfor er det vigtigt, at inklusions- og eksklusionskriterierne ved rekrutteringen er tydelige, både for gruppelederne selv og for samarbejdspartnere. En gruppeleder fortæller eksempelvis, hvordan de har sorteret mange fra inden forsamtalen, fordi de på beskrivelsen med det samme kunne se, at det var en anden indsats, det pågældende barn havde behov for.

Det generelle indtryk på tværs af kommunerne er, at særligt samarbejdet med skolerne om rekruttering kan være særdeles besværligt. Og det er tydeligt, at det har en meget stor betydning for forløbene og udbyttet af dem. En gruppeleder fortæller om kontrasten mellem to forløb, ét, de selv vurderer som virkeligt velkørende og brugbart for børnene, og ét, der har været meget udfordret og uklart angående børnenes udbytte. I den forbindelse fremhæves skolesamarbejdet og rekrutteringen forinden som afgørende:

De skoler, vi samarbejdede med sidste gang, de var pressede, men pressede på en anden måde. De havde mere indsigt i rekrutteringsprocessen og vidste, hvilke børn der havde brug for indsatsen. De andre skoler, der er meget udfordrede, sender bare de børn, som de ikke selv kan gøre noget for – derfor gør det noget særligt ved gruppen. De første skoler vidste mere om, hvad indsatsen kunne, og fandt de elever, der kunne gavne mest af den. (Gruppeleder)

Selvom det ifølge gruppelederne i kommunen også spiller ind, at de skoler, der foretog en god udvælgelse, også lagde flere ressourcer i indsatsen via skolens ressourceteam, så er det rekrutteringen forinden, som særligt fremhæves. Billedet af skoler, der er så udfordrede på ressourcer og inklusion af børn med udfordringer, at de har svært ved at bidrage til rekrutteringen, går igen på tværs af flere kommuner. En gruppeleder fra en anden kommune beskriver det, som om skolen i dialogen om mulige børn "bare pegede på én, der tilfældigvis lige kom forbi". En gruppeleder fra en tredje kommune fortæller, at de brugte god tid på at sidde sammen med skolerne og gå indsatsen og de mulige børn systematisk igennem, men at det alligevel blev en lidt skæv sammensætning, de endte med i et forløb. Flere andre gruppeledere fortæller om skoler, der indledningsvis er begejstrede, men som "bliver indhentet af virkeligheden, fordi der er akutte sager, de må tage sig af", som en gruppeleder fortæller det.

Der kan findes fællestræk og tendenser, men der er ikke noget klart mønster i, *hvornår* det er særligt besværligt. Nogle kommuner har eksempelvis erfaringer med at køre gruppeforløbene – og forberedelsen, rekrutteringen og skolesamarbejdet – på samme måde, men kan stadig få vidt forskellige resultater, primært som en konsekvens af udvælgelsen af deltagere (samt svag opbakning undervejs fra både skole og hjem). Der er kort sagt ikke nogen enkel opskrift på, hvordan inklusions- og eksklusionskriterierne bruges bedst muligt i samarbejdet med skoler og familier.

Gruppesammensætning er vigtigt for forløbene

Hvis vi ser på, hvordan selve grupperne forløber, bliver gruppesammensætningen central. Mestringsindsatsen skal rumme en bred målgruppe af børn fra 8 til 14 år med forskellige udfordringer og behov (autisme, ADHD, ikke-diagnosticerede). Derfor bliver gruppesammensætning særdeles vigtigt.

Alder er det væsentligste kriterie

Først og fremmest er det tydeligt, at alder er det væsentligste forhold at være opmærksom på i sammensætningen af grupperne. Det er en klar indstilling på tværs af samtlige kommuner. Der er forskelle i de konkrete erfaringer, og dermed også vurderinger af, nøjagtigt *hvor* aldersspændet skal gå til og fra, men det samlede billede er, at det er vigtigt, at grupperne ikke har børn med for

stor aldersspredning. Det gælder særligt, når der er små børn inkluderet. Forskellen på en 8-årig og en 10-årig er større end forskellen på en 10-årig og en 12-årig. Gruppelederne i en kommune beskriver udfordringen med mestringsindsatsens brede målgruppe på denne måde:

Det er en gigantisk stor målgruppe, der har behov for alle mulige forskellige ting. Man skal selv snævre målgruppen meget ind bagefter. Der skal nok ikke være mere 1, 2, 3 års forskel på dem i gruppen – fordi ellers bliver det hurtigt svært. Det er virkelig en bred gruppe, der kan have mange forskellige behov (...) Det er vigtigt, at eleverne kan spejle sig i hinanden. Spejlingen i gruppedynamikken er det bærende, og det kræver en fælles referenceramme.
(Gruppeledere)

Der er samtidig en tendens til, at gruppelederne fremhæver mellemtrinnet som den aldersgruppe, der får det største udbytte af forløbene, og som derfor bør prioriteres.

Diagnoser er ikke nødvendigvis udfordrende – ud over for rekrutteringen

Mestringsindsatsen gaber også over en potentielt ret forskelligartet gruppe af børn, i forhold til hvilke udfordringer de har. Men der er ikke på samme måde som for aldersinddelingen, nogle klare anbefalinger for, hvilke målgrupper der særligt profiterer, eller for, hvilke målgrupper der særligt fungerer sammen. Enkelte gruppeledere fremhæver, at der kan være udfordringer med at sammensætte grupper af 'stille børn' (oftest med autisme) og 'børn, der fylder mere end gennemsnittet' (oftest med ADHD). I de tilfælde vil de stille børn risikere at 'får svært ved at komme til orde, fordi de ikke kan følge med tempoet'. Men der er andre gruppeledere, der fremhæver, hvordan en ensidig gruppesammensætning, hvor alle børn i gruppen har samme udfordringer med ADHD, er kontraproduktiv, og at det faktisk er godt med en form for synergi eller balance i gruppen pga. børnenes forskellighed.

Derudover oplever gruppelederne andre grunde til at nedtone diagnoseperspektivet. En grund er, at fokus på diagnoser gør det vanskeligt for de børn, som er klart inden for målgruppen, men som ikke har (eller forventes at få) diagnoser, har sværere ved at se sig selv i forløbet før og i nogen grad undervejs:

Jeg vil hellere sige 'sociale vanskeligheder'. Det kan komme til at handle for meget om de der diagnoser. (Gruppeleder)

Gruppelederne foreslår i den forbindelse, at diagnoser fortsat skal være bærende for beskrivelsen af indsatsen for gruppelederne selv, men ikke være det primære, som børn og nære voksne præsenteres for. I forlængelse af dette

kan det bemærkes, at formålet med indsatsen er social mestring, som kan ses bredere end fx psykoedukation, der forholder sig mere snævert til diagnoser og dertilhørende udfordringer.

3.2 Kerneelement 2 – Styrk barnets viden samt tænke- og handlemuligheder

Ideen bag kerneelement 2 om at styrke barnets viden samt tænke- og handlemuligheder er at guide børnene til at forstå og indgå i sociale sammenhænge. Når barnet præsenteres for ny viden og nye strategier og samtidig understøttes i at prøve dem af i gruppens afgrænsede og trygge fællesskab er det forventningen, at barnet udvikler hensigtsmæssige mestringsstrategier. Vi besvarer følgende to undersøgelsesspørgsmål:

- Indeholder "Mestringsluppen – Guide til gruppeforløb til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser" den nødvendige viden til gruppelederen?
- Er der den rette balance mellem faste og fleksible elementer i "Mestringsluppen – Guide til gruppeforløb til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser"?

Boks 3.3 Hvad betyder kerneelement 2?

Samlet set vurderer vi, at kerneelementet *er* centralt for indsatsen, da det ligger nært op ad indsatsens formål og langsigtede resultater. Børneguiden indeholder den nødvendige viden til gruppelederne og har også den rette balance mellem faste og fleksible elementer, der gør gruppelederne i stand til at kunne gennemføre forløb, der er tilpasset den konkrete børnegruppe.

Børnene i grupperne får også netop afprøvet tiltagene. Det er svært at finde solide tegn på, at børnenes situation *efter* deltagelse i forløbet er varigt forbedret, men gruppelederne oplever, at børnene efterfølgende har en forstærket motivation for at gøre noget selv, bl.a. fordi de har oplevet at have et fællesskab med andre børn og at have fuldført noget, som de har anstrengt sig med. Både børnene selv og de nære voksne er tilfredse med børnenes udbytte (se også analysen af resultater i Kapitel 2 og af kerneelement 5 i Afsnit 3.3).

Børneguiden indeholder den nødvendige viden til gruppelederen

Det første og væsentlige spørgsmål angår "Mestringsluppen – Guide til gruppeforløb til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser" (børneguiden) og dens kvalitet, og hvorvidt den indeholder den relevante viden for gruppelederen. Vi har spurgt gruppelederne, hvorvidt guiden til børn har været "et godt afsæt for afviklingen af indsatsen". Gruppelederne er udelukkende positive i deres vurdering af dette. Tre ud af fire er 'enige' i, at den udgør et godt afsæt for afviklingen af indsatsen, mens den resterende fjerdedel er 'meget enige' (figur ikke vist).

Børneguiden er dét centrale redskab, som gruppelederne bruger til at udføre indsatsen. Det er dog muligt, at børneguiden er generelt velfungerende, men at gruppelederne mangler øvrige understøttende materialer. Men når gruppelederne spørges, om de har haft tilstrækkelig adgang til redskaber og materialer til afvikling af indsatsen, er svaret næsten lige så positivt (figur ikke vist): Ni ud af ti er 'meget enige' eller 'enige' (hvoraf størstedelen er 'meget enige').

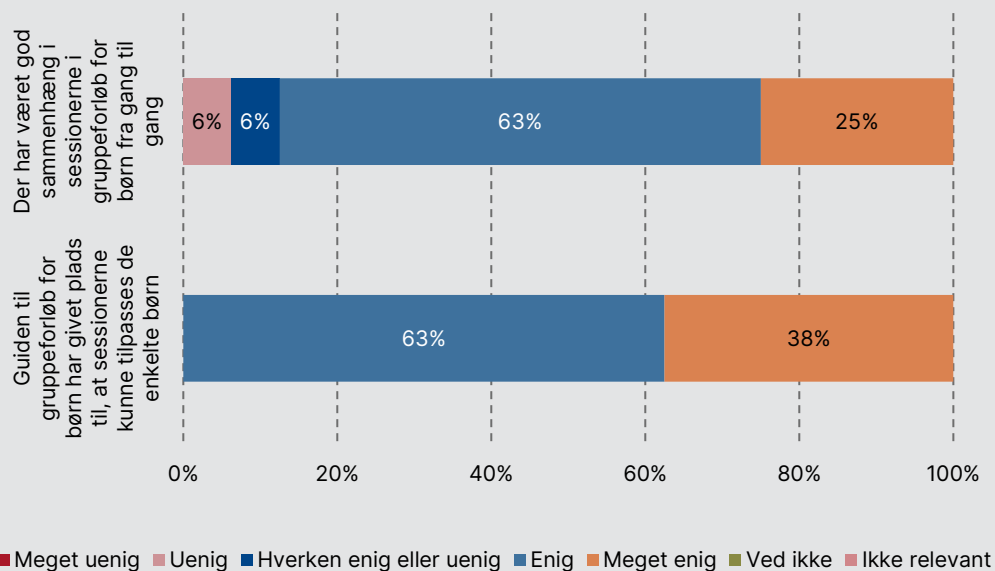
På tværs af workshops og logbøger er det også tydeligt, at gruppelederne generelt er meget tilfredse med børneguiden. Det understøttes endvidere af udviklingen fra version 1 til version 2 af guiden, som af flere gruppeledere eksplicit fremhæves i logbøgerne som en markant forbedring. Det spiller dog også sammen med deres egen erfaring, som de kan trække på ved anden afprøvelse. Det er altså en kombination af en forbedret guide og øget erfaring blandt gruppelederne.

Børneguiden har den rette balance mellem faste og fleksible elementer

Børneguiden kan meget vel indeholde den relevante viden for gruppelederen, men hvis gruppelederen har meget svært ved at anvende den viden, fordi den ikke er veltilrettelagt, bliver det svært at lære børnene noget. Det er bl.a. nødvendigt, at der er en tilpas balance mellem faste elementer, som eksempelvis sikrer genkendelighed og struktur samt fleksibilitet, så forløbet kan tilpasses til den konkrete børnegrupperes behov og den konkrete stemning på dagen.

Vi har først og fremmest spurgt gruppelederne, om det er muligt at tilpasse sessionerne til de enkelte børn, hvilket kan ses i Figur 3.3, der også indeholder svaret på et spørgsmål vedr. sammenhængen mellem sessionerne.

Figur 3.3 Grubeledernes svar på, om det er muligt at tilpasse sessionerne til de enkelte børn, samt om der er sammenhæng mellem de enkelte sessioner

Anm.: n = 16. Nogle af svarene summer ikke til 100 procent, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

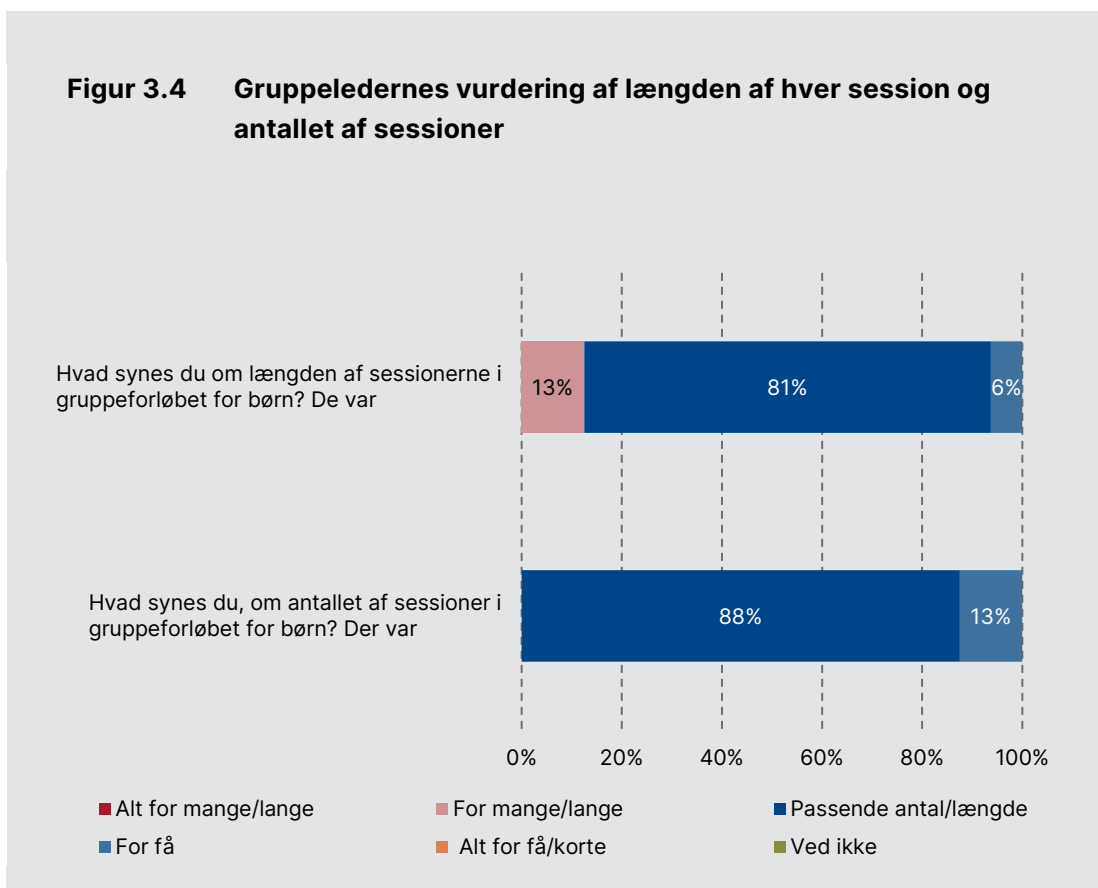
Kilde: Eftermålinger af grubeledere, VIVE 2023.

Grubelederne er alle enige i, at børneguiden har ladet dem tilpasse sessionerne til de enkelte børn. Knap hver tredje er 'meget enig' mens de øvrige to tredjedele er 'enige'. Vi har også spurgt, om der har været god sammenhæng i sessionerne fra gang til gang. Vurderingen heraf er også positiv, der er dog lidt færre – kun hver fjerde – der svarer 'meget enig', ligesom der er få, der er 'uenige' eller 'hverken enige eller uenige'.

I de kvalitative tilbagemeldinger beskriver grubelederne ligeledes, hvordan de oplever sessionerne som fornuftige, og at børneguidens indhold har ladet dem tilpasse forløbet til den konkrete gruppe, som én grubeleder formulerer det i citatet herunder:

Så er det noget i fleksibiliteten i programmet [beskriver, hvad der fungerer og er godt, red.]. Friheden til at præsentere det på en anden, tredje eller fjerde måde. Det er en fleksibilitet, som kan være svært at have i den almindelige skole. (Grubeleder)

Vi har også spurgt til gruppeledernes vurdering af længden på hver session (typisk 90 minutter) og antallet af sessioner, hvilket kan ses i Figur 3.4.

Anm.: n = 16. Note: Nogle af svarene summer ikke til 100 procent, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

Gruppelederne er overordnet set tilfredse med både længden af sessionerne, og hvor mange der er i forløbet, idet hhv. otte eller ni ud af ti gruppeledere synes, det er 'passende'. Blandt det mindretal af gruppeledere, der ikke deler den vurdering, er det væsentligt at pointere, at ingen vurderer dem som hverken 'alt for mange/lange' eller 'alt for få/korte'. Der er både enkelte gruppeledere, der vurderer, at sessionerne er 'for lange' og enkelte, der vurderer, at de er 'for korte'. Det generelle billede på baggrund af kvalitative data er, at gruppelederne har haft svært ved at nå igennem materialet på de 90 minutter, hvilket dog især knytter sig til første version af forløbene og en manglende opmærksomhed på at vælge ud i de forskellige mulige øvelser. Der er enkelte gruppeledere, der savner flere sessioner, men ingen, der ønsker færre. I de kvalitative tilbagemeldinger oplever gruppelederne at have travlt med først at lære børnene at kende og dernæst at nå at lære dem noget. Det understøtter vurderingen af, at børneforløbet overordnet set er passende i længden, og ikke bør være kortere.

Disse svar kan sammenholdes med svarene i Figur 3.3, der viste, at gruppelederne er endnu mere tilfredse med muligheden for at tilpasse de enkelte sessioner end med sammenhængen mellem sessionerne. Det giver indtrykket af, at børneguiden er god, når det gælder hver enkelt session, inklusive deres længde, og de er næsten, men ikke helt, lige så tilfredse med antallet af sessioner og sammenhængen mellem dem.

I de kvalitative data er der lidt flere tilbagemeldinger med ønsker om *flere sessioner*, end spørgeskemabesvarelsenerne giver udtryk for. En gruppeleder i en kommune beskriver, hvordan et barn i gruppen først ved en af de sidste sessioner begyndte at åbne op. De vurderer, at barnet også har fået et udbytte af de mange tidlige sessioner, og at de har været nødvendige for at give barnet trygheden og tilliden til at åbne op. En gruppeleder i en anden kommune beskriver, hvordan det særligt er for børnene *"i den udfordrede ende af spektret"*. To gruppeledere i en anden kommune er enige om, at der ikke bør være færre sessioner, men diskuterer i den forbindelse deres forskellige syn på tilpasning af indsatsen:

Jeg synes ikke, man siger, at man med de gange er fuldstændig i mål. Man kunne godt arbejde mere med tingene. Jeg ved ikke, om det skulle være flere sessioner, eller måske skulle det hellere være en ekstra gang om 6 måneder eller andet. (Gruppeleder 1)

Jeg synes, det er fornuftigt nok, som det er. De vil gerne have mere, men de føler sig alligevel rimelig godt klædt på. Vi hører ofte, at det ville være fedt, hvis det var hver fjortende dag i stedet for hver uge. Fordi så kan man nå at træne tingene, inden man går videre til næste emne. Det er både børn og voksne, der siger det. (Gruppeleder 2)

Diskussionen viser, at der måske nok er overordnet tilfredshed med indsatsens omfang, men at der er forskellige bud på eventuelle justeringer eller tilpasninger. Gruppelederne understreger samtidig, at det eventuelle behov for flere sessioner i høj grad afhænger af det konkrete forløb og børnegruppen:

Det er svært, fordi det er meget, meget individuelt for børnene. Nogle gange går det langsomt, hvor det i andre grupper går meget lettere. Forskel på, hvor hurtigt, man kommer til et sted, hvor rummet er trygt og man kan bruge redskaberne eller afprøve dem. (Gruppeleder 1)

Vi havde en gruppe, hvor de allerede tredje gang kunne begynde at bruge redskaberne. Hvor her i den nye gruppe, så er bare det at skulle gå ind i lokalet en udfordring. Der er ikke samme forældre- eller skoleopbakning. (Gruppeleder 2)

Samlet set vurderes omfanget af indsatsen fornuftigt, og eventuelle behov for tilpasning baserer sig først og fremmest på de konkrete grupper og forløb (og evt. også på præferencer hos de enkelte gruppeleder, samt den specifikke kommunale organisering).

Børnene vurderer selv, at forløbet har været godt og stillet passende krav – især efter forløbet

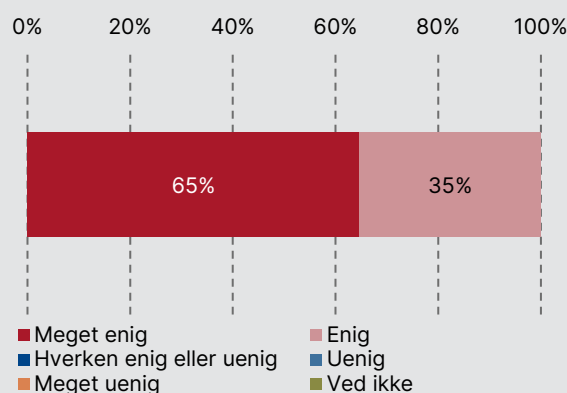
For at afdække, om forløbet er passende for børnene, herunder om guiden har den rette balance mellem faste og fleksible elementer, ser vi også på børnenes egne vurderinger af forløbet og dets krav.

Først og fremmest har vi spurgt børnene, om de synes, det har været et godt forløb, hvilket kan ses i Figur 3.5. Det ses tydeligt, at børnene generelt er meget glade for forløbet, og mere end 6 ud af 10 er endda 'meget enige'.

Børnenes positive besvarelser om forløbet generelt kan skyldes mange forhold, eksempelvis at de syntes om gruppelederne, at de kunne lide formen, at de fik nye bekendtskaber eller andet. For at blive klogere på, hvilke dele af programmet børnene synes, har været mere eller mindre velfungerende, har vi også spurgt børnene om deres konkrete forventninger til kravene *inden* forløbet, og igen *efter* forløbet om deres oplevelser med disse krav⁴. Figur 3.6 herunder viser børnenes besvarelser på to spørgsmål om hhv. kravet til at skulle øve sig hjemme og kravet om fast fremmøde.

Figur 3.5 Børnenes svar på om forløbet har været godt

Børnene er spurgt, i hvilken grad de er enige i udsagnet "Jeg synes, at det har været et godt forløb".

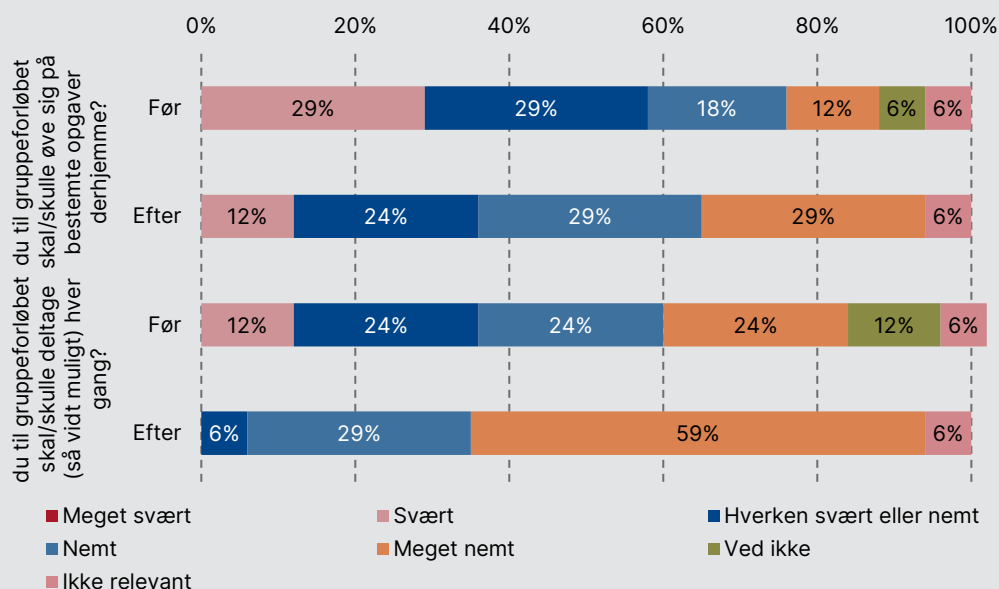
Anm.: n = 17.

Kilde: Eftermålinger af børnene, VIVE 2023.

⁴ Selvom de to spørgsmål ikke er identiske, som de øvrige spørgsmål, der bruges til at måle progression (se Afsnit 3.1), kan spørgsmålene godt sammenlignes.

Figur 3.6 Børnenes besvarelser vedrørende hhv. kravet til at skulle øve sig hjemme og kravet om fast fremmøde

Begge spørgsmål er fra det samme batteri, hvor der er spurgt: 'Hvordan har du det med, at'.

Anm.: n = 17. Nogle af svarene summer ikke til 100 procent, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Før- og eftermålinger af børnene, VIVE 2023.

To tendenser træder frem i børnenes besvarelser. For det første vurderer børnene, at de har det nemt med fast fremmøde, mens hjemmeopgaverne vurderes at være sværere at skulle udføre.

For det andet er der en tydelig udvikling fra før til efter. Før forløbet er der meget få børn, der har 'svært' ved at skulle deltage hver gang, og en fjerdedel, der har 'hverken svært eller nemt' ved det. Omkring halvdelen har 'nemt' eller 'meget nemt' ved det. Efter forløbet er der ingen børn, der har 'svært' ved det, mens 6 ud af 10 nu har 'meget nemt' ved det.

En lignende, men noget mindre udvikling, ser vi for spørgsmålet om hjemmeopgaver. Knap hvert tredje barn har det 'svært' med kravet om hjemmeøvelser, mens lige så mange har det 'nemt' eller 'meget nemt' med det. Efter forløbet er der meget få børn, der har 'svært' ved det krav, mens dobbelt så mange – 6 ud af 10 – har 'nemt' eller 'meget nemt' ved det. De kvalitative data fra workshops og logbøger understøtter denne forskel, idet gruppelederne giver udtryk for,

hvor svært det er at få børnene (og familierne) til at gennemføre hjemmeøvelserne. Til gengæld oplever de generelt, at børnene falder til rette i grupperne, og rent faktisk ønsker at deltage hver gang.

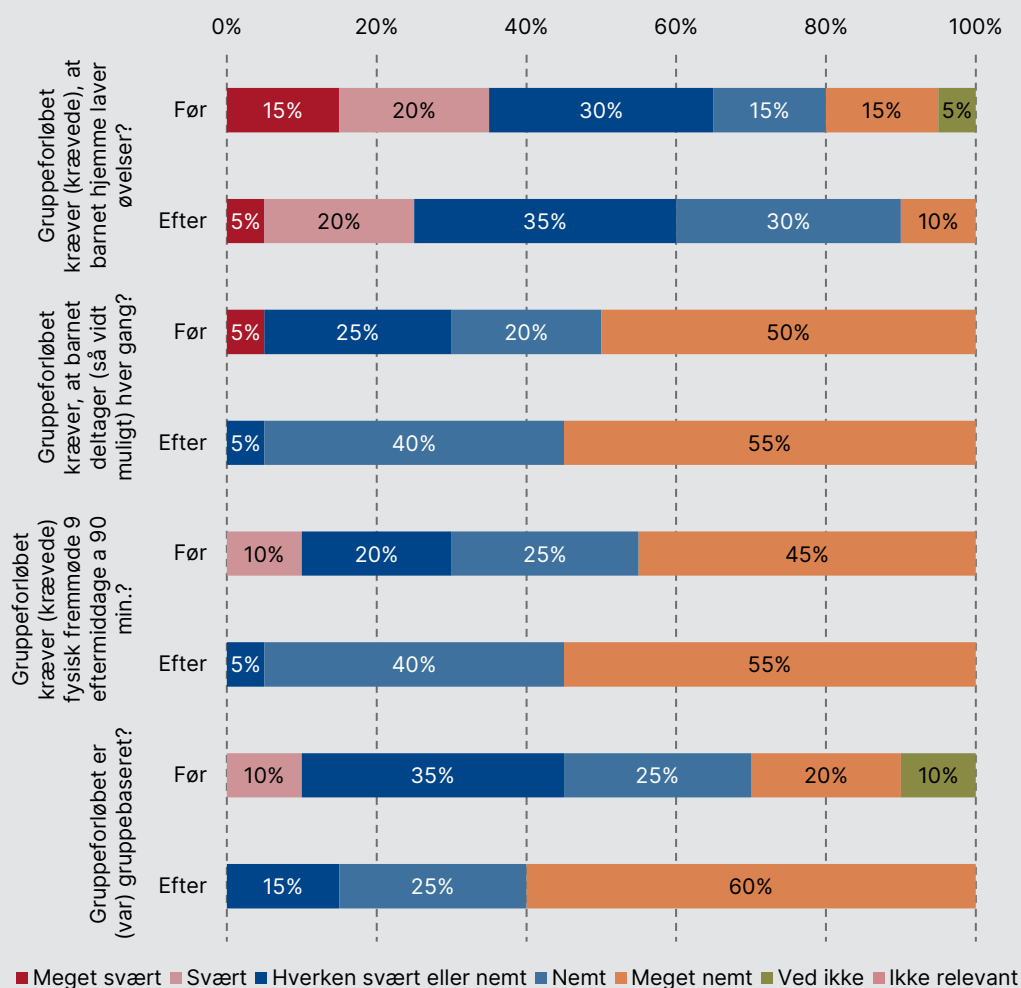
Den gennemgående positive udvikling fra før til efter forløbet understøtter vurderingen af, at guiden er fleksibel nok til at sikre et passende forløb for børnene.

Der er både forhold, der taler for og imod fremgangen som en indikation på positive forløb på baggrund af en fleksibel børneguide. Det har derfor også betydning for vores samlede vurdering, at udviklingen i børnenes forventninger fra før til deres oplevelser efter er så markant, som den er.

De nære voksnes forventninger og oplevelser på deres børns vegne stemmer overens med børnenes egne vurderinger

De nære voksne er også blevet spurgt om deres *vurdering af deres børns reaktion på kravene*. Svarene fremgår af Figur 3.7 herunder. Ligesom med børnene har vi også spurgt de nære voksne inden og efter forløbet. De nære voksne er endvidere blevet stillet to yderligere spørgsmål, dels om det faste fremmødes omfang (ni eftermiddage a 90 minutter) og dels om det gruppebaserede aspekt af forløbet.

Figur 3.7 De nære voksnes vurdering af deres børns reaktion på kravene til gruppeforløbet

Anm.: n = 20.

Kilde: Før- og eftermålinger af nære voksne, VIVE 2023.

De nære voksnes vurderinger af barnet er i ret høj grad enslydende med barnets egne vurderinger (se Figur 3.6) på de to områder, som begge grupper har vurderet. Angående kravet om fast fremmøde er børnene inden forløbet lidt mindre positive end de nære voksne, mens de efter forløbet er endnu mere positive end de nære voksne. Opgøres børnenes besvarelser som gennemsnit, stiger de fra 3,71 til 4,63, mens de nære voksnes besvarelser stiger fra 4,1 til 4,5. Angående hjemmeopgaverne ser vi en endnu lavere vurdering hos de voksne, end vi så hos børnene selv, men for både børn og nære voksne dog

en stigning fra før til efter. Børnenes gennemsnit stiger fra 3,13 til 3,50, mens det hos de nære voksne stiger fra 2,95 til 3,20. Det afspejles bl.a. i, at hver fjerde voksen efter forløbet fortsat svarer, at børnene har 'svært' eller 'meget svært' ved hjemmeopgaverne.

De to øvrige krav til forløbet, som det alene er de nære voksne, der har vurderet, har også undergået en stigning fra før til efter. Før forløbet vurderer hver anden af de nære voksne eksempelvis, at barnet vil have 'nemt' eller 'meget nemt' ved det gruppebaserede aspekt, mens hver tiende vurderer, at det vil være 'svært'. Efter forløbet er over 8 ud af 10 nære voksne enige i, at det har været 'nemt' eller 'meget nemt', og størstedelen vurderer det sidste. Ingen nære voksne vurderer, at det har været 'svært'. Det afspejler sig i gennemsnittet, som er steget fra 3,61 til 4,45.

Angående omfanget af det faste fremmøde (ni eftermiddage a 90 minutter), er stigningen ikke lige så markant. Forventningen hertil var dog i forvejen også mere positiv. De nære voksnes gennemsnit er steget fra 4,05 til 4,50. Inden forløbet svarer en tredjedel af de nære voksne 'hverken svært eller nemt', mens dette efter forløbet kun gælder 5 % af de nære voksne – de resterende 95 % svarer 'meget nemt' eller 'nemt'.

Samlet set underbygger det vurderingen af, at børneguiden har den rette balance af faste og fleksible elementer, hvilket gør gruppelederne i stand til at gennemføre, hvad både børn og nære voksne oplever som gode børneforløb.

Er det muligt at styrke barnets viden samt tænke- og handlemuligheder?

Børneguiden indeholder den nødvendige viden til gruppelederen og har den rette balance af faste og fleksible elementer, hvilket taler for, at grupperne har været afholdt på en god måde. Men afspejler det sig også i, at børnene har fået ny viden og nye strategier? Når vi spørger gruppelederne om, hvorvidt "børnene er blevet introduceret til udvikling af egne strategier til at indgå i sociale relationer", svarer samtlige gruppeledere ja. Halvdelen er 'meget enige' og den anden halvdel 'enige' (figur ikke vist). Gruppelederne er således selv tilfredse med det, som de har lært børnene. Men hvad siger børnene og de nære voksne selv?

Figur 3.8 viser børnenes egen vurdering af, om de har lært noget af gruppeforløbet. Børnenes besvarelser viser en klart positiv vurdering af forløbet. Otte ud af ti børn erklærer sig 'enige' eller 'meget enige' i, at de synes, de har lært noget af at være med til gruppeforløbet. Ingen børn er uenige, men hver tiende svarer dog 'ved ikke'.

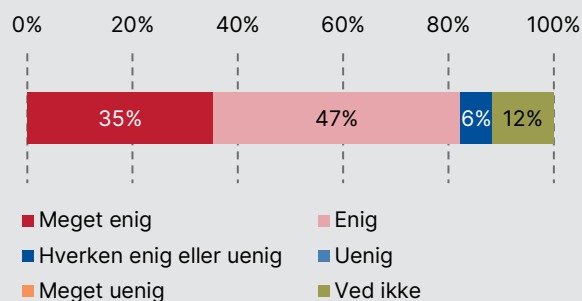
Det er imidlertid også interessant at se på de nære voksnes vurdering af børnenes udbytte. Figur 3.9 viser de nære voksnes vurdering af, i hvilken grad barnet har haft et positivt udbytte af gruppeforløbene med børn⁵.

Mere end 6 ud af 10 nære voksne vurderer, at barnet 'i meget høj grad' eller 'i høj grad' har fået et positivt udbytte af forløbet, og størstedelen af disse vælger den mest positive svarmulighed. Det kan sammenstilles med, at den tilsvarende 'positive' andel på 8 ud af 10 børn var lidt højere. En fjerdedel af de nære voksne svarer 'i nogen grad', og kun hver tiende svarer 'i mindre grad'. De nære voksne er således også næsten lige så positive i deres vurdering af børnenes udbytte, som børnene selv er.

Både børn og voksne er således tilfredse med, hvad de har lært og har fået ud af forløbet. Men er der tegn på, at de vil bruge det fremover i deres dagligdag? Vi har spurgt både børnene selv om, hvor motiverede de er for at bruge det, de har lært i gruppeforløbet, og de nære voksne om deres vurdering af barnets motivation for at arbejde videre med

Figur 3.8 Børnenes vurdering af, om de har lært noget af gruppeforløbet

Børnene er spurgt "Jeg synes, at jeg har lært noget af at være med til gruppeforløbet med andre børn".

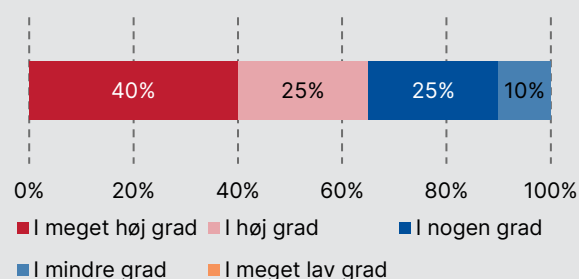

Anm.: n = 17.

Kilde: Eftermålinger af børnene, VIVE 2023.

Figur 3.9 Nære voksnes vurdering af børnenes udbytte

De nære voksne er spurgt "I hvilken grad vurderer du, at barnet har haft et positivt udbytte af gruppeforløbet for børn?".

Anm.: n = 20

Kilde: Eftermålinger af nære voksne, VIVE 2023.

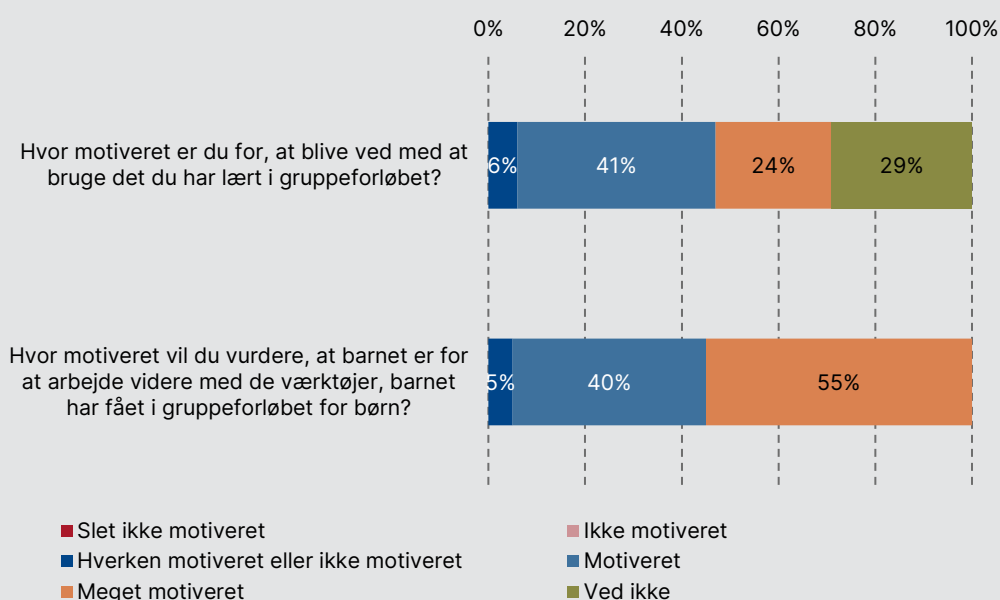
⁵ Et "positivt udbytte" er ikke nøjagtigt det samme som, når børnene selv vurderer, om de "har lært noget". Det er muligt, at de nære voksne vurderer, at barnet har fået et positivt udbytte på andre måder. Derudover er svarkategorierne ikke identiske, da børnene svarer på, hvor enige de er, mens de nære voksne svarer på, i hvilken grad børnene har fået et udbytte. På trods af disse forskelle vurderer vi, at de to spørgsmål kan sammenholdes, uden dog at kunne foretage en direkte sammenligning af eksempelvis gennemsnit.

de værktøjer, de har fået i gruppeforløbet. Begge grupperes svar fremgår af Figur 3.10 herunder.

Figur 3.10 Børnenes svar på, hvor motiverede de er for at bruge det, de har lært i gruppeforløbet, og de nære voksnes vurdering

Børnene er spurgt: "Hvor motiveret er du for at blive ved med at bruge det, du har lært i gruppeforløbet?"

De nære voksne er spurgt: "Hvor motiveret vil du vurdere, at barnet er for at arbejde videre med de værktøjer, barnet har fået i gruppeforløbet for børn?"

Anm.: Børnene n = 17, Nære voksne n = 20.

Kilde: Eftermålinger af børnene og nære voksne, VIVE 2023.

For det første er der næsten en tredjedel af børnene, der ikke kan svare på spørgsmålet, hvilket kan indikere manglende forståelse af spørgsmålet eller usikkerhed om deres egen motivation. For det andet er de børn, der har svaret, særdeles motiverede; – en fjerdedel svarer 'meget motiveret' mens 4 ud af 10 svarer 'motiveret'. Det stemmer overens med de tilbagemeldinger, som gruppelederne har givet i logbøger og på workshops. Gruppelederne giver udtryk for deres oplevelser af, at børnene i mange tilfælde netop står tilbage med en forstærket motivation for at 'gøre noget' og specifikt for at bruge det, som de har lært i gruppen fremover.

Hvad er det, der sker i forløbene, som ifølge gruppelederne giver børnene den oplevelse? Det er generelt meget forskelligt, hvad de enkelte børn konkret har

fået ud af forløbet, hvad end det er at styre deres vrede, forstå andres intentioner, få et sprog for følelser eller energiforvaltning, turde deltage i grupper og forsamlinger med mere. Men der er to generelle forhold, som går igen. Det er dels en oplevelse af, at have deltaget i et fællesskab med andre børn. Det kan for nogle være en helt ny oplevelse og for andre et område, de har fået mere erfaring med. Og det er dels oplevelsen af, at de har deltaget i noget, som de har fuldført, og hvor de undervejs har anstrengt sig for at opnå noget. Det kan ifølge gruppelederne være en oplevelse, der styrker børnenes selvværd og selvforståelse.

Hvor længe forventes resultaterne at vare ved for børnene efter forløbet? En gruppeleder beskriver succeskriteriet for mestringsindsatsen som at søsætte en båd, der selvstændigt skal sejle videre i barnets liv fremover:

Vi tænker, at det er en smagsprøve. Det er det første møde med nogle redskaber og andre handlemuligheder. Vi har sat den her lille båd [mestringsindsatsen, red.] i en sø, og så kommer det store arbejde med at blive ved med at implementere i skolen og i familien. Men det er helt sikkert, når vi haft de sidste afsluttende samtaler, at alle børnene har en ny følelse af, 'at der er noget, jeg kan gøre. Jeg ved ikke helt, hvad det er, men der er noget, jeg kan gøre'. Det er den største forskel. (Gruppeleder på workshop)

3.3 Kerneelement 3 – Styrk nære voksnes forudsætninger for at understøtte barnet

Ideen bag kerneelement 3 om at styrke de nære voksnes forudsætninger for at understøtte er, at de voksne får viden og redskaber til at understøtte barnets udvikling og læring. Med andre ord er det forventningen, at de nære voksne kan være med til at sikre, at den nye viden og de nye tænke- og handlemuligheder, som barnet præsenteres for i gruppeforløbet, bliver en integreret del af barnets hverdagskontekster. Vi besvarer følgende to undersøgelses-spørgsmål, som afspejler spørgsmålene til kerneelement 2 om børnene og guider til de nære voksnes gruppeforløb:

- Indeholder "Mestringsluppen – Guide til gruppeforløb til nære voksne til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser" den nødvendige viden for gruppelederne?
- Er der den rette balance mellem faste og fleksible elementer i "Mestringsluppen – Guide til gruppeforløb til nære voksne til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser"?

Boks 3.4 Hvad betyder Kerneelement 3?

Samlet set vurderer vi, at kerneelementet er væsentligt for indsatsen og for, at børnene bliver understøttet i at anvende de værktøjer, de introduceres til i løbet af gruppeforløbet i hverdagslivet uden for indsatsen. Kerneelementet er dog vanskeligt at imødekomme.

”Mestringsluppen – Guide til gruppeforløb til nære voksne til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser” giver tilstrækkelig viden og fungerer som en god ramme for hver gruppesession. Fleksible elementer i guiden til de nære voksne er nødvendige for, at forløbet kan tilpasses den enkelte gruppe af voksne, men der er også behov for en fast rammesætning. De nære voksne får gennem gruppeforløbet mulighed for at tage del i et fællesskab, hvor de kan sparre med og spejle sig i hinanden. De redskaber, som de voksne bliver introduceret til, hjælper flere af dem til at få et fælles sprog med børnene. Men det er begrænset, hvor meget de voksne gennemfører hjemmeøvelser i hverdagen med de deltagende børn.

Voksenguiden indeholder den nødvendige viden til gruppelederen

Som ved gruppeforløbene med børnene har vi ligesådan spurgt gruppelederne, om guiden til gruppeforløbene med de nære voksne har været et godt afsæt for afviklingen af indsatsen. Gruppelederne er overvejende positive i deres vurdering af guiden: 82 % af gruppelederne giver udtryk for, at de er ’meget enige’ eller ’enige’ i, at den udgør et godt afsæt for afviklingen af indsatsen, mens 13 % erklærer sig ’hverken enig eller uenig’, og en lille andel svarer ’ved ikke’ (se Figur 3.11).

Gruppeledernes overvejende positive vurderinger af guiden afspejles i logbøger og til workshops. Her giver gruppelederne udtryk for, at guiden til de nære voksne giver tilstrækkelig viden og fungerer som en god ramme for hver session. Gruppelederne beskriver, at guiden fungerer som et godt afsæt for, at de kan skabe et rum, hvor de sammen med de nære voksne kan drøfte, hvad børnene lærer på gruppeforløbet. Flere gruppeledere tilkendegiver desuden, at de på baggrund af guidens indhold har god tid til forberedelse inden hver session.

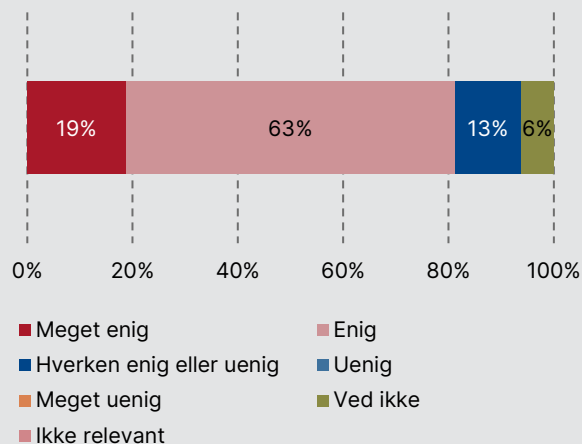
Voksenguiden har den rette balance mellem faste og fleksible elementer

For at gruppelederne kan tilpasse det enkelte forløb til gruppen af nære voksne, må der i guiden være en tilpas balance mellem faste og fleksible elementer. På tværs af logbøger og workshops beskriver gruppelederne, at der er stor forskel på grupperne af nære voksne, hvilket yderligere understreger behovet for en fleksibel forløbsguide. Ud fra gruppeledernes beskrivelser fremgår det, at de nære voksne har forskellige behov samt forventninger både til gruppeforløbene og deres egen rolle. Hvor nogle grupper af voksne beskrives som selv-kørende, beskrives andre som voksne med behov for klare rammer og fast styring af hver session. I forlængelse heraf fremgår det af logbøgerne, at gruppelederne løbende tilpasser de enkelte gruppeforløb til gruppen af nære voksne, de arbejder med.

Hvorvidt guiden har givet plads til, at gruppelederne har kunnet tilpasse gruppeforløbet og de enkelte sessioner til de deltagende nære voksne, har vi spurgt ind til i eftermålingen. Gruppeledernes besvarelser fremgår af Figur 3.12.

Figur 3.11 Guiden til gruppeforløb for nære voksne som afsæt for afviklingen af indsatsen

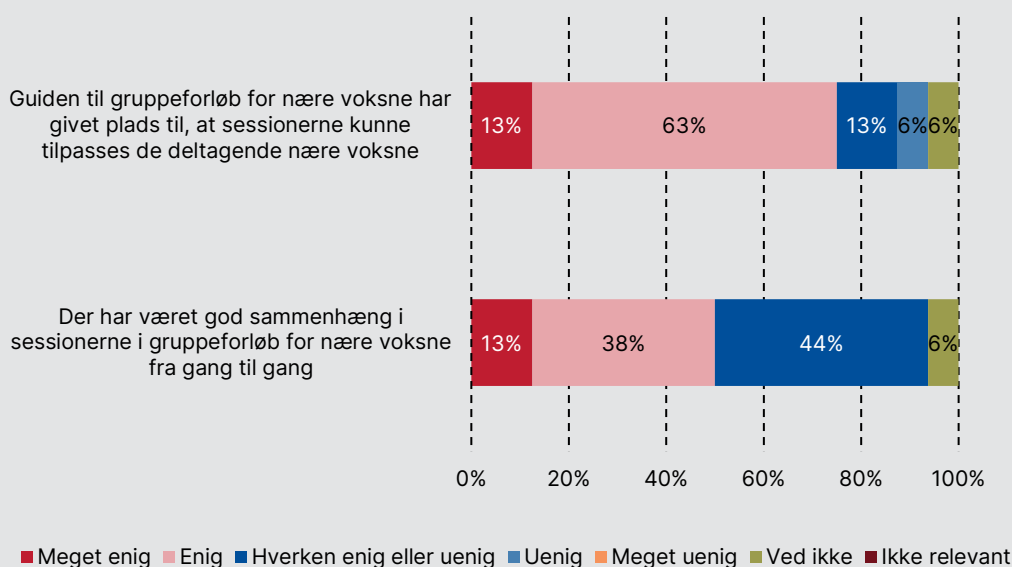
Gruppelederne er spurgt, i hvilken grad de er enige i udsagnet "Guiden til gruppeforløb for nære voksne har været et godt afsæt for afviklingen af indsatsen".

Anm.: n = 16. Procenterne summer ikke til 100, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

Figur 3.12 Gruppetledernes vurderinger af gruppeforløbet for nære voksne

Anm.: n = 16. Procenterne summer ikke til 100, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

Tre ud af fire gruppeledere oplever, at guiden har givet plads til, at sessionerne kunne tilpasses de deltagende voksne. 13 % er 'hverken enige eller uenige' heri, mens 6 % erklærer sig 'uenige', og 6 % svarer 'ved ikke'. Disse besvarelser afspejles i gruppeledernes beskrivelser af gruppeforløbet. Af logbøger og workshops fremgår det overordnet set, at guiden og det tilhørende materiale fungerer godt som afsæt og inspiration til gruppeforløbene ifølge gruppelederne. Nogle gruppeledere giver udtryk for, at de følger guiden tæt, mens andre udvælger det, de vurderer, er mest relevant for den pågældende gruppe af nære voksne. Stadig andre gruppeledere oplever dog, at de i nogle tilfælde selv må finde materiale undervejs i forløbene, som er relevant for den pågældende gruppe af voksne.

Fleksibiliteten i guiden giver rum for sparring de nære voksne imellem. Dette udtrykker flere af gruppelederne. Muligheden for sparring er ifølge gruppelederne vigtig for de deltagende voksne, da de her kan spejle sig i andre nære voksne til børn med lignende udfordringer. Et eksempel ser vi i et gruppeforløb med nære voksne, som består af forældre til de deltagende børn:

Jeg orienterer forældrene om det, børnene lærer, men forældrene får lov til at være medbestemmende i forhold til, hvad de har behov for på de der sessioner. Sparring og snak om udfordringerne er tit det, som forældrene godt kan lide – hvordan det føles som forældre at være i det.

Grubeleder til kommunevis workshop

Det vurderes af nogle af grubelederne, at fleksibiliteten i guiden således giver rum for medbestemmelse til de nære voksne, da de her får mulighed for at drøfte de problematikker og emner, de voksne selv er optagede af.

Af Figur 3.12 fremgår det ydermere, at hver anden grubeleder mener, der har været god sammenhæng i sessionerne i gruppeforløbet for nære voksne, mens 44 % hverken er enige eller uenige heri, og 6 % svarer 'ved ikke'. Sammenhængen mellem sessioner er ikke noget, der fylder i logbøger og til workshops, hvilket afspejles af den relativt store andel af grubeledere, der svarer 'hverken enig eller uenig' til spørgsmålet. Samlet set indikerer det, at der er en overvejende rød tråd gennem forløbet, men at det ikke er noget, der optager grubelederne.

I vurderingen af antallet af sessioner i gruppeforløbet er der delte meninger blandt grubelederne. 31 % af grubelederne mener, at der er et passende antal sessioner, mens 19 % mener, at der er for mange, og 38 % mener, at der er for få (13 % svarer 'ved ikke'). I forlængelse heraf giver størstedelen (69 %) af grubelederne udtryk for, at længden af sessionerne er passende, mens 19 % mener, at de er for korte (6 % svarer, at de er for lange, mens endnu 6 % svarer 'ved ikke').

I logbøger og til workshops giver flere grubeledere udtryk for, at antallet af sessioner er for få. (Det samme gør sig ikke gældende for grubeledere, der mener, at antallet af sessioner er for stort). Ifølge førstnævnte grubeledere er der behov for flere sessioner for at kunne understøtte en relationsopbygning mellem de deltagende nære voksne. Det ser vi et eksempel på til en kommunevis workshop:

Den næste gruppe lyste op, når de fik lov at snakke lidt sammen, men de var så forskellige, at fire gange [sessioner, red.] ikke var nok til at lave det, en gruppe kan, nemlig at føle sig trygge og dele erfaringer.

Gruppenleder til kommunevis workshop

Der er således delte meninger blandt gruppelederne med hensyn til antallet af sessioner, dog med en overvægt af gruppeledere, der mener, at der er for få sessioner. Gruppeledere, der advokerer for flere sessioner, argumenterer for, at et længere forløb bedre kan give mulighed for, at der bliver skabt et trygt rum, hvor de voksne kan dele erfaringer og sparre med hinanden og på den måde blive bedre rustet til at understøtte børnenes udvikling og læring.

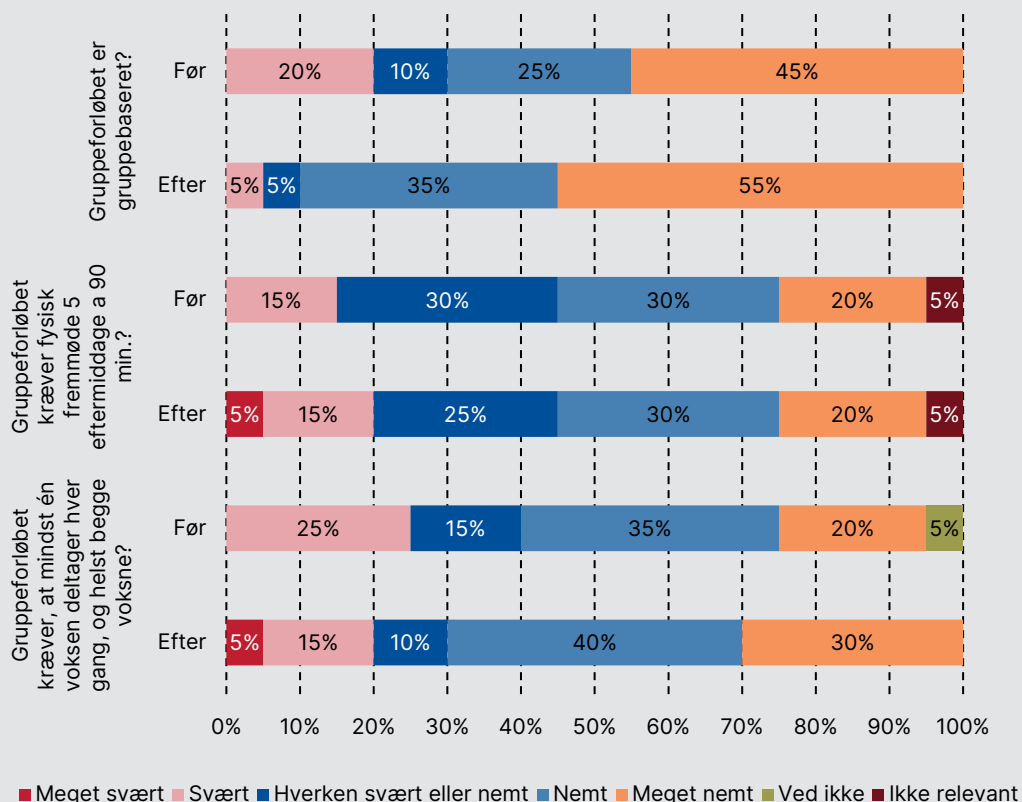
Gruppeledernes vurderinger af guiden indikerer overordnet set, at det er en væsentlig del af indsatsen, at guiden udstikker centrale temaer og rammer, som er styrende for forløbet som helhed. Men samtidig er det vigtigt, at guiden er tilstrækkeligt fleksibel til, at gruppelederne kan tilpasse den til de enkelte gruppeforløb og de deltagende nære voksne, da de voksne har forskellige behov og forventninger til gruppeforløbet. Et længerevarende forløb med en eller flere sessioner mere ville gavne fællesskabet mellem de nære voksne ifølge flere af gruppelederne.

De nære voksne har nemmere ved rammerne omkring gruppeforløbet efter forløbets afslutning sammenlignet med før

For at afdække udviklingen i de nære voksnes oplevelser med gruppeforløbet har vi i før- og eftermålingen stillet dem en række spørgsmål til rammerne for gruppeforløbet. Figur 3.13 viser de nære voksnes oplevelser med, at gruppeforløbet er gruppebaseret, at gruppeforløbet kræver fysisk fremmøde, samt at det kræver, at mindst én voksen deltager hver gang, og helst begge voksne.

Figur 3.13 De nære voksnes oplevelser med rammerne for gruppeforløbet

I spørgsmålene er der spurgt: 'Hvordan har du/I det med, at ...'.

Anm.: n = 20.

Kilde: Før- og eftermålinger af de nære voksne, VIVE 2023.

Først og fremmest ser vi en positiv udvikling i de nære voksnes holdning til, at forløbet er gruppebaseret. Inden forløbets opstart havde 70 % af de voksne det enten 'meget nemt' eller 'nemt' ved, at forløbet er gruppebaseret, mens det samme gælder 90 % efter forløbets afslutningen. Inden forløbets opstart havde 20 % af de voksne det 'svært' ved, at forløbet er gruppebaseret, mens det samme kun gælder 5 % efter forløbets afslutning. Den positive udvikling i de voksnes besvarelser kan være en indikator på, at de løbende har haft positive oplevelser med hinanden under gruppeforløbet. Den usikkerhed, der kan eksistere forud for opstarten af noget nyt og ukendt, ser ud til at forsvinde for en stor del af deltagerne.

Udviklingen i de nære voksnes holdning til, at forløbet er gruppebaseret, afspejles i gruppeledernes rapporteringer i logbøger og til workshops. En stor del af gruppelederne beskriver, at der bliver skabt gode relationer mellem de deltagende voksne. Mens der er eksempler på gruppeforløb, hvor engagementet blandt de nære voksne ifølge gruppelederne er lavt, giver gruppelederne oftest udtryk for, at de voksne er positivt stemt over for forløbene. Det er som tidligere beskrevet særligt sparringen med og muligheden for at spejle sig i andre nære voksne, som gruppelederne oplever, de nære voksne giver positiv feedback på.

De nære voksnes oplevelser med kravet om fysisk fremmøde er stort set uændret fra før- til eftermålingen. Kun en lidt større andel af de voksne oplever udfordringer med fysisk fremmøde efter gruppeforløbet sammenlignet med før. Dog har hver anden af de nære voksne det enten 'meget nemt' eller 'nemt' ved, at der er fysisk fremmøde, ved både før- og eftermålingen. Flere gruppelederes ønske om, at forløbet skal indeholde flere sessioner for de voksne, kan derfor være en udfordring for nogle nære voksne.

Herudover ser vi i Figur 3.13 en blandet, men overordnet set positiv udvikling i de nære voksnes holdning til, at gruppeforløbet kræver, at mindst én voksen deltager hver gang. En større andel af voksne finder dette 'meget nemt' eller 'nemt' efter forløbet sammenlignet med inden, mens der dog efter forløbet er en lille andel, der finder det 'meget svært', hvilket ikke var tilfældet inden forløbet. Nogle gruppeledere udtrykker desuden, at der kan opstå udfordringer, hvis der er skilsmisseforældre blandt de nære voksne, og at to forældre ikke ønsker at deltage samtidig. De voksnes besvarelser viser dog overordnet set en positiv udvikling med henhold til deres oplevelser af rammerne for forløbet, til trods for at der kan være udfordringer forbundet med regelmæssigt fysisk fremmøde.

Er det muligt at styrke de nære voksnes muligheder for at understøtte?

For at afdække, hvorvidt det gennem gruppeforløbet er muligt at styrke de nære voksnes muligheder for at understøtte børnenes udvikling og læring, har vi spurgt ind til de voksnes egne vurderinger af udbyttet af forløbet.

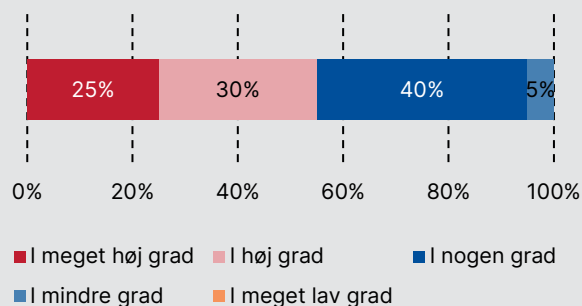
Af Figur 3.14 fremgår det, at over halvdelen af de nære voksne enten 'i meget høj grad' (25 %) eller 'i høj grad' (30 %) vurderer, at de har haft et positivt udbytte af gruppeforløbet. Herudover vurderer 40 % af de nære voksne, at de 'i nogen grad' har haft et positivt udbytte, mens en lille andel svarer 'i mindre grad'.

De nære voksnes overvejende positive besvarelser stemmer godt overens med gruppeledernes beskrivelser af gruppeforløbene. I logbøger og til workshops er der flere eksempler på positive tilbagemeldinger fra gruppeledere på de voksnes udbytte af forløbet. Følgende udviklingsområder bliver bl.a. beskrevet:

- Øget bevidsthed om og refleksion over egen rolle
- Oplevelsen af at få et fælles sprog med barnet gennem de redskaber, de nære voksne bliver introduceret til
- Øget tryk i gruppeforløbet for hver session, hvor de voksne kan dele udfordringer og sårbarheder.

Figur 3.14 De nære voksnes vurdering af udbyttet af gruppeforløbet

Til de nære voksne er der spurg: "I hvilken grad vurderer du/I, at du/I har haft et positivt udbytte af gruppeforløbet for nære voksne?".

Anm.: n = 20.

Kilde: Eftermåling af de nære voksne, VIVE 2023.

Gruppeledernes vurderinger indikerer, at de nære voksne opnår betydningsfuld viden og bevidsthed om deres egen rolle, som kan hjælpe dem i deres relation til det enkelte barn og i deres mulighed for at understøtte barnets udvikling.

Hvorvidt de nære voksne får tilstrækkelig hjælp til at understøtte børnenes udvikling og læring, er også målt gennem spørgeskemaet til gruppelederne (se Figur 3.15). Af besvarelserne fremgår det, at størstedelen af gruppelederne (62 %) enten er meget enige eller enige i, at børnenes nære voksne har fået tilstrækkelig hjælp. En fjerdedel af gruppelederne er hverken enige eller uenige, mens kun en lille andel er uenige (6 %). Besvarelserne indikerer, at størstedelen af gruppelederne mener, at de voksne har haft gode forudsætninger for at understøtte deres børn udvikling og læring. Besvarelserne fra de få gruppeledere, der er uenige, kan være udtryk for, at ikke alle gruppeledere har haft lige stor succes med gruppeforløbene med de nære voksne.

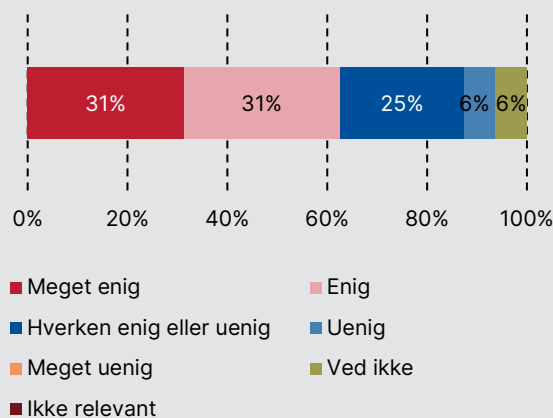
De nære voksnes udbytte af gruppeforløbene afspejles desuden i deres brug af de metoder og redskaber, som de bliver introduceret til undervejs. Flere af gruppelederne oplever, at de voksne i høj grad tager metoderne og redskaberne til sig og anvender dem derhjemme sammen med børnene. Dog er der også gruppeledere, der beretter det modsatte. Positive tilbagemeldinger, som gruppelederne får fra de nære voksne, er bl.a. i forbindelse med Energibatteriet, som flere af de voksne har gode erfaringer med at bruge til hverdag. Dette kommer til udtryk flere gange i logbøgerne, for eksempel i følgende notat:

Vi drøftede sociale fællesskaber, konfliktrappen og konfliktløsningshjulet, hvilket blev taget godt imod og reflekteret over. De voksne italesatte, at de kan se flere situationer, hvor de kan inddrage materialet i hverdagen med børnene. Ligeledes fortæller de om, at de benytter tidligere omtalte begreber såsom Energibatteriet i hverdagen med børnene – dette med god succes.

Figur 3.15 Fik de nære voksne tilstrækkelig hjælp ifølge gruppelederne?

Gruppelederne er spurgt, i hvilken grad de er enige i udsagnet "Børnenes nære voksne fik tilstrækkelig hjælp til at understøtte børnenes udvikling og læring".

Anm.: n = 16.

Kilde: Eftermåling af gruppeledere, VIVE 2023.

Logbøger fra gruppeforløb med nære voksne, session 3

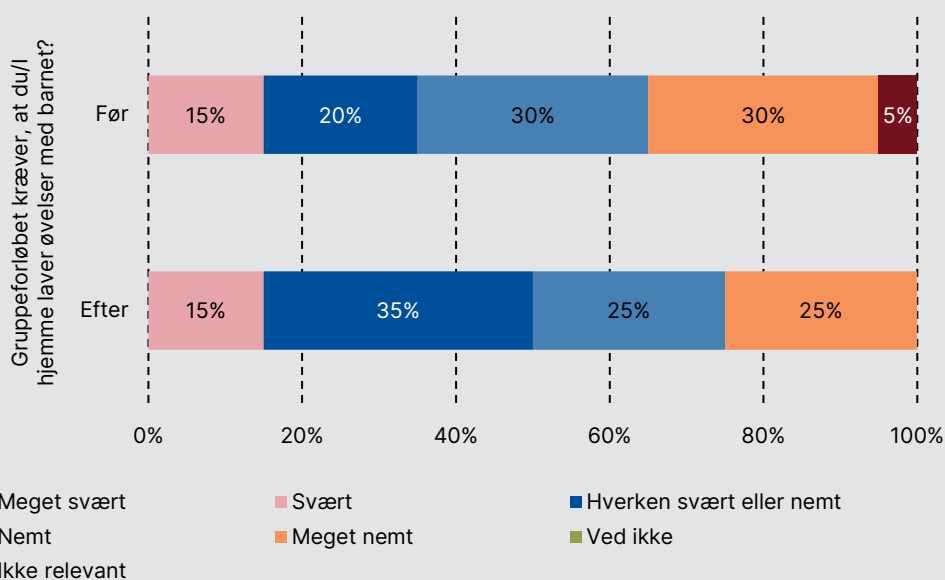
Gruppeledere på tværs af kommuner beretter, at redskaberne bl.a. kan bidrage til, at de voksne får et fælles sprog med børnene.

Modsat de positive tilbagemeldinger på de nære voksnes brug af redskaberne, blev det nævnt på nogle af de kommunevise workshops udført i forbindelse med evalueringen, at nogle af de nære voksne ikke laver hjemmeøvelser med børnene. Nogle gruppeledere beskriver således, at det for nogle af de

voksne kan være grænseoverskridende at blive bedt om at lave hjemmeøvelser. Når vi spørger de nære voksne selv, fremgår det, at færre voksne har det nemt ved hjemmeøvelser efter forløbet sammenlignet med før forløbet (se Figur 3.16).

Figur 3.16 De nære voksnes oplevelser med hjemmeøvelser

Til de nære voksne er der spurg: "Hvordan har du/I det med, at ...".

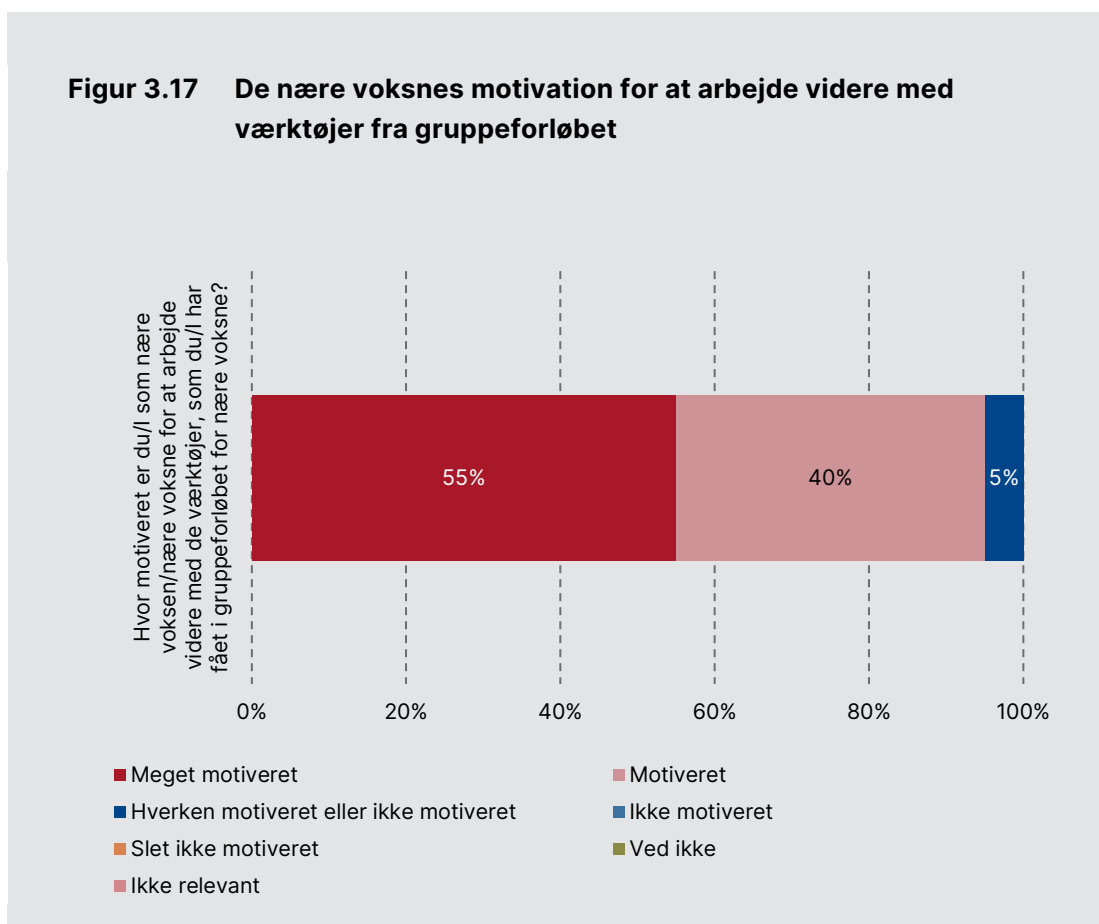
Anm.: n = 20.

Kilde: Før- og eftermålinger af de nære voksne, VIVE 2023.

Inden gruppeforløbets opstart var der en overvægt (60 %) af nære voksne, der svarer, at de har det enten 'nemt' eller 'meget nemt' med, at de skal lave øvelser med børnene, mens det samme gælder 50 % af de voksne efter gruppeforløbet. Kun en mindre andel af de nære voksne finder det decideret svært at skulle lave hjemmeøvelser (15 %), men andelen er uændret efter forløbet sammenlignet med før. De nære voksnes besvarelser afspejler således til dels gruppeledernes delte erfaringer og kan være udtryk for, at en lille andel af de voksne ikke har fundet det ligeså nemt at skulle lave hjemmeøvelser med børnene som forventet.

De nære voksnes motivation for at arbejde videre med de greb, som de er blevet introduceret til i løbet af gruppeforløbet, afdækkes ligeledes af spørgeskemaet. Figur 3.17 viser, at næsten alle nære voksne, der har besvaret spørgeskemaet, er motiverede for at arbejde videre med værktøjer fra gruppeforløbet. Over halvdelen af de voksne svarer, at de er 'meget motiverede', mens

40 % er 'motiverede', og de få resterende svarer 'hverken motiveret eller ikke motiveret'. De nære voksnes svar indikerer således, at de voksne har fået greb med fra gruppeforløbet, de kan bruge fremover i hverdagen med børnene.

Anm.: n = 20.

Kilde: Eftermålinger af de nære voksne, VIVE 2023.

3.4 Kerneelement 4 – Anerkend barnet og børnegruppens perspektiver

Ideen bag kerneelement 4 om at anerkende det enkelte barn og styrke børnegruppens perspektiver er at sikre børnenes engagement i og motivation for at deltage i gruppeforløbet. Ved at inddrage det enkelte barn og børnegruppens interesser, ressourcer og behov kan gruppelederen understøtte børnenes udvikling og give dem en oplevelse af at lykkes. Dette kan have en positiv betydning for barnets motivation. Det forventes, at arbejdet med kerneelement 4 fører til, at det enkelte barns perspektiver løbende inddrages i indsatsen, samtidig med at det enkelte barn anerkendes for sin deltagelse og udvikling. På

kort sigt forventes det således, at børnenes engagement i og motivation for at deltage i gruppeforløbet opretholdes.

Vi besvarer følgende to undersøgelsesspørgsmål:

- Lykkes det at italesætte barnets ressourcer og siden bruge den viden om gruppens deltagere til tilpasning af leveringen af gruppeforløb?
- Bliver feedback givet med anerkendende sprogbrug?

Boks 3.5 Hvad betyder kernelement 4?

Samlet set vurderer vi, at kernelementet er væsentligt for indsatsen, og at det som udgangspunkt opfyldes i høj grad. En anerkendende tilgang til børnene, hvor deres perspektiver bliver inddraget, er en forudsætning for, at børnenes motivation og engagement fastholdes, samt at de understøttes i deres udvikling og læring. Gruppelederne justerer løbende aktiviteterne i gruppeforløbet til de deltagende børns behov og ressourcer og oplever positive udfald som følge heraf. Når børnenes behov og følelser såvel som deres udfordringer mødes med en anerkendende tilgang, giver gruppelederne udtryk for, at det har en positiv virkning for den enkelte session med børnene. Dog kan der være udfordringer i forbindelse med tilpasningen af gruppeforløbet i kraft af målgruppens bredde, særligt i relation til børnenes alder.

Det lykkes at italesætte barnets ressourcer, og gruppeforløbenes levering tilpasses

Da indsatsens målgruppe er relativt heterogen, er det væsentligt, at gruppeforløbenes levering løbende justeres og tilpasses til de deltagende børns ressourcer. Børnene, der er rekrutteret til indsatsen, har således forskellige aldre, interesser, behov og ressourcer, som gruppelederne har skullet være opmærksomme på i forbindelse med tilpasningen af de enkelte sessioner.

For at afdække den løbende justering af gruppeforløbenes levering, er gruppelederne blevet spurgt, om børnenes perspektiver løbende blev inddraget. Figur 3.18 viser gruppeledernes besvarelser efter afholdelsen af gruppeforløbene.

Samtlige gruppeledere er enten 'meget enige' (63 %) eller 'enige' (38 %) i, at børnenes perspektiver løbende blev inddraget i forløbet. Gruppeledernes egne vurderinger antyder således, at inddragelsen af børnegruppen har været succesfuld i løbet af gruppeforløbene.

Gruppeledernes erfaringer med tilpasning af gruppeforløbenes levering fremgår også af logbøger og workshops. Mange gruppeledere angiver, at de løbende justerer aktiviteter, deres sprogbrug eller klasserummets rumlige opsætning for at tilpasse det til de deltagende børns behov og ressourcer.

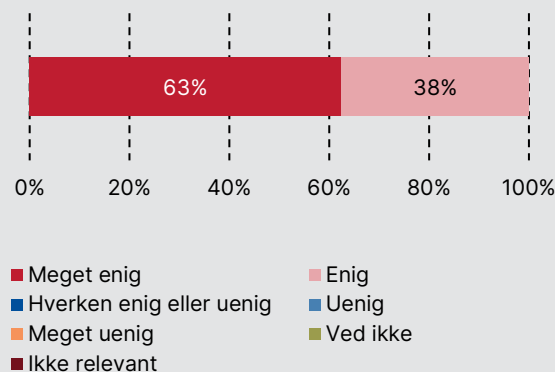
Særligt udbredt ser vi, at gruppelederne tilføjer mere bevægelse, leg og fysisk aktivitet under sessionerne. Fysiske aktiviteter og lege bliver i logbøgerne beskrevet som et redskab til at afbalancere stillesiddende aktiviteter og således til at fastholde børnenes koncentration og motivation. Herudover ser vi eksempler på gruppeforløb, hvor gruppelederne vælger at strukturere pauserne under sessionerne mere for at imødekomme børnenes behov for faste rammer.

I logbøgerne ser vi desuden eksempler på gruppeledere, der vælger at simplificere deres sprogbrug og gøre beskeder korte og konkrete for at imødekomme børnenes evner og ressourcer. Flere gruppeledere gør også brug af rollespil og visuelle virkemidler for at gøre sessionernes pågældende emner mere konkrete for børnene.

Af logbøgerne og workshops fremgår det, at gruppelederne oplever, at det giver positive resultater, når de afstemmer de enkelte sessioner efter børnenes behov, sociale færdigheder og udfordringer. Dette kommer for eksempel til udtryk under et gruppeforløb, hvor gruppedynamikken opleves som en udfordring:

Figur 3.18 Inddragelse af børnenes perspektiver

Gruppelederne er spurgt, i hvilken grad de er enige i udsagnet "Børnenes perspektiver blev løbende inddraget".

Anm.: n = 16. Procenterne summer ikke til 100, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

En lidt tungere gruppegang, hvor det var mere vanskeligt at finde og skabe børnenes motivation. Vi oplever en lidt udfordrende gruppedynamik, som vi forsøger at blive klogere på og navigere i, så vi bedst muligt kan hjælpe børnene til at passe på sig selv og hinanden.

Logbøger fra gruppeforløb med børn,
session 3

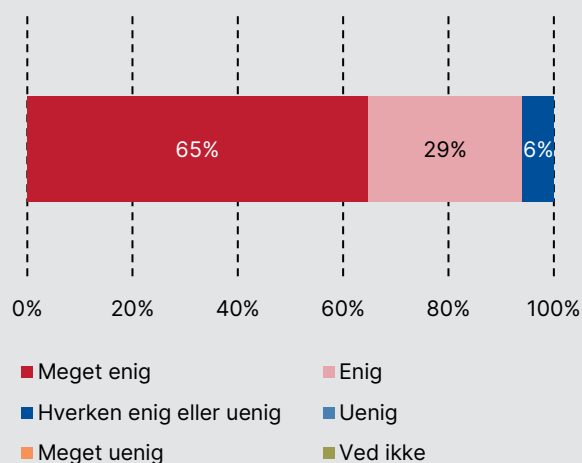
Til den efterfølgende session vælger gruppelederne at rykke rundt på pladserne i lokalet, hvilket de oplever giver en forbedret gruppedynamik mellem børnene.

I eftermålingen er der blandt børnene blevet spurgt ind til deres oplevelse med at deltage i gruppeforløbet sammen med de øvrige børn. Børnenes svar fremgår af Figur 3.19.

Størstedelen af børnene har haft en positiv oplevelse med at deltage i forløbet sammen med de øvrige børn. 94 % af børnene svarer, at de enten er 'meget enige' eller 'enige' i, at de kunne lide at være med til gruppeforløbet med de andre børn. De resterende 6 % svarer, at de er 'hverken enige eller uenige' heri. Selvom børnenes besvarelser ikke direkte kan give os svar på, om de har følt sig anerkendt af gruppelederne, kan det være en indikator på, at størstedelen af børnene har følt sig trygge under gruppeforløbene. Vi forventer, at en forudsætning for, at børnene føler sig godt tilpas under gruppeforløbet, er, at gruppelederne formår at skabe trygge og faste rammer, hvor der er plads til det enkelte barn i samspil med de

Figur 3.19 Børnenes oplevelse af gruppeforløbet

"Jeg kunne lide at være med til gruppeforløb med de andre børn".

Anm.: N = 17. I spørgsmålet er der spurgt: "Er du enig eller uenig i det, der står nedenunder?"

Kilde: Eftermålinger af børnene, VIVE 2023.

øvrige børn. Derfor er børnenes overvejende positive besvarelser en indikator på, at dette er lykkedes. Dog skal der, som beskrevet i Afsnit 3.2, tages forbehold for, at der kun er opnået besvarelser fra en del af de deltagende børn og ikke alle, hvorfor ovenstående beror på besvarelser fra børn, der har besvaret spørgsmålene i *både* før- og eftermålingen.

Samlet set danner der sig et billede af, at fleksibiliteten og muligheden for løbende justering i sessionerne opleves positivt blandt gruppelederne. Gruppelederne har gode erfaringer med at justere forløbene i forhold til børnenes behov og ressourcer og oplever positive resultater i forlængelse heraf. I den forbindelse giver de deltagende børn udtryk for, at de kan lide at deltage i gruppeforløbet med de øvrige børn.

Feedback gives med anerkendende sprogbrug

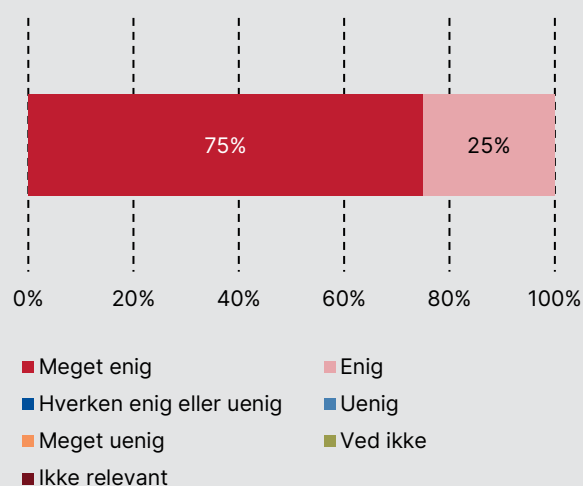
For at undersøge gruppeledernes anerkendende tilgang til børnene, har vi i eftermålingen spurgt gruppelederne, hvor enige eller uenige de er i, at børnene løbende blev anerkendt for deres deltagelse og udvikling. Vores viden om denne form for anerkendelse beror således på gruppeledernes egne vurderinger.

Af Figur 3.20 fremgår det, at der blandt gruppelederne er bred enighed om, at børnene er blevet anerkendt for deres deltagelse og udvikling. 75 % er 'meget enige', mens de resterende er 'enige'. Spørgsmålet besvarer ikke direkte, om gruppelederne anvender et anerkendende sprogbrug, men giver en indikation på, at gruppelederne har en anerkendende tilgang til de deltagende børn.

Hvorvidt gruppelederne giver feedback med et anerkendende sprogbrug kan til dels besvares ud fra gruppeledernes beskrivelser i det kvalitative datamateriale. I logbøger og til workshops afspejles gruppeledernes positive egenvurderinger, idet de eksplicit udtrykker, at de ved at have en anerkendende og nysgerrig tilgang til børnene kan skabe trygge rammer for dem. I logbøgerne er der flere

Figur 3.20 Anerkendelse af børnenes deltagelse og udvikling

"Børnene blev løbende anerkendt for deres deltagelse og udvikling".

Anm.: n = 16. I spørgsmålet er der blevet spurgt "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?".

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

eksempler på gruppeledere, der beskriver, at de anerkender børnenes behov for at tale om specifikke udfordringer eller følelser, såsom at være ked af det:

“

Flere fortalte i dag om, at de har svært ved at sove om aftenen. Kirsten sagde, at hun ikke kan være i sin egen krop og bliver ked af det. William fortalte, at han også bliver ked af det. Vi talte en del om, hvad det mon handler om, og hvad tankemylder er, samt hvad der kan hjælpe. Vi anerkendte også, at de vil tale om, hvordan de har det, fordi det gør det nemmere for voksne at hjælpe dem.

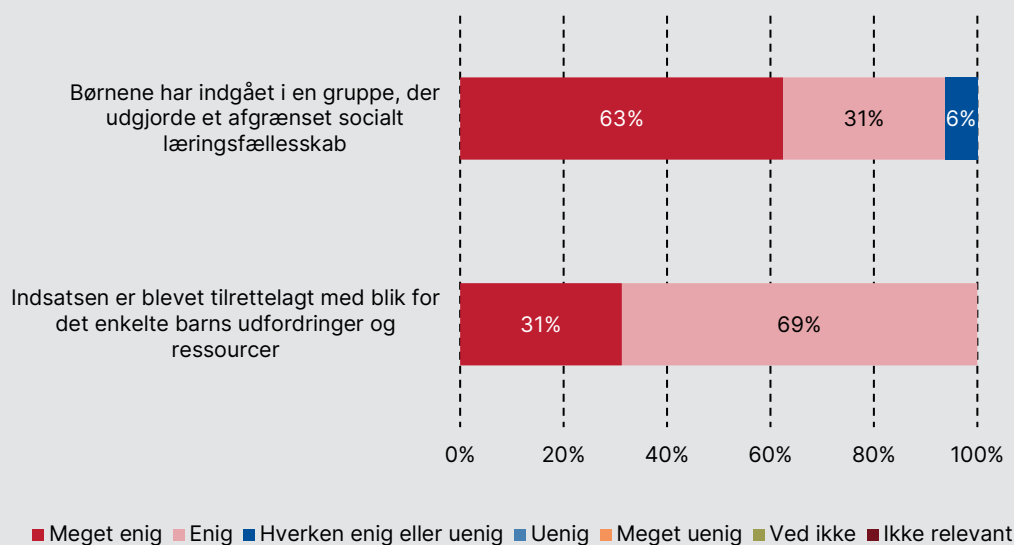
**Logbøger fra gruppeforløb med børn,
session 7**

Som illustreret i eksemplet herover kan anerkendelsen af børnenes følelser og udfordringer lede til snakke om, hvordan disse følelser eller udfordringer kan forstås og håndteres. Herved ser vi, at gruppelederne inddrager børnene i forløbene og bruger det aktivt under sessionerne.

Et socialt læringsrum tilpasset børnegruppens udfordringer og ressourcer

Yderligere to af spørgsmålene til gruppelederne i eftermålingen tegner et billede af gruppeforløb, der generelt karakteriseres af anerkendelse og tryk deltagelse for børnene. For det første er gruppelederne blevet spurgt, om børnenes gruppe har udgjort et afgrænset socialt læringsfællesskab. Et afgrænset socialt læringsfællesskab er tænkt som en forudsætning for, at børnene i et trygt rum kan lære og afprøve nye strategier, hvilket kan være sårbart for den enkelte. For det andet har vi spurgt gruppelederne, om indsatsen er blevet tilrettelagt med blik for det enkelte barns udfordringer og ressourcer. Gruppeledernes besvarelser er vist i Figur 3.21.

Figur 3.21 Gruppeledernes opfattelser af indsatsens forløb

Anm.: n = 16. I spørgsmålet er der blevet spurgt "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?"

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

Først og fremmest er der overordnet set enighed blandt gruppelederne om, at børnene har indgået i et afgrænset socialt læringsfællesskab under gruppeforløbet. Af Figur 3.21 fremgår det, at 63 % angiver, at de er 'meget enige', mens 31 % er 'enige', og 6 % er 'hverken enige eller uenige'. Dette giver en indikation på, at børnene har haft gode forudsætninger for at indgå i fællesskabet og kunne afprøve strategier og udfordre sig selv. Dette stemmer overens med børnenes egne oplevelser med gruppeforløbet som tidligere vist i Figur 3.19.

Generelt er der bred enighed blandt gruppelederne om, at indsatsen er tilrettelagt med blik for det enkelte barns udfordringer og ressourcer. Over to tredjedele af gruppelederne er 'enige', mens 31 % er 'meget enige'. Dog fremgår det af gruppeledernes besvarelser i logbøger og drøftelser til de kommunevise workshops, at der også er en række udfordringer forbundet med tilrettelæggelse af indsatsen og dens indhold. På tværs af logbøger og workshop giver gruppeledere udtryk for, at indsatsens målgruppe er bred med mange forskellige behov. Dette kan udgøre en udfordring i forhold til at tilrettelægge forløbene ud fra de enkelte deltageres behov. Blandt andet påpeger flere gruppeledere, at børnenes alder har en stor betydning for gennemførelsen af gruppeforløbene. Det bliver særligt fremhævet, at indsatsens materiale i højere grad

måtte tilpasses løbende af gruppelederne, når det gjaldt de yngste børn i målgruppen sammenlignet med de ældre børn.

Samlet set indikerer gruppeledernes besvarelser, at den overordnede ramme for indsatsen er tilrettelagt med blik for børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser, men at den brede målgruppe kan være en udfordring i forbindelse med tilpasningen af forløbene.

3.5 Kerneelement 5 – Overlevér viden

Ideen bag kerneelement 5 er at overlevere viden til øvrige voksne i barnets nærmiljø og hverdagsliv, så disse voksne både undervejs i forløbet og efterfølgende kan støtte op om barnets udvikling og deltagelse i øvrige sociale sammenhænge og hverdagsliv. Vi besvarer følgende to undersøgelsesspørgsmål:

- Oplever de nære voksne at have de relevante værktøjer til at videndele med andre i børnenes hverdag?
- Har der været en effektiv overlevering af viden fra indsatsen til skoletilbud?

Boks 3.6 Hvad betyder kerneelement 5?

Samlet set vurderer vi, at kerneelementet er yderst væsentligt for indsatsen, men at det er særdeles vanskeligt at imødekomme.

De nære voksne har delvist fået værktøjer – men ikke nok til at gøre en afgørende forskel for børnenes hverdag. Forældrenes ressourcer er et af de forhold, som ser ud til at have betydning for overleveringen af viden.

Det er svært at overlevere viden til skolen, men det kan lykkes. Der er flere forhold, der fremhæves af gruppelederne: Konkret materiale til personale på skolerne er godt, nøglepersoner på skolerne skal engageres, forankringsmøder kan ikke stå alene, den lokale organisering har stor betydning, og de nære voksnes forhold til skolen har stor betydning for samarbejdet.

Det er en generel tilbagemelding fra gruppeledere i alle kommuner, at overlevering af viden er central for at lykkes med mestringsindsatsen. Spurgt til, hvorvidt dette er vigtigt, svarer en kommunal leder eksempelvis sådan:

Det synes vi. Det gik op for os, at i de første forløb, der manglede det lidt. Det er vigtigt for lærerne at vide, hvad børnene lavede på forløbet (...) Der, hvor vi lykkedes bedst, det er, hvor overleveringen er bedst. Læreren og forældrene skal være med fra starten og vide, hvad der sker. (Kommunal leder)

Samtidig er der en generel vurdering af, at både nære voksne og skole er vigtige aktører. Enkelte gruppeledere beskriver det eksempelvis som "de tre ben", som indsatsen skal stå på: børnenes gruppeforløb, de nære voksne og skolen. En gruppeleder italesætter, hvordan de nære voksne/forældre som gennemgående i barnets liv formentlig er vigtigere for barnets samlede udbytte af mestringsindsatsen, men selv i dette tilfælde er der en klar anerkendelse af skolens enorme betydning:

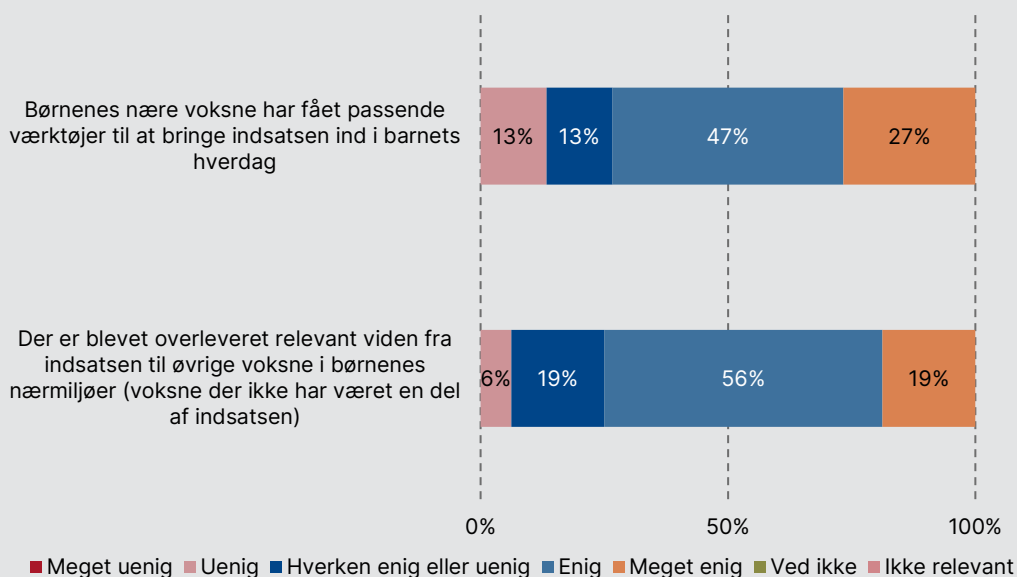
Jeg tænker forældrene – de er så gennemgribende for børnenes liv. Skolelærerne skiftes jo ud. Men de er jo begge to sindssygt vigtige. Det er jo ofte i skolen, at de har det svært, så skolen spiller en stor rolle også. (Gruppeleder)

Det understreger, at overlevering af viden er vigtig for at opnå mestringsindsatsens formål, ligesom det viser relevansen af at undersøge, både om de nære voksne har de relevante værktøjer, og om der rent faktisk er sket effektiv overlevering til skolen.

De nære voksne har delvist fået værktøjer – men ikke nok til at gøre en afgørende forskel for børnenes hverdag

For at undersøge, om de nære voksne har de relevante værktøjer til at bringe viden ind i børnenes hverdag, har vi spurgt gruppelederne om deres syn på det. Figuren herunder viser gruppeledernes vurdering af, hvorvidt de nære voksne har fået passende værktøjer til at bringe indsatsen ind i barnets hverdag, samt hvorvidt der er blevet overleveret relevant viden til andre voksne, som ikke har været en del af indsatsen.

Figur 3.22 Gruppeledernes syn på de nære voksne

Anm.: n = 16. I begge spørgsmål er der blevet spurgt "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?"

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023

Omkring tre ud af fire gruppeledere vurderer, at begge dele er sket, med en lille overvægt, der er 'meget enige' i, at de nære voksne har fået passende værktøjer. Til gengæld er der også flest gruppeledere – 13 % – der er 'uenige' i det, hvilket der kun er 6 % af gruppelederne der er 'uenige' i angående overlevering til øvrige voksne i barnets liv. Selvom der således blandt gruppelederne er overvejende enighed om, at der er sket overlevering af viden til både de nære voksne og til andre voksne i børnenes liv, så er det ikke udelt positivt.

De nære voksnes ressourcer er et af de forhold, som ser ud til at have betydning for overleveringen af viden. Det er en klar oplevelse for mange gruppeledere, at nogle nære voksne har flere ressourcer (materielt, mentalt og kognitivt) til at indoptage og videregive læringen end andre. En gruppeleder beskriver, hvordan en enlig forælder eksempelvis slet ikke har kunnet deltage i forløbet for nære voksne, hvilket selvsagt udfordrer overleveringen af viden fundamentalt:

En forælder ville rigtig gerne, men kunne ikke tage fri, havde ikke råd til at afspadsere. Forælderen havde prioriteret at tage sine børn ud og rejse i sommerferien. Der sidder mange forældre, som mangler ressourcer, eller som er alene. Der er også dem, der arbejder 100 timer om ugen, og de har nok heller ikke tid. (Gruppeleder)

Gruppeledernes generelle oplevelse af overlevering af viden er, at det har været udfordrende. Det er ikke, fordi de nære voksne ikke har fået konkrete redskaber i deres forløb, men fordi dét i sig selv ikke nødvendigvis er nok til at sikre en effektiv og varig overførsel til barnets hverdag derhjemme og i skolen.

Overlevering af viden mellem børne- og voksenforløbene er også vigtig – men skal gøres rigtigt

Når det ikke er de samme gruppeledere, der afholder børne- og nære voksenforløbene, er det ifølge gruppelederne selv en stor fordel med et generelt tæt samarbejde i forhold til planlægning og viden om, hvad der er sket i fra gang til gang. Men det er også vigtigt i forhold til overlevering af viden. En gruppeleder fortæller om, hvordan viden fra børnegrupperne primært er 'tavs' viden, som gruppelederne selv bruger i planlægningen af nære voksenforløbene:

Det er mere lavpraktisk information fra børn til forældre [fra børneforløb til nære voksenforløb, red.]: Hvad synes børnene, er svært? Det er tavs viden i forhold til at tilrettelægge. Ellers kommer det til at lyde som afrapportering (til forældrene), og sådan skal det ikke være. (Gruppeleder på workshop)

Citatet illustrerer den dobbelthed, der ligger i afholdelsen af både børneforløb og parallelle nære voksenforløb: at de to forløb bevidst ligger samtidig, så det bliver muligt at trække på hinandens viden og erfaringer, men at hvert forløb – særligt børnenes – også skal være en tryk og afgrænset ramme, hvor deltagerne kan dele deres tanker ærligt med gruppelederen og de andre deltagere. Flere gruppeledere beretter også om en generel regel, som de praktiserer i grupperne og gør særligt tydeligt for børnene: Det, man siger i gruppen, bliver i gruppen.

Det er svært at overlevere viden til skolen, men det kan lykkes

Skolen vurderes at være enormt vigtig for børnenes varige udbytte, som beskrevet tidligere. Når vi spørger gruppelederne om, i hvilken grad de har fået involveret øvrige voksne (som ikke har deltaget i indsatsen) i børnenes hverdag – hvilket først og fremmest er skolen – i at understøtte børnenes udvikling, så er deres svar overvejende positive, hvilket fremgår af Figur 3.23.

Halvdelen af gruppelederne er 'enige' i, at de har fået involveret øvrige voksne. Men hver tiende er 'uenig' eller 'meget uenig', og hver fjerde er delt i sin vurdering ('hverken enig eller uenig'). De svar er mindre positive end svarene på de forrige spørgsmål om redskaber og værktøjer til de nære voksne, og overlevering af viden til øvrige voksne (se Figur 3.22). Der tegner sig et svagt mønster af, at det er nemmest at lykkes med redskaber til de nære voksne, efterfulgt af 'simpel' overlevering af viden til de øvrige voksne (skolen), mens det er sværest rent faktisk at involvere øvrige voksne i børnenes hverdag i at understøtte børnenes udvikling.

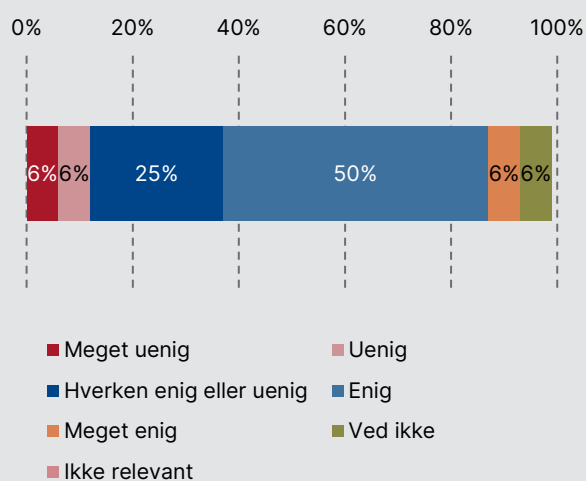
De kvalitative tilbagemeldinger indeholder flere nuancer, end de spørgeskemabaserede besvarelser. Der er flere temaer og tendenser, der træder frem på tværs af de seks kommuner. For det første fremhæves det, at konkret materiale til lærerne er godt. Det er de visuelle aspekter og de praksisnære redskaber (giraf- og ulvesprog, batteriet, detektiven m.m.) som gruppelederne og personalet på skolerne kan tale ud fra, og som de kan tage med sig. Materialet gør det dog ikke i sig selv, det kræver, at der først og fremmest er motivation og overskud blandt skolens personale, som citatet her illustrerer:

Materialet, der bliver delt med dem, lander i nogle bunker, som der ikke bliver kigget på. De aner ikke, at der er nogle af deres børn, som er med på det her projekt, selvom vi gang på gang har vidensdelt med dem. Det har været meget udfordrende. Vi har været ovre og give materiale direkte i hånden. (Gruppeleder)

For det andet fremhæves det på tværs af flere kommuner som en ubetinget fordel at få konkrete nøglepersoner på skolerne aktivt engageret, herunder særligt AKT-lærere (i flere af de deltagende kommuner er der AKT-lærere

Figur 3.23 Gruppeledernes involvering af øvrige voksne

Gruppelederne er spurgt, i hvilken grad de er enige i udsagnet "Øvrige voksne i børnenes nærmiljøer blev involveret i at understøtte børnenes udvikling (voksne der ikke har været en del af indsatsen)"

Anm.: n = 16. Procenterne summer ikke til 100, fordi der er rundet op til nærmeste hele tal.

Kilde: Eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

blandt gruppelederne, i de tilfælde kan det være AKT-lærere på andre, deltagende skoler, hvor de ikke selv er ansat). Citatet herunder fra en gruppeleder udfolder den rolle, som AKT-læreren kan spille for overleveringen af viden.

Det fungerer enormt godt at have AKT-læreren med i sessionerne. Det er en enorm ressource ind i overleveringen af viden. Der er sådan en interesse for at få det bragt ind i klasserne, når vi har denne her lokale spiller med. Det er virkelig det, der bliver nøglen. Hvis vi skulle fortsætte det, så skulle det være med denne her model. Det ville være tosset ikke at fortsætte med den model, fordi det gør en kæmpe forskel. (Gruppeleder)

For det tredje er der en oplevelse af, at (forankrings)møder med skolen og barnets lærere er vigtige, men at de ikke nødvendigvis i sig selv kan stå alene. Det er lige så vigtigt med det, som én gruppeleder beskriver som "træning i kontekst", hvilket vil sige afprøvning i barnets hverdag. Citatet herunder demonstrerer vurderingen hos en gruppeleder fra en anden kommune af, hvorfor overlevering af viden til skolen er vigtig, og hvorfor det kan være nødvendigt med mere end "bare" møder med barnets primære kontaktpersoner i skolen:

Lidt mindre ansvar på børnene. At få overleveret det her, så de voksne også kan hjælpe med det (...) Det gør en forskel, men der er stadig noget arbejde med det her med overlevering. Der er også noget med, at det skal bredes ud til det bredere skoleteam, så det ikke bare er den enkelte kontaktlærer til indsatsen, der kender det. (Gruppeleder)

For det fjerde, og relateret til ovenstående, har kommunernes organisering af forløbet stor betydning for deres oplevelser af at engagere AKT-lærere og andre skolepersoner – og for hele overleveringen af viden generelt. I nogle af de seks kommuner er gruppelederne som beskrevet AKT-lærere med deres faste, daglige gang på skolerne. I en kommune har de valgt at køre forløbene afgrænset skolevis, på den skole, hvor læreren (den ene af to gruppeledere i kommunens organisering) har sin daglige gang. Deres oplevelse er, at forankringsmøderne og skemaerne primært taler til behovet i forløbene i de andre kommuner, som *ikke* er organiseret direkte i skolen. Kommunen oplever i stedet, at de kan nå så meget "mellemrumsarbejde" på gangene, i frikvarteret og på lærerværelset, at forankringsmøderne risikerer at være tidsspild. Dette forhold nævnes her, selvom det i nogen grad primært vedrører én kommune, fordi det i dialogen med alle seks kommuner på tværgående modningsworkshops fremstår som et punkt, der er bred enighed om, *såfremt en kommune vælger dén model.*

For det femte ser de nære voksnes forhold til skolen og barnets lærere også ud til at have betydning for overleveringen af viden (ligesom de nære voksnes ressourcer, som tidligere beskrevet):

(...) nu når du bringer det op, så får jeg en hypotese omkring, at det er en forældregruppe, der har dårlige erfaringer med skolesamarbejdet (...) Der er måske en mistillid til et system, så det hæmmer, hvor meget man vil åbne sig. (Gruppenleder)

Der er andre forhold, som nævnes mere isoleret blandt udvalgte kommuner. Blandt andet nævner én kommune, at forløbet også er i konkurrence med andre forløb og koncepter. Gruppenlederne vurderer, at mestringsindsatsen set fra skolepersonalets perspektiv er "noget lignende, bare med andre ord". Derudover er der også enkelte, der har dårlige oplevelser med udvalgte læreres relationskompetence og et indtryk af personale omkring børnene, som ikke har faglighed eller det organisatoriske overskud til at praktisere de værdier om bl.a. anerkendende kommunikation, som mestringsindsatsen lægger op til, hvilket citatet herunder illustrerer:

AKT'en ville godt kunne fortælle noget videre. Men der er nogle andre tilfælde, hvor de ikke forstår børnenes udfordringer endnu. Her kunne man ikke brede det ud til en medarbejdergruppe. (Gruppenleder)

4 Indsatsens implementering og potentiale for videre afprøvning

De seks kommuner, som har medvirket til at modne og udvikle Mestringsluppen, har gennem to omgange arbejdet med at omsætte indsatsen fra en beskrivelse i en guide til hhv. børne- og voksenforløb, til et konkret forløb for de deltagende børn og deres nære voksne. I dette afsnit afrapporterer vi på de områder, hvor vi evalueringsmæssigt kan vurdere kommunernes implementering. Det være sig både i forhold til kommunernes organisering rundt om indsatsen og til, hvordan kommunerne har arbejdet med de enkelte dele af indsatsen og tilpasset Mestringsluppen til deres individuelle grupper.

Derudover forholder afsnittet sig også til indsatsens modenhed, dvs. hvor langt fremme mod en selvstændig køreklar indsats Mestringsluppen på nuværende tidspunkt er. Afsnittet bygger på data fra de gennemførte evalueringssketchworkshops og den afsluttende modningsworkshop med de seks kommuner samt spørgeskemabesvarelser og logbogsnoter fra gruppelederne, som kommunerne hver især har udfyldt i forlængelse af hver enkelt børne- hhv. voksensession i Mestringsluppens forløb.

Afsnittets hovedpointer opsummeres i Boks 4.1.

- Mestringsluppen er løbende udviklet på baggrund af erfaringer fra kommunernes implementering af version 1 og 2 af Mestringsluppen.
- Mestringsluppen er blevet implementeret i de seks kommuner under hensyntagen til lokale kontekstfaktorer. Dermed er indsatsen i Mestringsluppen ikke fuldstændig identisk i de seks kommuner, da forløbene er tilpasset i forhold til de konkrete målgrupper og kontekster, men overordnet set er indsatserne i de seks kommuner i overensstemmelse med det beskrevne indhold i Mestringsluppen.
- De deltagende kommuner har gjort sig en række erfaringer omkring, hvordan der arbejdes med målgruppeafgrænsninger, der med fordel kan indarbejdes i en indsats i forbindelse med en eventuel udbredelse. Det drejer sig fx om en mere snæver aldersgruppeafgrænsning for deltagerne.
- De overordnede beskrivelse af elementer i sessionerne, i hhv. gruppeforløbet for børn og for deres nære voksne, giver kommunerne mulighed for at tilpasse forløbene fleksibelt, men det kræver arbejdstid i opstarten at tilpasse forløbene, i større udstrækning end når der arbejdes med faste manualbaserede elementer.

Der er store variationer i implementeringen og måder, hvorpå de enkelte kommuner har arbejdet med indsatsen. Følgelig giver dette afsnit ikke en konkret implementerings-beskrivelse, der passer på alle kommuner, men fremhæver punkter, som vi har vurderet, kan have særlig interesse i forhold til den samlede evaluering af implementeringen af indsatsen. Evalueringen svarer derfor ikke på, hvordan de deltagende kommuner hver især har lykket med at implementere Mestringsluppen, men derimod på, om implementeringsvurderinger overordnet set indikerer, at Mestringsluppen er parat til at blive implementeret videre i andre kommuner i forbindelse med en eventuel videre afprøvning.

4.1 Tilpasning ud fra kommunernes tilbagemeldinger

Mestringsluppen er blevet udviklet over to omgange i form af revideringer af indsatsens forskellige guider og tilhørende materialer. Særligt blev Mestringsluppens guider og materialer revideret efter kommunernes første afprøvninger og blev således til Mestringsluppen version 2. I dette afsnit forholder vi os til, hvorvidt version 2 af Mestringsluppen er beskrevet på en måde, så andre kommuner kan implementere den, og om indsatsen indeholder tilstrækkelige handlingsanvisninger og kvalitetsstandarder, der muliggør en vurdering af, om indsatsen er fulgt eller ej. Indsatsen er slutteligt, efter anden omgang afprøvninger af version 2 af Mestringsluppen, justeret i mindre omfang til en "endelig version". Revideringerne mellem Mestringsluppens tidligere versioner beskrives nærmere neden for.

Overordnet kan det bemærkes om Mestringsluppen som indsats, at den adskiller sig fra manualbaserede programmer som fx Cool Kids og STIME-projekternes programmer, ved ikke at være styret af et stramt defineret og færdigbeskrevet (udførligt) program for hver session i indsatsen. Det er et mål med Mestringsluppen, at forløbene for hhv. børn og nære voksne fleksibelt skal kunne tilpasses de konkrete grupper. Det betyder, at der er udviklet et fast koncept med nogle faste overordnede målsætninger og handleanvisninger, samt nogle bestemte gennemgående temaer for hver session, som skal tage afsæt i konkrete mestringsredskaber, der indgår som en fast del af Mestringsluppen. Men der er ikke et fastlagt program for hver enkelte session, ud fra ideen om, at tematikkerne og de tilhørende mestringsredskaber skal bringes i spil på en måde, som matcher de konkrete grupper for hvert forløb. Mestringsluppen rummer konkrete forslag til øvelser og aktiviteter, der kommer omkring de fastlagte tematikker og målsætninger med hver enkelt session, men det vil i hvert enkelte forløb bero på gruppens præferencer og behov, fx hvor lang tid der bruges på udvalgte punkter, og hvordan arbejdet med konkrete redskaber eller strategier foregår.

Tilbage meldinger fra de seks kommuner, som har medvirket under modningsfasen, peger overordnet på, at Mestringsluppen er beskrevet på en måde, så andre kommuner kan implementere den, om end det kræver, som også angivet i Mestringsluppens indsatsbeskrivelser, at visse forudsætninger er opfyldt:

- Både mellem Mestringsluppens sessioner og forud for hvert enkelte gruppeforløb kræves der forberedelsestid hos gruppelederne. De guider, som forløbene følger, kan ikke blot 1:1 overføres ensartet ved hvert enkelt gruppeforløb, men må tilpasses i forhold til bl.a. alderstrin hos børnene samt konkrete behov og ønsker udtrykt ved samtaler og undervejs i forløbet.

- Gruppetledere må nødvendigvis besidde kompetencer i forhold til at arbejde med den konkrete målgruppe af børn og deres nære voksne. Mestringsluppen er baseret på, at afviklingen af forløbene varetages af gruppeledere som har gennemført kompetenceudvikling til Mestringsluppen, og som har godt målgruppekendskab.

Gruppetledernes tilkendegivelser af, at Mestringsluppen er beskrevet på en måde, så andre kommuner kan implementere indsatsen, beror på afprøvningen af version 2 af Mestringsluppen. Mens version 1 af Mestringsluppen affødte tilbagemeldinger fra kommunedeltagerne om, at visse dele af indsatsbeskrivelsen med fordel kunne skærpes, således at eksempelvis konkrete mestringsredskaber blev tydeligere beskrevet og anvendt mere gennemgående i forslag til indhold i Mestringsluppens sessioner. Herudover førte tilbagemeldingerne fra version 1 til tilføjelsen af kapitlet om *vidensdeling* i guiden til opstart, vidensdeling og opfølgning. Således førte første afprøvning til en række justeringer i indsatsbeskrivelsen, som er gjort for at imødekomme gruppeledernes efterspørgsel og samtidig med henblik på i højere grad at kunne afdekke fremadrettet, om indsatsen er fulgt eller ej.

4.1.1 Mestringsluppens modningsproces

Justeringer fra version 1 til version 2 samt fra version 2 til en "endelig" version af Mestringsluppen indikerer, at indsatsen er færdigudviklet og defineret. Mestringsluppen er afprøvet først i en indledende version 1, derefter i en tilpasset version 2, hvor der begge gange systematisk blev indsamlet erfaringer i form af logbøger, individuelle workshops, projektledermøder mv. (se Bilag 4 med beskrivelse af evalueringsdata). Mestringsluppen har således på nuværende tidspunkt gennemgået væsentlige justeringer, som gør, at den er langt mere færdig end ved opstart af indsatsmodningen.

Nogle gruppeledere fra de medvirkende kommuner, som har fulgt Mestringsluppens revidering og udvikling, nævner eksempelvis i evalueringen, at særligt visse af Mestringsluppens sessioner i version 2 rummer bedre beskrivelser og materialer end i version 1. Derudover nævnes det, at deres egen erfaring fra afprøvningen af første version hjælper dem i afviklingen af forløbene anden gang, men ikke desto mindre vurderer flere gruppeledere, at det er muligt og lettilgængeligt for "nye" gruppeledere at anvende Mestringsluppens materialer.

Vidensdeling med barnets nære miljø og særligt med barnets skole er et væsentligt område, som blev styrket under revideringen af Mestringsluppen (fra version 1 til 2), og som vedrører hele indsatsen på tværs af forløbet til børn og nære voksne. Den ændring er vokset ud af feedback fra de seks kommuner

under og efter første rundes afprøvning. Vidensdeling er blevet et tydeligere tema i Mestringsluppens guider⁶, fordi overlevering til skolen og forankring i hverdagen har vist sig som en central udfordring ifølge kommunerne. Konkret betyder det, at der i guider til forløbene er tilføjet flere vidensdelingsaktiviteter med kontakter fra børnenes skole før, under og efter forløbene. Den tættere kontakt med børnenes skoler i forbindelse med afvikling af Mestringsluppens forløb ser desuden ud til (i nogle af de afprøvende kommuner) at have påvirket rekrutteringen af børn til indsatsen, fordi skolerne opnår et bedre kendskab til Mestringsluppen som indsats og dermed kan understøtte rekrutteringsdelen.

Rekruttering og målgruppeafgrænsning har været et punkt, som de medvirkende kommuner løbende er vendt tilbage til i udviklingsarbejdet, med påpejning af, at det (for i hvert fald nogle af kommunerne) kunne være en hjælp, hvis målgruppen var aldersmæssigt mere snævert afgrænset. Under alle omstændigheder synes der at være overvejende overvejelser omkring, at det kan være fordelagtigt som kommune at tilbyde Mestringsluppen til enten "de mellemste" eller de "lidt ældre" børnegrupper frem for til blandede aldersgrupper og frem for de alleryngste, som kan opleves sværere at motivere til fx gruppedrøftelser. Kommunerne har på forskellig vis selv afgrænset aldersgruppen i praksis, inden for det spænd, der er beskrevet i indsatsen (8-14 år), og mange angiver at de "mellemste aldersspænd" opleves mest parate til Mestringsluppen. Gruppelederne oplever, at børnene nemmere kan spejle sig i hinanden, når de ligger aldersmæssigt tæt, og at "mellemskole-trinnene" er særligt oplagte i målgruppen, om end der også er afviklet vellykkede afprøvninger af Mestringsluppen med både ældre og yngre aldersgrupper. En anbefaling kan i lyset heraf være, at der tages stilling til, i forbindelse med en eventuel videre afprøvning af Mestringsluppen, hvorvidt aldersspændet skal afgrænses (yderligere).

De deltagende kommuner pointerer, at det har givet muligheder for lokal tilpasning, at indsatsen er designet med fleksible elementer, hvor guider til gruppeforløbene indeholder forslag til øvelser og aktiviteter, som lokalt skal tilpasses de konkrete børn og nære voksne. På den anden side er det ifølge kommunerne også denne fleksibilitet og løbende tilpasning, der gør, at der skal bruges en del tid på planlægningen af indsatsen. Det er således ikke altid muligt at genbruge planlægningen af sessionerne fra forløb til forløb, pga. deltagernes skiftende forudsætninger og muligheder.

⁶ Særligt guider til opstart, vidensdeling og opfølgning.

4.2 Implementering vurderes som succesfuld

I dette afsnit forholder vi os til, hvorvidt modningsfasen har vist, at indsatsen kan implementeres i en dansk (typisk kommunal) sammenhæng. Vurderingen beror fortsat på flere forskellige datakilder, herunder logbøger, spørgeskema-besvarelser samt viden opnået i dialog med kommunerne mv. (der henvises til Bilag 4 for uddybende om evalueringens datakilder).

Indsatsen er implementeret i de seks deltagende kommuner

Indsatsen er implementeret i alle seks kommuner, forstået på den måde, at der har været afviklet gruppeforløb ad flere omgange. Herunder er der etableret samarbejder i kommunerne og udpeget relevante og fagligt kvalificerede gruppeledere, gruppelederne har modtaget kompetenceudvikling, der er rekrutteret børn og nære voksne til gruppeforløb, og gruppeforløbene er efterfølgende i vid udstrækning blevet gennemført som anført i Mestringsluppens guider og jævnfør den aftalte tidsplan.

Der er i alt gennemført ni gruppeforløb på tværs af de seks kommuner i første afprøvning (dvs. ni børnegrupper og ni tilsvarende voksengrupper), samt 11 gruppeforløb på tværs af de seks kommuner i anden afprøvning (11 børnegrupper og 11 voksengrupper). Ved første afprøvning gennemførte tre kommuner ét forløb, mens tre kommuner gennemførte to forløb, og ved anden afprøvning gennemførte alle kommuner to forløb med undtagelse af én kommune, som gennemførte et enkelt forløb med børn hhv. et med nære voksne. At alle kommuner har gennemført 1-2 gruppeforløb, betyder ikke, at grupperne i alle tilfælde er gennemført nøjagtigt, som gruppelederne har tænkt det, og i flere tilfælde er der også foretaget justeringer i planlægningen omkring forløbene efter opstart. Det har været varierende, i hvilken grad forløbene har fulgt alle dele af forslagene i Mestringsluppens guider og er kommet i mål med at komme lige godt rundt om alle tematikker i sessionerne. Men det samlede billede efter de første to afprøvninger er, at seks kommuner alle har erfaringer med at gennemføre gruppeforløb for både børn og nære voksne på en måde, som gruppelederne vurderer, efterlever indsatsbeskrivelsen.

Indsatsen kan implementeres på forskellige måder

De indledende erfaringer fra de første afprøvninger tyder på, at indsatsen kan implementeres på tværs af forskellige kommunale rammer og organiseringer. De første afprøvninger har givet erfaringer med organiseringer i hhv. PPR-regi, i Familiehuse, med afsæt i konkrete skoler, i forskellige kommunale afdelinger og på tværs af flere snitflader. Gruppeledere har haft faglige baggrunde som PPR-psykologer, AKT-lærere, fysioterapeut, pædagoger mv., som hhv. har haft forhåndskendskab til de konkrete børn, med hvem de afprøvede indsatsen, og ikke har haft et sådant kendskab til børnene forud for afviklingen af

Mestringsluppen. Der har således været flere variationer i spil, hvad angår organiseringen kommunalt omkring indsatsen og kendskabet til de konkrete børn og nære voksne i forløbene. På tværs af de forskellige forløb fra de første to runder afprøvninger tegner indsatsen til at være implementerbar på flere forskellige måder.

I logbøger har kommunerne noteret, hvorvidt og i hvilken udstrækning de har anvendt konkrete forslag til øvelser og aktiviteter, som findes i Mestringsluppens guider. Langt oftest angiver gruppelederne i logbøgerne at have brugt størstedelen af de beskrevne øvelser og aktiviteter under sessionerne i tilpassede lokale versioner. I første afprøvning noterede nogle kommuner visse steder eksempelvis: *"Vi anvendte mysteriekort som beskrevet, men valgte i anden del af sessionen at vise et andet videoklip end det foreslåede"*. Ligeledes bød også anden afprøvning på logbogsnoter som beskriver, fx hvordan en gruppe var særligt glade for at arbejde med "tegneserie-øvelser" omkring en given tematik, hvorefter Mestringsluppens guider er blevet løbende justeret med tilføjelser omkring muligheden for at arbejde med andre visuelle understøttende tilgange end de hidtil foreslåede.

Rekruttering til indsatsen og planlægning er central

Succesfuld implementering, foruden selve indsatsen og afviklingen af sessionerne, omhandler også spørgsmålet om rekruttering til indsatsen og tilrettelæggelsen forud for indsatsens afvikling, fordi implementering først er fuldført, såfremt indsatsen når frem til den tiltænkte målgruppe.

I spørgsmålet om rekruttering til Mestringsluppen kan det være relevant at undersøge, om de børn og nære voksne, som har medvirket under modningsfasen, også svarer til den målgruppe, som oprindeligt var tilsigtet i forbindelse med mestringsindsatsen. På tværs af de seks modningskommuner har både de yngste og de ældste børn i målgruppen været inkluderet i afprøvningen, ligesom der har været eksempler på grupper, som overvejende har haft enten autismespektrumforstyrrelser eller opmærksomhedsforstyrrelser hos børnene i gruppen, og også grupper, som har været sammensat af børn med meget forskellige profiler og udfordringer. Tilbagemeldinger har peget i retning af, at der både kan være fordele ved heterogent sammensatte grupper – det kan handle om, at de mere "initiativrige" og udadvendte børn i en gruppe kan gavne de mere indelukkede børn og omvendt, mens sammensatte grupper andre gange kan udfordre, såfremt visse børn i en gruppe "trigge" hinanden eller skaber utryghed i forhold til den fælles deltagelse. I store træk peger de foreløbige erfaringer i retning af, at afprøvningen er lykket med at rekruttere de børn og nære voksne til Mestringsluppen, som var den tiltænkte målgruppe, hvilket også understreges af det relativt beskedne frafald undervejs i forløbene i de første afprøvninger.

Der er indsamlet data om målgruppens karakteristika undervejs i afprøvningsforløbene. Forud for deltagelse i Mestringsluppen har de nære voksne angivet forskellige informationer om dem selv og deres barn, herunder om barnets eventuelle diagnose(r). Tabel 4.1 viser, hvilke svar de nære voksne har givet angående børnenes diagnoser i både første og anden afprøvning. Det bemærkes, at det er muligt at vælge flere svarmuligheder.

Tabel 4.1 Svar fra de nære voksne angående børnenes diagnoser i både første og anden afprøvning

	Første afprøvning	Anden afprøvning
Funktionsnedsættelse knyttet til bevægeapparatet	1 %	1 %
Sensorisk funktionsnedsættelse	1 %	1 %
Adfærdsforstyrrelser	27 %	31 %
Indlærings-, ord-, tal- og talevanskeligheder	5 %	16 %
Udviklingsforstyrrelser	3 %	1 %
Autismespektrumforstyrrelser	10 %	9 %
Psykiske lidelser	4 %	3 %
Multiple funktionsnedsættelser	0 %	0 %
Ingen af ovenstående	41 %	39 %
Ved ikke	19 %	10 %
Ikke relevant	1 %	3 %
Antal svar	83	78

Anm.: Første afprøvning n = 73, anden afprøvning n = 67. Procenterne summer ikke 100, da det er muligt at vælge flere diagnoser.

Kilde: Førmåling første afprøvning 2022, førmåling anden afprøvning 2023.

Generelt er der meget ensartede besvarelser vedrørende barnets eventuelle diagnoser mellem første og anden afprøvning af Mestringsluppen (hhv. version 1 og 2). Den største relative forskel i målgruppen samlet set, mellem de to afprøvningsperioder, angår 'Indlærings-, ord-, tal- og talevanskeligheder', som ved første afprøvning angik 5 % af de deltagende børn, og 16 % af de deltagende børn ved anden afprøvningsrunde af Mestringsluppens version 2. Samtidig varierer andelen af 'Ved ikke' mellem afprøvningsrunderne, fra 19 % til 10 %.

Ensartetheden i besvarelserne, hvad angår karakteristika hos børnene i version 1- og version 2-afprøvningsrunder af Mestringsluppen, kan indikere, at de seks deltagende kommuner rekrutterer "samme" målgruppe ved begge afprøvningsrunder. Desuden viser besvarelserne vedrørende børnegruppernes karakteristika,

at en del af børnene i afprøvningerne af Mestringsluppen angiveligt falder inden for autismspektret og/eller har opmærksomhedsforstyrrelser. Den store andel af angivelser, hvor børnene tilsyneladende ikke har nogen af de kendte udfordringer, som er nævnt i det besvarede spørgeskema, indikerer, at de kommunale aktører har rekrutteret en del børn, som vurderes at have behov for en indsats, men uden at behovet kan forklares med en af de i spørgeskemaet nævnte diagnoser.

Hvad angår de nære voksne, som har deltaget i afprøvninger af Mestringsluppen, tegner sig også her et billede af, at de på visse parametre har "fælles-træk" – eksempelvis gælder det ved begge afprøvningsrunder, at ca. halvdelen af de nære voksne til børnene i indsatsen er samboende forældre, og ca. hver tredje har modtaget psykoedukation omkring barnets konkrete udfordringer (typisk hvis barnet er udredt med hhv. autisme eller ADHD).

5 Omkostninger og efterspørgsel efter mestringsindsatsen

Formålet med dette kapitel er at synliggøre omkostningerne og efterspørgslen efter Mestringsluppen. Mestringsluppen skal for at være relevant for andre kommuner ikke udgøre en merudgift i forhold til, hvad kommunerne ellers vil have tilbudt børnene.

Først analyserer vi på, hvorvidt omkostningerne til Mestringsluppen er inden for et realistisk økonomisk niveau, hvor det giver mening for andre kommuner at igangsætte den. De deltagende kommuner har udfyldt et omkostnings-skema, som indsamler informationer om gruppeledernes tidsforbrug i forberedelse og afholdelse af sessioner, samt øvrige udgifter. På baggrund af de informationer har vi beregnet priser pr. barn og pr. forløb. Beløbene holdes op imod, hvad de adspurgte kommuner ville forestille sig, at de kunne betale for en indsats som Mestringsluppen.

Dernæst tager vi udgangspunkt i efterspørgslen hos gruppelederne selv. Gruppelederne har indgående viden omkring Mestringsluppen og kan vurdere, om indsatsen har manglet i deres kommune, og hertil om den kan betale sig.

Efterfølgende er der en efterspørgselsundersøgelse, som er lavet blandt seks andre kommuner. I efterspørgselsundersøgelsen er der lagt vægt på at finde seks nye kommuner, som minder om de kommuner, der har modnet Mestringsluppen. De nye kommuner er forinden efterspørgselsinterviewene blevet præsenteret for Mestringsluppen i kort form (svarende til ca. én sides beskrivelse inkl. benævnelse af de ni sessioner i børneforløbet). Det er naturligvis ikke muligt at få kendskab til alle detaljer i Mestringsluppen på én side, men efterspørgselsundersøgelsen giver stadig et godt indblik i, hvordan Mestringsluppen modtages ved første introduktion blandt målgruppen af kommunale ledere, som har erfaring med målgruppen af børn, og kravene til kommunale (gruppe)tilbud til denne målgruppe.

Omkostninger

- Medarbejderomkostninger er den klart største udgift i mestringsindsatsen, hvor forberedelse og koordinering udgør 85 % af medarbejderudgifterne, mens selve afholdelsen af sessionerne kun udgør 15 %.
- Der er meget stor variation i kommunernes omkostninger. Dette gælder også, selvom vi opdeler kommunerne efter pris pr. barn og pris pr. forløb.
- To ud af seks af de deltagende kommuner ligger inden for det prisleje, som en anden kommune udtrykker, at pris pr. barn maksimalt må udgøre.

Efterspørgsel

- Der er stor efterspørgsel blandt gruppeledere i de seks deltagende kommuner. Det vurderes ud fra, at 3 ud af 4 gruppeledere er enige i, at de har manglet en indsats til målgruppen i deres kommune, og at 6 ud af 10 vil anbefale Mestringsluppen til andre kommuner.
- I interviewrunden med andre kommuner vurderes det, at indsatsen kan passe ind i deres tilbudsvifte, hvis den ikke udgør en merudgift i forhold til, hvad kommunerne ellers vil tilbyde målgruppen.

5.1 Omkostninger til indsatsen

I dette afsnit adresserer vi de omkostninger, der er forbundet med mestringsindsatsen. Det bedst mulige billede af indsatsens omkostninger skal gøre det muligt at vurdere, om mestringsindsatsen er relevant at igangsætte fremover, eller om den er urealistisk dyr. Til det formål har vi indhentet oplysninger om omkostninger blandt de seks deltagende kommuner. Indberetningerne fra kommunerne dækker perioden fra anden runde af mestringsindsatsen er startet (et individuelt tidspunkt efter den fælles modningsdag i efteråret 2022) og indtil slutningen af august 2023. Det vil sige, at omkostningsperioden dækker lidt under ét kalenderår og en periode, hvor fem kommuner har gennemført to forløb, mens én kommune har gennemført ét forløb.

Forbehold

I forbindelse med analyserne af omkostninger skal der tages to overordnede forbehold. For det første har flere kommuner i deres indberetning af tallene haft behov for at stille afklarende spørgsmål og sekundært for at viderefordre deres tvivl om præcisionen af deres opgørelse. Selvom det ikke er uvant ved omkostnings- og tidsforbrugsvurderinger, bør det tælle med i vurderingen af, hvor nøjagtigt opgørelserne kan tolkes, at øvelsen oplevedes vanskelig for flere af projektlederne.

For det andet er der forhold, som relaterer sig til forsøgets karakter som udviklings- og modningsprojekt. I og med at mestringsindsatsen er i modningsfasen, er der et forøget timeforbrug. Kommunerne har i udregningen af omkostningsskemaet taget udgangspunkt i deres timeforbrug i arbejdet med version 2 af mestringsindsatsen. De har i dette arbejde brugt tid på at bidrage til modningen og udviklingen af den endelige indsats. Derudover har kommunerne fået ressourcer til at udforske forskellige muligheder inden for mestringsindsatsen, hvilket også forøger omkostningerne. Der vil således ikke være disse medarbejderudgifter i det fremadrettede arbejde med Mestringsluppen (den endelige version). Til gengæld er det væsentligt at pointere, at perioden ikke dækker over den helt tidlige, indledende kompetenceudvikling og første runde afprøvning, og at udskiftningen blandt gruppelederne vurderes at være begrænset (og i de tilfælde, hvor der er kommet nye gruppeledere til, er det oplevelsen, at de er blevet integreret i indsatsen hurtigt). Derfor vurderer vi, at størstedelen af omkostningerne skyldes arbejdet med selve indsatsen og således ligger tættere på et hypotetisk fremtidigt "endeligt" omkostningsniveau i fuld drift, end på det helt tidlige, umiddelbare første forsøg.

Omkostninger

Vi viser kommunernes indberettede omkostninger herunder i Tabel 5.1, som også viser det typiske omkostningsniveau på tværs af kommuner (gennemsnit og median). Vi udregner desuden også de typiske omkostninger pr. barn, der har deltaget i forløbet, samt pr. forløb i den enkelte kommune. Data om antal forløb og børn i hver enkelt kommune stammer fra kommunernes deltagerlister, logbøger og drøftelser på individuelle og fælles workshops.

Tabel 5.1 Kommunernes gennemsnitlige omkostninger til gennemførelse af mestringsindsatsen

Kommune	Medarbejderudgifter i alt	Heraf til forberedelse og koordinering	Heraf til afholdelse af sessioner	Øvrige udgifter	Total	Pris pr. barn	Pris pr. forløb
1	459.085 kr.	415.637 kr.	43.448 kr.	1.191 kr.	460.276 kr.	65.754 kr.	230.138 kr.
2	214.389 kr.	130.391 kr.	24.701 kr.	5.000 kr.	219.389 kr.	54.847 kr.	219.389 kr.
3	339.209 kr.	319.738 kr.	19.471 kr.	8.646 kr.	347.854 kr.	28.988 kr.	173.927 kr.
4	122.936 kr.	35.280 kr.	26.144 kr.	- kr.	122.936 kr.	12.294 kr.	61.468 kr.
5	159.611 kr.	138.199 kr.	21.413 kr.	13.450 kr.	173.061 kr.	13.312 kr.	86.531 kr.
6	750.642 kr.	699.860 kr.	50.782 kr.	1.749 kr.	752.391 kr.	94.049 kr.	376.195 kr.
GEN-NEMSNIT (MEDIAN)	340.979 kr. (276.799 kr.)	289.851 kr. (228.968 kr.)	30.993 kr. (25.423 kr.)	5.006 kr. (3.374 kr.)	345.985 kr. (291.606 kr.)	44.874 kr. (41.918 kr.)	191.275 kr. (196.658 kr.)

Note: De samlede udgifter i kolonne "Total" er udgjort af kolonnen "Medarbejderudgifter i alt" og "Øvrige udgifter". De to resterende kolonner (hhv. forberedelse og afholdelse) udgør tilsammen de samlede medarbejderudgifter. Kommune 2 og 4 har brugt medarbejderudgifter på andre kategorier end de to nævnte og derfor udgør koordinering og afholdelse ikke de samlede medarbejderudgifter i alt. Desuden er der tilføjet pris pr. barn, hvilket er udregnet ved at dividere de totale omkostninger med børn i indsatsen. Pris pr. forløb er udregnet ved at dividere de totale udgifter med antal forløb.

Kilde: Egne udregninger på baggrund af omkostningskema indsendt af hver af de seks kommuner.

Flere resultater fremgår af tabellen. For det første **udgør medarbejderudgifter (løntimer) som forventet den klart største andel af udgifterne**. De udgør 98,5 % af de samlede omkostninger, mens øvrige udgifter kun udgør 1,5%.⁷ Øvrige udgifter dækker typisk mindre ad hoc-udgifter såsom forplejning til gruppesessioner, materialer eller transport (herunder både kørsel i egen bil og togbilletter).

For det andet er **medarbejdernes tidsforbrug på forberedelse og koordinering væsentligt større end tiden brugt på selve afholdelsen af sessionerne**. Forberedelse og koordinering udgør 85 % af medarbejderudgifterne, mens selve afholdelsen af sessionerne kun udgør 15 %. En del af årsagen til det er formentlig, at indsatsen kræver individuel/gruppeorienteret tilpasning i hvert forløb, da den ikke er manualiseret.

For det tredje er der forholdsvis **stor variation i kommunernes indberetninger**. Således har den kommune, der har angivet de samlet set største omkostninger, kommune 6, en totalomkostning på 752.391 kr., mens kommunen med de samlet set mindste omkostninger, kommune 4, har en totalomkostning på kun 122.936 kr. Hvis gennemsnittet udregnes *uden* kommune 4 og 6, som ligger hhv. længst under og over gennemsnittet, er omkostningerne 300.145 kr.,

⁷ Udgiftsandele er udregnet på baggrund af gennemsnittet for den konkrete kategori på tværs af de seks kommuners enkelte gennemsnit for kategorien.

hvilket kun er 45.840 kr. fra det gældende gennemsnit (medianen påvirkes naturligvis ikke).

For det fjerde er der **stadig stor prisforskel, når vi ser på pris pr. barn og pris pr. forløb**. Man kunne fx forestille sig, at den høje totale omkostning i kommune 6 kunne skyldes, at de havde haft mange børn med i deres indsatser, og derfor har brugt flere ressourcer. Det er dog ikke tilfældet. Som det ses i Tabel 5.1, har tre kommuner en høj omkostning pr. barn, og tre kommuner en lav. Fælles for de kommuner, som har en lav omkostning pr. barn, er, at de har mange børn i deres forløb (10-13 børn i alt over to forløb). Det kan derfor tyde på at indsatsen er dyr at starte op, men at omkostningerne pr. barn bliver mindre, når der er over 10 børn med.

Når vi udregner pris pr. forløb, er gennemsnittet 191.275 kr. Der stadig stor forskel mellem kommunerne på, hvor mange udgifter de har pr. forløb. Forskellen mellem udgifter kan således ikke forklares ved, at nogle kommuner har haft mange forløb og nogle har haft få.

Samlet set er lønudgifterne til at drive hele indsatsen – forstået som alle de nødvendige handlinger, der skal udføres for at kunne afholde sessionerne – den klart største udgiftspost for kommunerne. Det indikerer også, at antallet af sessioner i sig selv ikke er det, der primært afgør omkostningsniveauet.

5.1.1 Omkostninger til indsatsen

De seks deltagende kommuner har forskellige tilkendegivelser, både angående ønsket om at fortsætte Mestringsluppen og angående realismen i det. Der er, med baggrund i drøftelser i den afsluttende workshop, bred enighed om, at alle kommunerne har et ønske om at fortsætte indsatsen. En kommune har allerede planer om at fortsætte med indsatsen med mindre ændringer. Andre kommunerne er mere afhængige af det politiske aspekt, hvilket giver et større forbehold for, om indsatsen kommer til at fortsætte. En tredje kommune udtrykker, at de er meget interesserede i at fortsætte med indsatsen, men de er afhængige af, at skolerne skal godkende, at der skal bruges timer i AKT og PPR på indsatsen. En sidste kommune kommer ikke til at fortsætte indsatsen i den nuværende version, men ønsker at afsøge muligheden i den endelige version.

Det er tydeligt, at kommunerne er meget afhængige af at kunne få økonomien og indsatsen til at hænge sammen. En gruppeleder udtrykker, at det formentlig kommer til at være et økonomisk spørgsmål i mange kommuner i forhold til det videre liv. Gruppelederen tilføjer, at man kunne få en økonomisk fordel ved at konvertere den praksis, der i dag er mellem skole og PPR, til mere konstruk-

tive samarbejder (eftermåling, gruppeledere, 2023: åbent svar). Dette er muligvis et udtryk for, at der i indsatsen er brug for bedre samarbejder for at få indsatsen til at have lavere omkostninger.

Andre kommuners vurdering af omkostningerne

Er den samlede gennemsnitlige omkostning for en kommune på 345.985 kr. urealistisk dyrt? For at støtte vurderingen af det, er det relevant at skele til de efterspørgselsinterviews, som er gennemført med seks andre kommuner.

I efterspørgselsinterviewene med seks andre kommuner er to kommuner i stand til at give estimerede priser på gruppeforløb for målgruppen. Det er værd at bemærke, at disse interviews er gennemført i foråret 2023 *inden* den konkrete omkostningsanalyse, gennemgået ovenfor, var gennemført. Udsagnene fra de seks andre kommuner er således ikke en reaktion på konkrete omkostninger, men alene ud fra disse andre kommuners *allerede* eksisterende vurderinger af rimelige omkostningsniveauer.

Én kommune vurderer, at mestringsindsatsen maksimalt må koste 20.000 kr. pr. barn for at være relevant, men understreger, at det ikke er muligt at komme særligt nært en eksakt opgjort grænse. I den forbindelse fremhæves to andre indsatspakker med gruppeforløb, som kommunen aktuelt gennemfører. Det ene har en pris på hhv. 25-30.000 kr. pr. forløb, der dækker over enten seks samtaler til unge eller tre gruppebaserede forældresessioner til forældre til mindre børn. Det andet har en pris på 15.000 kr. pr. forløb for en indsats, der indeholder otte samtaler samt fire gruppebaserede forældresessioner. I Tabel 5.1 udregner vi pris pr. barn, som viser at den gennemsnitlige pris for et barn i mestringsindsatsen er 41.391 kr. Dette er noget over de beløb, som de adspurgte kommuner vurderer, at et gruppeforløb pr. barn må koste. Omvendt er det stadig 2 ud af 6 kommuner, som har en pris pr. barn inden for kommunernes vurdering.

En anden kommune nævner som eksempel en af deres egne gruppeindsatser varetaget af en lignende medarbejdergruppe som for mestringsindsatsen. Kommunens indsats *er i drift*, og udgifterne opgøres til 260.000 årligt (hvilket er en smule under gennemsnittet på tværs af de seks kommuner i mestringsindsatsen). Der er kapacitet til seks årlige grupper med mellem seks og otte børn/familier pr. gruppe (forældre deltager også i gruppen). Under antagelse af, at samtlige seks årlige grupper gennemføres med de maksimalt otte børn/familier i hver gruppe, giver det en pris på 5.416 kr. pr. barn. Såfremt det eksempelvis er tre årlige grupper med seks børn/familier i hver gruppe, stiger prisen pr. barn til 14.444 kr. Det bør i den forbindelse bemærkes, at indsatsen, som kommunen perspektiverer til, formentlig er mere standardiseret end mestringsindsatsen er, hvilket alt andet lige forventes at gøre det nemmere at effektivisere driften af den, og derfor også gør den billigere (gense evt. Afsnit 1).

Det var dog i interviewet ikke muligt at få afdækket samtlige detaljer om indsatsen, så det er uklart, hvor standardiseret den er i forhold til mestringsindsatsen.

Samtidig må det, trods mestringsindsatsens behov for tilpasning ved hvert eneste gruppeforløb, antages, at erfaringsoverførsel mellem gruppeforløbene i en eller anden udstrækning må forekomme. Det vil sige, at også mestringsindsatsen, som med andre indsatser, med erfaringsopbygning i den enkelte kommune, med tiden vil blive nemmere og mindre omkostningsfuld at gennemføre. Ved det tværgående modningsforum med kommunerne, efter første afprøvnings blev denne pointe også italesat af gruppelederne – at ”det vil være lettere næste gang”, også på trods af at det er en helt ny gruppe børn med lidt andre behov, som skal imødekommes.

Derudover giver de interviewede kommuner nogle mere generelle betragtninger om omkostninger til mestringsindsatsen og gruppeforløb generelt:

- Af ren ressourcemangel vurderes det, at kommunen i fremtiden vil indføre flere gruppeindsatser
- Omkostningerne til at udvikle materialet til grupperne udgør en meget stor del af det samlede billede ifølge en kommune, som selv har erfaring med at udvikle gruppebaserede indsatser
- En kommune udtrykker klart, at udgiften til medarbejderkursus og indkøb af materialer er overkommelig i forhold til den store post, som den løbende drift udgør, og fremhæver værdien af frikøbte medarbejdere som en del af puljedeltagelse.

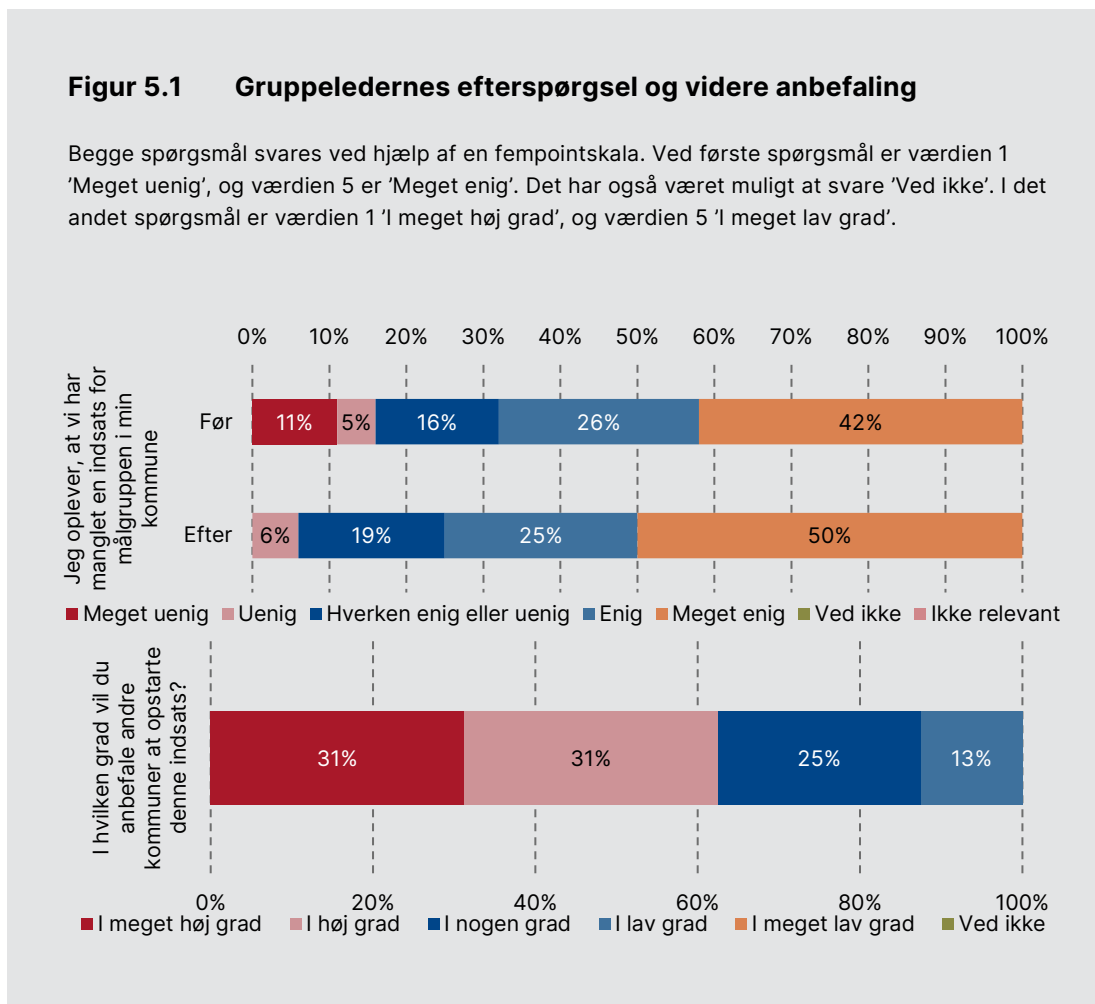
Konkluderende kan vi udlede fra de totale omkostninger og pris pr. barn i Tabel 5.1, at det har været muligt for flere af de deltagende kommuner at holde sig på et omkostningsniveau, der kan leve op til, hvad de adspurgte kommuner fra efterspørgselsinterviewene mener, at et gruppeforløb kan koste. Dog skal de medtages, at den gennemsnitlige totale omkostning på 345.985 kr. og 41.391 kr. pr. barn er en del over de maksimale beløb. Den store forskel i kommunerne er medarbejderudgifterne. Forskellen kan skyldes tilpasningen ved hvert forløb, hvor en ny børnegruppe kræver tilpasning, som gør, at der kommer flere omkostninger i form af medarbejderudgifter. Nogle kommuner kan således i deres børneforløb have brug for mere tilpasning end andre kommuner og derfor have højere omkostninger.

5.2 Efterspørgsel efter indsatsen

Formålet med dette afsnit er at undersøge efterspørgslen efter indsatsen nærmere. Svaret på, om vi mener, at indsatsen er efterspurgt, er todelt. Indledningsvis undersøger vi efterspørgslen efter indsatsen blandt gruppelederne i de seks deltagende kommuner. Dernæst afrapporterer vi resultaterne af en kommunal rundspørge blandt seks andre kommuner.

5.2.1 Efterspørgsel blandt gruppeledere i de seks deltagende kommuner

Gruppelederne vurderer ud fra før- og eftermålinger, at de samlet set har manglet en indsats for målgruppen, og at de også vil anbefale andre kommuner at opstarte mestringsindsatsen. Svarene på begge spørgsmål fremgår af Figur 5.1 herunder.

Anm.: Førmåling, n = 19, eftermåling, n = 16

Kilde: Før- og eftermålinger af gruppeledere, VIVE 2023.

Ud fra gruppeledernes svar er der overordnet enighed om, at de har manglet en indsats for mestringsindsatsens målgruppe. Det viser sig i, at 3 ud af 4 gruppeledere er enige eller meget enige i, at de i deres kommune har manglet en indsats til målgruppen i eftermålingen. Førmålingen giver det samme billede, hvor næsten 3 ud af 4 gruppeledere mener, at indsatsen mangler. Den væsentligste forskel fra før- til eftermålingen er udviklingen i gruppeledere, som er meget uenige i, at der har manglet en indsats for målgruppen i deres kommune. I førmålingen svarer 11 % af gruppelederne, at de er meget uenige, hvor der, efter at de har arbejdet med indsatsen, ingen er, der svarer 'meget uenig'.

Herudover er gruppelederne også enige om, at de vil anbefale andre kommuner at opstarte indsatsen. Ifølge gruppelederne vil 6 ud af 10 anbefale indsatsen til andre kommunerne i meget høj grad eller i høj grad. Det er desuden værd at bemærke at kun 13 % af gruppelederne svarer i 'lav grad' og ingen svarer 'i meget lav grad'. Det skal dog nævnes, at spørgsmålet ikke spørger direkte ind til efterspørgslen, men dette giver stadig en indikation, ved at gruppelederne mener, at der kunne være brug for indsatsen i andre kommuner. Svarandele på spørgsmålet kan ses i Figur 5.1.

Afslutningsvis giver næsten alle gruppeledere udtryk for, at de fortsat er motiverede for at arbejde med mestringsindsatsen. I eftermålingen er 94 % af gruppelederne enten enige eller meget enige i, at de har været motiverede for at arbejde med indsatsen (Eftermåling af gruppeledere, VIVE 2023). Det at næsten alle gruppeledere har været motiverede for at arbejde med indsatsen tyder på, at der fortsat er en efterspørgsel i de deltagende kommuner.

Der er således stor efterspørgsel blandt de deltagende kommuners gruppeledere, hvor 3 ud af 4 gruppeledere mente, at de mangler en indsats, som rammer den målgruppe, der rammes i mestringsindsatsen. Efterspørgslen er endda højere efter forløbet. Herudover anbefaler gruppelederne mestringsindsatsen til andre kommuner, og de er stadig motiverede for at arbejde med mestringsindsatsen, hvilket yderligere underbygger, at der er stor efterspørgsel blandt gruppelederne.

5.2.2 Efterspørgsel blandt seks andre kommuner

Indikationerne, som vi præsenterer her, beror på data fra i alt seks efterspørgselsinterviews med seks forskellige kommuner, som *ikke* har erfaring med Mestringsluppen (se Bilagstabel 4.1 for beskrivelse af udvælgelse). Interviewene er gennemført i foråret 2023 uden præsentation af indsatsens foreløbige resultater. Inden interviewene og som indledning på selve interviewet er kommunerne blevet præsenteret for Mestringsluppen i kort form (svarende til ca. én sides beskrivelse inkl. benævnelse af de ni sessioner i børneforløbet).

Interviewene er indholdsanalyseret, og indholdet er samlet på tværs af de seks kommuner i en række temaer. Vi præsenterer indledningsvis den umiddelbare efterspørgsel efter indsatsen. Dernæst præsenteres de tværgående temaer i rækkefølge efter, hvor meget det samlede set har optaget kommunerne i interviewet. Det vil sige, at indikationerne optræder i en form for prioriteret rækkefølge med det væsentligste først.

Indikationer på umiddelbar efterspørgsel efter mestringsindsatsen

De interviewede kommuner er generelt positivt stemte for mestringsindsatsen. Ingen kommuner afviser indsatsen, men vil tværtimod gerne drøfte perspektiverne i indsatsen, og under hvilke forudsætninger den vil kunne bruges, ligesom de også giver fagligt baserede forbedringsforslag. De bekræfter, at de selv oplever en stigning i målgruppens omfang og belastning, som kalder på nye tiltag. Og enkelte kommuner nævner også, at gruppebaserede indsatser af helt simple ressourcemæssige grunde vil komme til at udgøre en større del af tilbudsviften i fremtiden.

Aktiveringen af både børn og nære voksne fremhæves særdeles positivt af flere kommuner. Det nævnes eksempelvis af en kommune som en erfaring, de selv har gjort sig efter at have udviklet og igangsat flere forskellige gruppeforløb gennem årene, at netværket af voksne omkring barnet skal aktiveres. En anden kommune opsummerer deres erfaringer om virkningen af gruppeforløb, som også involverer forældrene, som dels viden om deres barn og neurobiologiske processer, dels at forældrene lærer hensigtsmæssige redskaber og strategier, samt at der dannes netværk mellem forældrene. En tredje kommune beskriver forældrene m.m. som det nødvendige "stillads", der skal styrkes rundt om børnene, frem for at man udelukkende fokuserer på børnene. En fjerde kommune nævner i den forbindelse, at efterspørgslen efter sådanne gruppeindsatser til de yngre børn/unge, som mestringsindsatsen retter sig mod (og indsatser til disse børn generelt), oftest er forældredrevet, snarere end at det kommer fra børnene selv (hvilket ikke skal forstås negativt).

Nøjagtigt designede programmer til særlige målgrupper, hvor der med rimelig sikkerhed kan forventes en effekt, italesættes ligeledes positivt (hvilket dermed knytter efterspørgslen til kriteriet om, hvorvidt indsatsen viser lovende resultater).

Derudover er der positive tilkendegivelser dels af selve fokus på mestring som indsatsområde, og dels at indsatsen har en meget tydelig vejledning/drejebog, hvilket en enkelt kommune fremhæver som noget, der frigør medarbejdernes tid, da de har noget at "falde tilbage på".

Det teoretiske/erkendelsesmæssige fundament for mestringsindsatsen efterspørges også. Det beskrives, hvordan fundamentet bag, og hvilken psykologisk retning der ligger til grund, også vil være nødvendigt for dem at se efter for at kunne tilvælge indsatsen. Af hensyn til interviewets ramme har det ikke været muligt at dykke grundigt ned i dette i situationen, og det er derfor mere en opmærksomhed i forhold til beskrivelse til eventuelle nye kommuner. Se evt. mere bilag 1.

Overførsel til hverdagen i skolen – eller ændring deraf?

Det klart største og mest gennemgående tema, som på tværs af de seks kommuner nævnes som et forhold, der bør adresseres, er koblingen til barnets hverdag i skolen. Det er gennemgående for kommunernes refleksioner, at de har mange overvejelser om, hvorvidt mestringsindsatsen kan lykkes med dette, givet at hovedfokus er på de mange sessioner til barnet og de nære voksne, og et enkelt forankringsmøde – samt at de interviewede kommuner alle i forvejen er optagede af forskydningen mod flere og bedre tidlige indsatser direkte i almenmiljøet og evt. i tæt tilknytning til barnets klasse. Den endelige version af Mestringsluppen indeholder flere aktiviteter, end det har været muligt at præsentere for interviewpersonerne i forbindelse med interviewet, fx et indledende samarbejds møde samt løbende vidensdeling med skolen.

Flere kommuner fremhæver det tværfaglige samarbejde som nødvendigt – men også det mest besværlige. Der er derfor en opmærksomhed på, om mestringsindsatsen risikerer at blive et tilbud, som skolerne kan "sende børnene over til", uden at der sker ændringer af hverdagsmiljøet og strukturerne omkring barnet. En kommune fremhæver skepsis over for visse prædefinerede gruppeforløb, som ikke handler om "den virkelige verden", og italesætter, hvordan lige netop målgruppen for mestringsindsatsen forventes at have særligt svært ved selvstændigt at overføre det lærte fra gruppesessionerne til skolehverdagen (forventeligt graderet efter kognitiv funktion såvel som andre forskelle i ressourcer fra barn til barn). Det er værd at bemærke, at mestringsindsatsen ikke er prædefineret og standardiseret, som forudsat af kommunens skepsis, men netop kræver, at gruppelederne tilpasser indsatsen til hvert enkelt gruppeforløb. Kommunens skepsis angår dermed ikke den egentlige mestringsindsats, men kan dog indikere, at flere kommuner vil have den samme opfattelse af mestringsindsatsen efter en umiddelbar præsentation af den, og at det derfor kan italesættes eksplicit, hvordan mestringsindsatsen afviger fra dét billede.

Flere kommuner fremhæver i den forbindelse, at indsatsen måske burde fokusere lige så meget (eller mere) på de professionelle omkring barnet. Som en kommune formulerer det og sætter på det spidsen: "Hvorfor er det ikke de professionelle voksne omkring barnet, som skal på kursus?". En kommune

spørger eksplicit i den forbindelse til, hvorfor læreren ikke involveres (endnu) mere, end der er lagt op til i anden version af mestringsindsatsen.

En kommune beskriver mestringsindsatsen som ét relevant håndtag, som ikke må stå alene, fordi det primært er "systemet", som skal ændre sig. Flere kommuner går videre end det og foreslår deciderede kurser/forløb for alle de professionelle omkring barnet, frem for (eller som supplement til), at barnet deltager i et gruppeforløb. Det varierer fra kommune til kommune, hvem der konkret foreslås, men der nævnes både lærer, pædagog, psykolog, socialrådgiver m.m. Formålet er at sikre et fælles billede af udfordringerne og mulighederne og at ændre på strukturerne frem for (kun) at ændre på barnets handlinger.

Derudover er der også indstillinger om, at mestringsindsatsen "i den bedste af alle verdener" burde forankres i centrum af almenområdet – i skoleregiet. Og en enkelt kommune fremhæver relateret dertil, at indsatser ikke bør ses som adskilte, men som integrerede dele af det understøttende arbejde på skolerne, og giver et eksempel med et gruppeforløb i kommunen, hvor målgruppen lovligt blev fritaget fra skolens undervisning én gang ugentligt, i tidsrummet, hvor gruppeforløbet lå, fordi det netop blev opfattet som en legitim del af det understøttende arbejde i skolen.

Målgruppe(r): Én indsats for autisme og ADHD?

Flere kommuner kommenterer på bredden af indsatsens målgruppe og gruppesammensætning, specifikt angående autisme og ADHD. En kommune forventer, at det vil være for svært at blande, og at man i praksis vil dele grupperne op afhængigt af diagnose og udfordringer. Flere kommuner supplerer med flere andre divergerende forhold i målgruppen, som kan besværliggøre gruppesammensætningen og medføre, at børnene ikke profiterer af indsatsen: alderssammensætning (med eksemplet om en kognitivt umoden 8-årig dreng vs. en intelligent 14-årig pige), etnicitet, kognitivt funktionsniveau generelt samt andre eksempelvis familiære udfordringer. Angående det kognitive funktionsniveau nævner én kommune, at der ofte kan være modstand fra forældrene til forholdsvis velfungerende børn, hvis deres børn skal i gruppe med det, de opfatter som mindre velfungerende børn.

Derudover nævner en enkelt kommune, at de er "trygge" ved at sætte mestringsindsatsen i gang i alle kommuner angående børn og unge med ADHD, mens de er mere forbeholdne angående børn og unge med autisme og eksplicit foreslår statslig eller anden støtte/sparring for at sikre, at det forløber hensigtsmæssigt og tværfagligt forsvarligt. Baggrunden for dette udsagn er en bekymring for, at børn og unge med autisme i højere grad end børn og unge med ADHD har behov for helt særligt tilgange.

Det er værd at bemærke, at der blandt de seks kommuner, som har gennemført indsatsen, faktisk *er* enkelte positive erfaringer med at blande grupper med børn med autisme og børn med ADHD. Der er dog også eksempler, der bekræfter forbeholdet over for den delte målgruppe, som disse seks andre kommuner nævner. Det er derfor et opmærksomhedspunkt i formidlingen af Mestringsluppen.

Implementering

Kommunerne giver også input til, hvilke implementeringsforhold de forventer at skulle tildele særlig opmærksomhed i en situation, hvor de skal implementere mestringsindsatsen.

For det første går argumenterne om gruppesammensætning og målgruppekriterier – på tværs af diagnoser, alder m.m. – igen, med en eksplicit implementeringsvinkel. Det gør de, fordi flere kommuner forventer, at det i praksis vil blive svært at leve op til, selv efter at kriterierne er fagligt forsvarligt lagt fast. En kommune nævner frygten for, at der ikke vil blive skelet til børnenes vidt forskellige behov, når mestringsindsatsen implementeres i kommunerne, og at særligt børn med autisme risikerer at komme i klemme i gruppesammensætningen. En anden, mindre kommune supplerer med egne erfaringer om vanskelighederne ved at sikre et tilstrækkeligt antal compatible børn til gruppeforløb på samme tid, og at grupperne ofte lukkes ned, fordi "pipeline" er for begrænset. Det understreges i den forbindelse, at det ikke er den primære vanskelighed, men at det har en klar betydning for kommunen.

Støtte til opstart dækker over ønsket om at få en økonomisk og personale-mæssig midlertidig opnormering, som sikrer, at indsatsen i første omgang får mulighed for at komme på fode og blive etableret. En kommune nævner, at det gør en stor forskel for dem, hvis kurser, uddannelse og materialer er tilvejebragt for dem. En anden kommune fortæller i den forbindelse, at deres egne erfaringer med at udvikle indsatser har vist dem, at udviklingen af indsatsen og materialer i sig selv er en meget stor post timemæssigt. En tredje kommune fremhæver dog, at selve prisen for at deltage i uddannelse og materialer er irrelevant i forhold til den største omkostning: frikøb af medarbejdere, som kræver vikardækning eller opnormering af antal medarbejdere midlertidigt eller permanent. Kommunen understreger i den forbindelse begejstringen for puljer, hvor der er frikøb af medarbejdere til etablering af nye programmer. Det indikerer samlet set, at klargørelse og uddannelse til indsatsen primært er en implementerings- og omkostningshindring, når det drejer sig om udvikling, og ikke når det drejer sig om selve afholdelsen.

Relateret til støtten til opstart fremhæver flere kommuner også nødvendigheden af opbakning til indsatsen, evt. både fra politisk hold og fra direktion og øvrig forvaltningsledelse.

Indsatser, der understøttes af vejledninger/drejebøger, og som har et vidensbaseret grundlag, fremhæves positivt. Angående implementeringen fremhæver flere kommuner det som et gode, dels fordi det som et fælles tredje letter samarbejdet og drøftelserne ved opstart, dels fordi det gør det muligt at varetage uddannelsen af fagpersoner til at drive indsatsen.

Øvrige forslag

Blandt kommunerne er der et par øvrige forslag til mestringsindsatsen og dens fokus. For det første fremhæves skolevægning som en helt central problematik i kommunerne⁸, der oftere rammer børn og unge i målgruppen, og som et område, hvor mestringsindsatsen med fordel kan indeholde strategier til hjælp og støtte. Det er i den forbindelse værd at bemærke, at skole også indgår som en tematik i mestringsindsatsen, og at redskaberne i indsatsen også kan være med til at modvirke netop skolevægning. For det andet fremhæves fritidsaktiviteter som en mulig arena. Fritidsaktiviteter har tidligere været overvejet som en del af indsatsen, men er skrevet ud af indsatsen for at give plads til mere tværgående temaer omkring socialt samvær, social deltagelse og skole samt sociale medier mv. Fritidsaktiviteter er, som indsatsbeskrivelsen aktuelt ser ud, mulige at trække på i arbejdet med både mestringsredskaberne og social deltagelsesøvelse og er således absolut mulige at inddrage i forløbene.

⁸ Det er velkendt, at mange kommuner fremhæver det som en generel udfordring (Social- og Boligstyrelsen, 2023).

6 Konklusion

Mestringsindsatsen er gennem evalueringsperioden blevet videreudviklet i en proces med to gennemløb, med deltagelse af seks kommuner. Indsatsen er succesfuldt implementeret i de seks deltagende kommuner – kommunerne har på baggrund af deres lokale kontekst tilpasset og implementeret indsatsen.

Indikationer på positive virkninger

Der ses indikationer på, at mestringsindsatsen gennem aktivering af de forventede kortsigtede virkninger har potentialet til at gøre en forskel i forhold til de formulerede mål på længere sigt. Dette bygger på resultaterne fra dataindsamlingen knyttet op på den formulerede forandringsteori for Mestringsluppen. Dette ses fx gennem børnenes – såvel som deres nære voksne – besvarelser på før- og eftermålinger. De indikerer samlet set, at der sker en lille, men positiv, udvikling af børnenes egne oplevelser af at kunne mestre hverdagens udfordringer bedre.

Aldersgrupper for Mestringsluppen

De deltagende kommuner har arbejdet med afgrænsede aldersgrupper i forhold til det overordnede aldersspænd for indsatsen. Det vil fx sige, at et forløb udelukkende er møntet på de 10-12-årige. Dette har de deltagende kommuner valgt, fordi de har vurderet, at forløb med større aldersspredning vil gøre det svært at få grupperne til at fungere pga. for store forskelle børnene imellem. Der er intet til hinder for, at forløbene kan implementeres på denne måde, men det kan med fordel ekspliciteres i en eventuel yderligere afprøvning af indsatsen, at aldersspændet for indsatsen generelt er 8 til 14 år, men at der i de enkelte forløb med fordel kan afgrænses yderligere.

Bred deltagersammensætning i forhold til diagnoser med videre

Kommunerne har afprøvet indsatsen for en relativt bred børnegruppe med en mangfoldighed af udfordringer. Det har både været børn med forskellige diagnoser inden for opmærksomhedsforstyrrelsen og børn, der ikke har diagnoser, men har udfordringer, der gør, at mestringsindsatsen er blevet valgt. Der er ikke noget i de indsamlede data, der indikerer, at der er grupper, hvor indsatsen har været særligt virkningsfuld. Der kan med fordel fokuseres på, om der er forskellige virkninger på forskellige målgrupper, i en eventuel videre afprøvning af mestringsindsatsen.

Mestringsluppens indsatsbeskrivelse giver kommunerne mulighed for at tilpasning til de deltagende børn

Forløbene er i de designede guider formuleret relativt åbent. Der er temaer for hver enkelt session, som alle skal gennemgå, men der er vide tilpasningsmuligheder inden for den overordnede ramme. Der er dermed en stor frihed for de deltagende kommuner i forhold til at tilrettelægge den lokale indsats, hvad angår kontekst og børnenes baggrund og udfordringer. Dette er af de deltagende både set som værende en fordel og en ulempe.

Fordelen ved fleksibiliteten er, at der har været udpræget frihed til tilpasning til børnene og de nære voksne. Tilpasningen kan både ske ved opstart af forløbet og løbende gennem forløbet i forhold til erfaringer fra den specifikke gruppe. De deltagende kommuner vurderer selv, at dette har været med til at gøre indsatsen virkningsfuld.

For de deltagende kommuner har ulempen ved fleksibiliteten været, at det har krævet forberedelsestid at tilpasse Mestringsluppen til hvert enkelt forløb.

Forløbene og forberedelsen til dem er tidskrævende

For at forløbene fremadrettet også skal kunne budgetteres realistisk, skal de deltagende kommuner være opmærksomme på det forventede tidsforbrug og på, at forberedelsen og tilpasningen er en del af grundlaget for den gode afvikling af mestringsforløb for både børn og nære voksne.

Mestringsluppen vurderes af de deltagende kommuner til at være efterspurgt i kommunernes tilbudsvifte. Dette underbygges ligeledes af efterspørgselsinterviews med andre kommuner.

➤ **Dokumentation**

Bilag 1 Mestringsluppens teoretiske afsæt

Mestringsindsatsen er baseret på en række socialfaglige værdier og teorier, som er væsentlige for det konkrete arbejde med indsatsens aktiviteter, og som relaterer sig til både det udviklingssyn, der er bærende for indsatsens tilgang, og til det børnesyn, som indsatsen arbejder ud fra.

Mestringsindsatsens teoretiske fundament inkluderer således:

- Et anerkendende og ressourceorienteret børnesyn med udgangspunkt i, at barnet gør det rigtige, hvis det kan. Hvis barnet ikke kan, skal det, gennem samspillet og med positiv voksenstøtte, udvikle forudsætninger for at kunne deltage med afsæt i egne ressourcer, forudsætninger og behov.
- Et helhedsorienteret, dialektisk og dynamisk udviklingssyn, der bygger på, at børn udvikler sig og bliver til i interaktion med deres omgivelser. Barnets udviklingsbetingelser er påvirket af de muligheder og begrænsninger, der er i de kontekster, som barnet indgår i, og udviklingen skal derfor understøttes i tilknytning hertil af de voksne omkring barnet.
- Et kognitivt orienteret udviklingssyn, der bygger på forståelsen af, at barnets tanker og antagelser om verden har betydning for den måde, barnet handler og er i verden på. Ved at forstyrre og udforske barnets forståelse af verden, kan man være med til at udvikle nye og andre måder at mestre og være i verden på.

I mestringsindsatsens indsatsbeskrivelse er disse bagvedliggende teorier og værdisæt uddybet. teorierne indgår desuden som et element i den kompetenceudvikling, som gruppeledere i Mestringsluppen skal gennemgå for at kunne afvikle gruppeforløb i indsatsen.

Mestringsindsatsen er desuden udviklet med afsæt i nogle overordnede værdier og kernelementer, som omfatter:

- Afdæk ressourcer og behov hos barnet
- Styrk barnets viden samt tænke- og handlemuligheder
- Styrk nære voksnes forudsætninger for at understøtte barnet
- Anerkend barnet og børnegruppens perspektiver
- Overlever viden i barnets netværk.

Ud over disse overordnede værdier har særligt tre eksisterende gruppebase-rede interventioner udgjort et inspirationsgrundlag for udviklingsarbejdet, bag den mestringsindsatsen:

- *The Star Detective*, primært målrettet børn med ADHD og deres forældre og rettet mod udvikling af sociale færdigheder (Young, 2017)
- *PEERS* (Program for the Education and Enrichment of Relational Skills), primært målrettet unge med autisme samt deres forældre, ligeledes rettet mod udvikling af sociale færdigheder (Laugeson & Frankel, 2010)
- *Social Læring*, relateret til NEST, en skolebaseret indsats, der er målrettet børn med socialkognitive vanskeligheder og rettet mod, at børn udvikler sig i samspillet med omgivelserne (Bartram & Dahlstrøm, 2021).

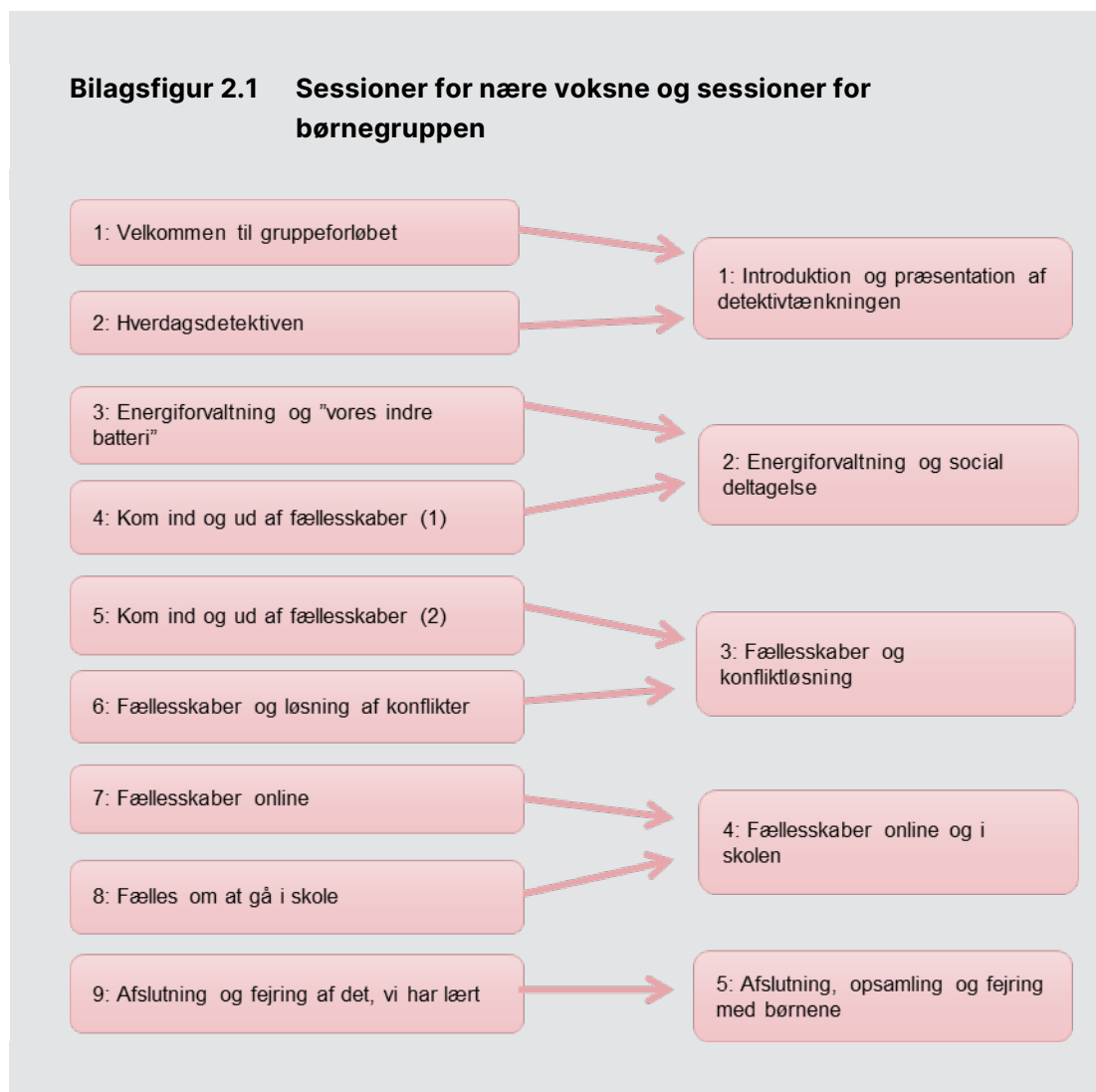
Disse eksisterende programmer har dannet afsæt på den måde, at inspiration er hentet i øvelser og måder at tilgå tematikker på, og hvad angår opbygning af gruppeforløbet mere overordnet set.

Endelig har udviklingen af mestringsindsatsen været hjulpet af bidrag og faglig sparring fra en række centrale fagpersoner, som dels har indgået i en faglig følgegruppe og dels i en vidensgruppe knyttet til mestringsprojektet.

Bilag 2 Mestringsluppens sessioner

Bilagsfigur 2.1 illustrerer overskrifter (tematikker) i hhv. børne- og voksen-gruppeforløb i Mestringsluppen.

Som illustreret omfatter børnegruppeforløbene ni sessioner, og voksengruppeforløbene fem sessioner, hvor temaerne fra børnegruppeforløbene samlet set præsenteres.

Kilde: VIVE.

Bilag 3 Metode

Evalueringsformålet er at bidrage til udviklingen, tilpasningen og modningen af Mestringsluppen til børn med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser. Derudover skal evalueringen også bidrage til at gøre det muligt at vurdere, hvorvidt Mestringsluppen er egnet til at gå videre til afprøvningsfasen i Social- og Boligstyrelsens SUSI-model (Social- og Boligstyrelsen, 2022; Socialstyrelsen, 2022). I evalueringen af mestringsindsatsen er der brugt elementer af aktionsforskning for at underbygge det formative formål. Evalueringen skal således både ses som en del af *udviklingen* af indsatsen samt en opsamling på erfaringer fra *afviklingen og implementeringen*. Evalueringens metode er både formativ og summativ og kan beskrives således:

1. Understøtte udviklingen (modningen) af indsatsen igennem formativ evaluering
2. Vurdere implementering og resultater, økonomi og efterspørgsel igennem summativ evaluering.

I praksis er der en lang række sammenfald og overlap mellem den formative og den summative del af evalueringen, både hvad angår formål og dataindsamlingsmetoder. I Bilagsfigur 3.1 vises VIVEs overordnede tilgang og metode til evalueringen af mestringsindsatsen.

Bilagsfigur 3.1 Evalueringstilgang, der er gennemført to gange

Kilde: VIVE.

Evaluering over to loops

Det væsentlige i tilgangen er den cykliske forståelse, hvor VIVE gennem et loop, som gennemføres to gange, har arbejdet sammen med gruppelederne om at tilpasse indsatsen, således at den kan rumme kommunernes forskelligartede praksisser, rammer og muligheder inden for en fælles ramme. Det er gjort for at understøtte, at indsatsen har så høj chance som muligt for efterfølgende at blive afprøvet i større omfang.

Evalueringen er tilrettelagt i to overordnede loops, som en proces, hvor hvert skridt har informeret det næste. Efter det første loop er der samlet op på den viden, der er samlet ind i perioden. Herefter er indsatsbeskrivelsen tilpasset ud fra en analyse af implementering og virkning. Forandringsteoriene for indsatsen er brugt som løbende kommunikation om indsatsen med kommunerne, og er derudover også blevet justeret ud fra den indsamlede viden.

Loop 2 har været en gentagelse af loop 1, men har udgjort en ny fase med afprøvning af den tilpassede indsats og dermed indsamling af viden om den nye afvikling og virkning af indsatsbeskrivelsens version 2.

Bilag 4 herunder præsenterer omfanget af forskellige datakilder, som er brugt i mestringsindsatsen og den efterfølgende evaluering.

Bilag 4 Data

For det første er der brugt **spørgeskemabesvarelser** fra børn, nære voksne og gruppeledere. I alle tilfælde er det besvarelser fra anden rundes mestringsindsats – der er kun medtaget besvarelser fra børn og nære voksne, som har svaret på både før- og eftermåling. I spørgeskemabesvarelserne har det yderligere været muligt at skrive en afsluttende bemærkning til mestringsindsatsen. Disse kommentarer er også brugt i evalueringen.

For det andet er der foretaget en kondensering og analyse af indholdet i de **logbøger**, som gruppelederne løbende har udfyldt, mens de har afholdt sessionerne for børn og nære voksne i andet forløb. En styrke i denne form for indsamling er, at gruppelederne skriver logbøger lige efter gruppeforløbene – dette sikrer en højere detaljeringsgrad. Dette er en af to datakilder til de kvalitative indsigter brugt i evalueringen.

For det tredje er der **løbende statusmøder** med projektlederne i hver af de seks kommuner såvel som den tværgående **fælles modningsworkshop i efteråret 2022** som brugbare datakilder til evalueringen. Dertil kommer den **afsluttende modningsworkshop** i august. Disse møder og workshops er brugt som den anden kvalitative datakilde i evalueringen.

For det fjerde er der indhentet data om **omkostninger** og tidsforbrug blandt de seks deltagende kommuner. Data er indsamlet via et Excel-ark med en indbygget vejledning til udfyldelsen, ligesom vi har bistået kommunerne med spørgsmål. Arket indeholder dels en oversigt over "udgifter til personale", som viser alle tilknyttede medarbejdere til mestringsindsatsen, deres timepris inkl. pension og tillæg og deres samlede timeforbrug, siden anden afprøvningsrunde startede (derudover opdeles det samlede timeforbrug også i hhv. "forberedelse" og "gennemførelse" af sessionerne). Og dels indeholder arket en oversigt over øvrige udgifter inkl. en beskrivelse af disse. Disse omkostningsdata bruges til at udregne et overslag over prisen for mestringsindsatsen.

For det femte er der gennemført **seks telefoniske efterspørgselsinterviews** med seks *andre* (sammenlignelige) kommuner for at afdække efterspørgslen efter mestringsindsatsen. I interviewene har vi oftest interviewet en leder udpeget af børne- og familiechefen, eksempelvis PPR-chef, familiecenterchef (udfører), afdelingschef eller lignende. I en enkelt kommune var det, på kommunens egen opfordring, et dobbeltinterview med to ledere. Interviewene har været af ca. en halv times varighed og er foretaget med lettere live-transkription af interviewerens og efterfølgende renskrivning af noter ud fra diktafonoptagelse. I interviewene har vi spurgt ind til deres oplevelse af målgruppens behov i deres egen kommune, samt hvilke tilbud de aktuelt har, hvilke faggrupper de forestiller sig, er relevante i deres kommune til Mestringsløkken, hvilke omkostninger de forventer til Mestringsløkken, og hvilket samlet

omkostningsniveau de vurderer som rimeligt, samt hvilke implementeringsmæssige forhold de særligt vil fremhæve som væsentlige for at lykkes med Mestringsluppen i deres kommune.

Vi har valgt at interviewe nabokommuner til de seks deltagende kommuner, da de seks kommuner i forvejen dækker over en fornuftig spredning på kommunale baggrundsforhold. Blandt de potentielle nabokommuner søger vi de kommuner, der har de mest lignende strukturelle vilkår (land/by, størrelse, befolkningens socioøkonomiske profil). Vi kan ikke sikre ensartede vilkår på forhold, vi ikke har data på i DST-registrene, herunder skolestruktur og -organisering, hvilket også vurderes at kunne have indflydelse på efterspørgslen. Udvælgelsen kan ses i Bilagstabel 4.1.

Alle dataindsamlingsaktiviteter er samlet i Bilagstabel 4.2, hvor det er muligt at udlede indhold, dataindsamlingsmetode og omfang.

Bilagstabel 4.1 Udvalgelse af nabokommuner

Deltagende kommuner	Indbyggertal 2022	Andel udsatte 2021	Kommuner til interview	Indbyggertal 2022	Andel udsatte 2021
Kommune 1	103.608	1,6	Nabokommune 1	42.723	1,7
Kommune 2	58.878	5,1	Nabokommune 2	63.839	3,8
Kommune 3	53.267	2,9	Nabokommune 3	41.382	3,1
Kommune 4	23.225	4,2	Nabokommune 4	27.599	3,5
Kommune 5	57.826	2,6	Nabokommune 5	57.247	2,3
Kommune 6	39.603	3,7	Nabokommune 6 (Obs: anden region)	51.606	4,7

Note: I kolonnerne "Indbyggertal 2022" og "Andel udsatte 2021" er afvigelser fra den deltagende kommunes reference markeret med farve for at tydeliggøre, om afvigelsen er ubetydelig (uden farve), moderat (blå) eller stor (rød). Der er samtidig kigget på serviceudgifter til børn og unge med særlige behov pr. 0-17-årig (2022) for at sikre, at kommunerne, der udvælges sammen, har sammenlignelige udgifter.

Kilde: Alle data er fra DST, hhv. de kommunale nøgletal (<https://www.noegletal.dk/noegletal/ntStart.html>) og kommunekortet. (<https://www.dst.dk/da/Statistik/kommunekort/udsatte-boern-og-unge/udsatte-boern-og-unge>).

Bilagstabel 4.2 Dataindsamlingsaktiviteter

Aktivitet	Indhold	Dataindsamlingsmetode	Omfang
Førmåling børn	KIDSCREEN + Self-efficacy.	Spørgeskemaformat. Gruppelederne har modtaget et link fra VIVE, som videreformidles. Skemaet er besvaret af børnene til forsamlingen på computer/tablet, som gruppelederne har stillet til rådighed. Gruppelederne har kunnet understøtte barnets udfyldelse af spørgeskemaet (særligt de yngste børn).	18 spørgsmål
Førmåling nære voksne	KIDSCREEN + Self-efficacy + motivationsspørgsmål + baggrundsspørgsmål.	Spørgeskemaformat. Gruppelederne har modtaget et link fra VIVE, som er videreformidlet. Skemaet er besvaret af de nære voksne til forsamlingen på computer/tablet, som gruppelederne har stillet til rådighed.	37 spørgsmål
Førmåling gruppeledere	Spørgsmål om motivation og implementering.	Spørgeskemaformat. Gruppelederne har modtaget et link fra VIVE og udfyldt på egen hånd i egen tid.	16 spørgsmål
Deltagerliste	Oversigt over, hvilke børn der er endeligt udvalgt til at deltage i projektet. Her skal navn og fødselsdato på børnene noteres. Skal have ID, der kan flettes med førmålingen af børnene.	Gruppelederne har modtaget et ark fra VIVE.	2-3 spørgsmål
Logbog	Løbende refleksion for gruppelederne og implementeringsspørgsmål. Besvares efter hver session, både børne- og voksenforløb. Mulighed for at beskrive frafald.	Spørgeskemaformat. Gruppelederne har modtaget et selvoprettelseslink fra VIVE. Det samme link er brugt, hver gang gruppelederen har skrevet i logbogen, og indeholder derfor de samme spørgsmål. Efter hver indtastning i logbogen har gruppelederen fået tilsendt en kopi af sine svar på mail til eget brug.	10-20 spørgsmål med mulighed for fri tekst.
Evalueringsworkshop (kommunale virtuelle workshops og tværgående modningsworkshops)	Præsentation af evalueringserfaringer på tværs af kommuner og indhentning af kommuners individuelle erfaringer og tilpasningsforslag	VIVE har afholdt individuelle virtuelle workshops med hver af de seks kommuner, hhv. i foråret 2022 og igen i 2023. VIVE har derudover, sammen med Social- og Boligstyrelsen, afholdt to tværgående modningsworkshops for alle seks kommuner samlet, én i august 2022 og én i igen i 2023.	Ca. 4 timer
Eftermåling børn	KIDSCREEN + Self-efficacy + oplevet udbytte.	Spørgeskemaformat. Gruppelederen har modtaget et link fra VIVE. Skemaet er besvaret til den opfølgende samtale på computer/tablet, som gruppelederen har stillet til rådighed. Gruppelederen har kunnet understøtte barnets udfyldelse af spørgeskemaet (særligt de yngste børn).	22 spørgsmål
Eftermåling nære voksne	KIDSCREEN + Self-efficacy.	Spørgeskemaformat. Gruppelederen har modtaget et link fra VIVE, som er videreformidlet. Skemaet er besvaret til den opfølgende samtale på computer/tablet, som gruppelederen har stillet til rådighed.	37 spørgsmål

Aktivitet	Indhold	Dataindsamlingsmetode	Omfang
Eftermåling gruppeledere	Implementering, ledelsesunderstøttelse, oplevelse af indsats, oplevet effekt mv.	Spørgeskemaformat. Gruppelederen har modtaget et link fra VIVE og udfyldt på egen hånd i egen tid.	36 spørgsmål
Omkostningsevaluering – projektleder	Ressourceforbrug herunder timeforbrug for involverede medarbejdere og lignende.	Projektlederen har modtaget et skema fra VIVE og udfyldt på egen hånd i egen tid, evt. understøttet af andre kommunale medarbejdere (eksempelvis økonomimedarbejdere med indsigt i økonomien)	8 spørgsmål
Telefoninterviews med andre kommuner	Spørgsmål om efterspørgsel	Korte telefoninterviews med seks relevante kommunale ledere, hvor de er blevet præsenteret for Mestringsluppen og ud fra dette spurgt, hvordan de ville kunne anvende sådan en indsats.	Ca. en halv time pr. interview

Kilde: VIVE.

Bilagstabel 4.3 Børnenes besvarelser på før- og eftermålingen

Optælling af fordelingen af de børn, som både har svaret på før- og eftermåling linket op med kommune				
	Antal besvarelser, før- og eftermåling	Børn, som har gennemført forløbet	Lokal svarprocent, før- og eftermåling	Andelen af de totale besvarelser fra hver af de seks kommuner
Kommune 1	1	4	25 %	6 %
Kommune 2	3	12	25 %	18 %
Kommune 3	6	7	86 %	35 %
Kommune 4	2	8	25 %	12 %
Kommune 5	5	10	50 %	29 %
Kommune 6	0	13	0%	0 %
I alt	17	54	Svarprocent: 31 %	100 %

Anm.: Gennemsnittet udregnet på tværs af de seks kommuner er 35 %, hvilket skyldes, at antallet af deltagende børn varierer mellem kommunerne, og at særligt kommune 6, der har flest deltagende børn, har 0 besvarelser. Lokal svarprocent er udregnet ved at dividere børnene som har gennemført, med de børn der har svaret på før- og eftermåling. Totale besvarelser er udregnet ved at dividere det totale antal børn på tværs af de seks kommuner (54) med børnene i den enkelte kommune, der har svaret på både før- og eftermåling. Det viser, hvor store andele af børnene, der har svaret, der stammer fra hver enkelt kommune.

Kilde: Deltagerliste samt før- og eftermålinger af børnene, VIVE 2023.

Bilagstabel 4.3 viser i første kolonne, at der er besvarelser fra børnenes før- og eftermåling i alle kommuner undtagen en. Optælling af antal besvarelser viser, at selvom svarprocenten kun er på 31 %, er det ikke fordelt på fx to kommuner – der er svar fra næsten alle kommuner. Yderligere viser kolonnen "lokal svarprocent", at der ingen kommuner er, hvor alle børnene har svaret på både

før- og eftermålingen. Dog har kommune 3 og 5 både en højere lokal svarprocent samt en stor andel af de totale besvarelser. Selvom besvarelserne ikke er helt jævnt fordelt mellem de seks kommuner (hvilket ville give en andel på knap 17 %), er de stadig forholdsvis spredt, og altså ikke stærkt koncentreret i én eller to kommuner. Det er en svaghed i vores datagrundlag, at kommune 6 ikke er repræsenteret med børnebesvarelser. Vurderingerne i evalueringen baserer sig dog på kombinationen af forskellige datakilder, bl.a. kvalitative analyser af samtlige kommuner, herunder også kommune 6.

Litteratur

- Bartram, E. & Dahlstrøm, M.R. (red.) (2021). *Social læring: En håndbog i at lære børn med socialkognitive vanskeligheder at forstå og handle i den sociale verden*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Bøttcher, L. (2019). Børn og unge med autismspektrumforstyrrelser eller ADHD og udsathed. I: C. Mosbye-Jensen (red.), *Diagnoser i myndighedsarbejde: Børn og unge med autisme eller ADHD* (s. 49-73). Samfundslitteratur.
- Dalsgaard, S., Thorsteinsson, E., Trabjerg, B.B., Schullehner, J., Plana-Ripoll, O., Brikell, O., Wimberley, T., Thygesen, M., Madsen, K.B., Timmerman, A., Schendel, D., McGrath, J.J., Mortensen, P.B. & Pedersen, C.B. (2020). Incidence rates and cumulative incidences of the full spectrum of diagnosed mental disorders in childhood and adolescence. *JAMA Psychiatry*, 77(2), 155-164.
- Gjærum, B., Grøholt, B. & Sommerschild, H. (red.) (2000). *Mestring som mulighed: I mødet med børn, unge og forældre*. Hans Reitzels Forlag.
- HBS Economics (2022). *Viden og fakta om autisme i Danmark*. HBS Economics.
- Holstein, B., Henriksen, T.B., Rayce, S.B., Ringsmose, C., Skovgaard, A.M., Teilmann, G.K. & Væver, M.S. (2021). *Mental sundhed og psykisk sygdom hos 0-9-årige børn*. Vidensråd for Forebyggelse.
- Iversen, K., Kloppenborg, H. & Thau, M. (2019). *Kommunernes perspektiver på centrale udfordringer på børne- og ungeområdet: Kortlægning af området for udsatte børn og unge samt børn og unge med handicap*. VIVE.
- Jeppesen, P., Obel, C., Lund, L., Madsen, K.B., Nielsen, L. & Nordentoft, M. (2020). *Mental sundhed og sygdom hos børn og unge i alderen 10-24 år: Forekomst, udvikling og forebyggelsesmuligheder*. Vidensråd for Forebyggelse.
- Laugeson, E.A. & Frankel, F.H. (2010). *Social Skills for Teenagers with Developmental and Autism Spectrum Disorders: The Peers Treatment Manual*. Taylor and Francis Ltd.
- Metner, L. & Storgård, P. (2007). *Mestring og mestringsstrategier*. Psykolog-Centret Viborg.

- Nelausen, M.K., Bakeerathan, S., Pisinger, V., Madsen, K.R. & Michelsen, S.I. (2022). *Trivsel og hverdagsliv blandt børn og unge med ADHD og ADD*. Statens Institut for Folkesundhed.
- Nielsen, K.S.F., Ibsen, J.T. & Henze-Pedersen, S. (2023). *Virksomme indsatser til børn og unge med autisme og/eller ADHD: En videnskortlægning*. VIVE.
- Rasmussen, P.S. (2018). *Everyday life and well-being in children recently diagnosed with autism spectrum disorder. PhD dissertation*. Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Rasmussen, P.S., Pedersen, I.K. & Pagsberg, A.K. (2019). Biographical disruption or cohesion? How parents deal with their child's autism diagnosis. *Social Science & Medicine*, 244, 1-8.
- Social- og Boligstyrelsen (2018). *Socialstyrelsens beregninger baseret på registerdata. Børn og unge med autismespektrumforstyrrelser*. Center for Data, Analyse og Metode.
- Social- og Boligstyrelsen (2022). *Udviklings- og Investeringsprogrammet*. <https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/virksomme-indsatser/udviklings-og-investeringsprogrammet>
- Social- og Boligstyrelsen (2023). *Her oplever kommunerne de største udfordringer på det specialiserede socialområde*. <https://sbst.dk/nyheder/2023/her-oplever-kommunerne-de-stoerste-udfordringer-paa-det-specialiserede-socialomraade>
- Socialstyrelsen (2016). *Børn med autisme og skolevægring*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2022). *Drejebog for Strategi for Udvikling af den Sociale Indsats (SUSI 2.0). Revideret udgave*. Socialstyrelsen.
- Young, S. (2017). *The STAR Detective Facilitator Manual: A Cognitive Behavioral Group Intervention to Develop Skilled Thinking and Reasoning for Children with Cognitive, Behavioral, Emotional and Social Problems*. Jessica Kingsley Publishers.

VIVÉ